WYROK SĄDU (czwarta izba)

z dnia 8 września 2010 r. *

W sprawie T-29/05

Deltafina SpA, z siedzibą w Orvieto (Włochy), reprezentowana przez adwokatów R. Jacchię, A. Terranovę, I. Picciana, F. Ferrarego, J.F. Bellisa oraz F. Di Gianniego,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej początkowo przez É. Gippiniego Fourniera oraz F. Amata, a następnie przez É. Gippiniego Fourniera oraz V. Di Bucciego, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

* Język postępowania: niemiecki.

mającej za przedmiot skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C (2004) 4030 wersja ostateczna z dnia 20 października 2004 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania) oraz – posiłkowo – obniżenie wysokości grzywny nałożonej na skarżącą w tej decyzji,

SĄD (czwarta izba),

w składzie: O. Czúcz, prezes, I. Labucka i K. O'Higgins (sprawozdawca), sędziowie,

sekretarz: J. Palacio González, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 9 czerwca 2009 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

1 Skarżąca, Deltafina SpA, jest spółką włoską, której głównym przedmiotem działalności jest pierwsze przetworzenie surowca tytoniowego oraz sprzedaż przetworzonego tytoniu. Jest ona spółką w pełni zależną od spółki amerykańskiej Universal

Leaf Tobacco Company Inc. (zwanej dalej „Universal Leaf"), która z kolei jest spółką w pełni zależną od amerykańskiej spółki Universal Corp.

2 Universal Leaf posiada także 100% udziałów w kapitale zakładowym Tabacos Españoles, SL (zwanej dalej „Taes"), będącej jednym z czterech przedsiębiorstw prowadzących w Hiszpanii działalność w dziedzinie pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego (zwanych dalej „przetwórcami" lub „przetwórcami hiszpańskimi").

3 Grupa przedsiębiorstw, do której należą spółki wymienione wyżej w pkt 1 i 2, określana będzie dalej mianem „grupy Universal".

4 W dniach 3 i 4 października 2001 r. Komisja Wspólnot Europejskich, będąc w posiadaniu informacji, z których wynikało, że hiszpańscy przetwórcy i producenci surowca tytoniowego dopuścili się naruszeń art. 81 WE, przeprowadziła kontrole na podstawie art. 14 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81 WE] i [82 WE] (Dz.U. 1962, 13, s. 204), w pomieszczeniach trzech spośród wskazanych przetwórców, a mianowicie Compañia española de tabaco en rama, SA (zwanej dalej „Cetarsą"), Agroexpansión, SA oraz World Wide Tobacco España, SA (zwanej dalej „WWTE"), a także Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabaco (zwanego dalej „Anetab").

5 W dniu 3 października 2001 r. Komisja przeprowadziła także kontrole w pomieszczeniach Maison des métiers du tabac (cechu tytoniowego) oraz Europejskiej Federacji Przetwórców Tytoniu, a w dniu 5 października 2001 r. – w pomieszczeniach Federación nacional de cultivadores de tabaco (zwanej dalej „FNCT").

6 Pismem z dnia 16 stycznia 2002 r. przetwórcy oraz Anetab, powołując się na komunikat Komisji dotyczący nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli (Dz.U. 1996, C 207, s. 4, zwany dalej „komunikatem w sprawie współpracy") zgłosili Komisji swą chęć współpracy.

7 W piśmie z dnia 21 stycznia 2002 r. przekazali oni Komisji pewne informacje.

8 Pismem z dnia 15 lutego 2002 r. spółka Universal Leaf poinformowała Komisję, że w pełni podtrzymuje inicjatywę Taes dotyczącą współpracy w ramach komunikatu w sprawie współpracy. Spółka ta wskazała również, że Deltafina uczestniczyła wraz z Taes w redagowaniu pisma ilustrującego rolę i działalność Taes na hiszpańskim rynku tytoniowym i że wyrażała nadzieję, że korzyści płynące z komunikatu w sprawie współpracy mogłyby przypaść w udziale także Deltafinie.

9 W dniu 18 lutego 2002 r. Taes przesłała Komisji pismo, o którym mowa powyżej w pkt 8.

10 Następnie Komisja skierowała do hiszpańskich przetwórców, Anetab oraz FNCT, szereg żądań udzielenia informacji na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17. Żądanie udzielenia informacji na temat hiszpańskich uregulowań w dziedzinie produktów rolniczych zostało także skierowane do hiszpańskiego ministerstwa rolnictwa, rybołówstwa i żywności (zwanego dalej „ministerstwem rolnictwa").

11 W dniu 11 grudnia 2003 r. Komisja wszczęła postępowanie leżące u podstaw niniejszej sprawy i wystosowała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które skierowała do 20 przedsiębiorstw lub stowarzyszeń, w tym do hiszpańskich przetwórców, Deltafiny, Universal Leaf, Anetab oraz FNCT.

12 Wskazane przedsiębiorstwa i stowarzyszenia uzyskały dostęp do akt dochodzenia Komisji, które zostały im przekazane w formie kopii na płycie CD-ROM, i przedstawiły uwagi na piśmie w odpowiedzi na sformułowane przez tę instytucję zarzuty. Spółka Deltafina przedstawiła swe uwagi na piśmie w dniu 1 marca 2004 r.

13 Przesłuchanie, w którym uczestniczyła Deltafina, odbyło się w dniu 29 marca 2004 r.

14 Po zasięgnięciu opinii komitetu doradczego ds. porozumień ograniczających konkurencję i pozycji dominującej, w świetle treści końcowego sprawozdania funkcjonariusza ds. przesłuchań, w dniu 20 października 2004 r. Komisja przyjęła decyzję C (2004) 4030 wersja ostateczna w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją"), której streszczenie opublikowano w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 19 kwietnia 2007 r. (Dz.U. L 102, s. 14).

15 Zaskarżona decyzja dotyczy dwóch karteli poziomych, zawiązanych i działających na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego.

16 Celem pierwszego z tych karteli, który obejmował przetwórców i Deltafinę, było coroczne ustalanie, w okresie od 1996 r. do 2001 r., średniej (maksymalnej) ceny dostawy dla każdej odmiany surowca tytoniowego, bez rozróżniania go ze względu na jakość, oraz podział ilości wszystkich kupowanych odmian surowca tytoniowego, jakie każdy z przetwórców mógł zakupić u producentów (zob. w szczególności motywy 74–76, 276 zaskarżonej decyzji). W okresie od 1999 r. do 2001 r. przetwórcy oraz Deltafina uzgadniali między sobą także przedziały cenowe według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, które były podawane w zestawieniach będących załącznikami do „umów kontraktacji", a także „warunki dodatkowe", a mianowicie średnią

minimalną cenę w odniesieniu do producenta i grupy producentów (zob. w szczególności motywy 77–83, 276 zaskarżonej decyzji).

17 Kartel opisany powyżej w pkt 16 będzie dalej określany mianem „kartelu przetwórców".

18 Drugi z opisanych w zaskarżonej decyzji karteli obejmował trzy hiszpańskie związki rolnicze, a mianowicie Asociación agraria de jóvenes agricultores (zwany dalej „ASAJĄ"), Unión de pequeños agricultores (zwany dalej „UPĄ") oraz Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (zwany dalej „COAG"), a także Confederación de cooperativas agrarias de España (zwaną dalej „CCAE"). Celem tego kartelu było coroczne ustalanie, w okresie od 1996 r. do 2001 r., przedziałów cenowych według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, które były podawane w zestawieniach będących załącznikami do „umów kontraktacji", a także „warunków dodatkowych" (zob. w szczególności motywy 77–83, 277 zaskarżonej decyzji).

19 Kartel opisany powyżej w pkt 18 będzie dalej określany mianem „kartelu przedstawicieli producentów".

20 W zaskarżonej decyzji Komisja uznała, że każdy z opisanych karteli stanowi jednolite i ciągłe naruszenie art. 81 ust. 1 WE (zob. w szczególności motywy 275–277 zaskarżonej decyzji).

21 W art. 1 decyzji odpowiedzialnością za działalność kartelu przetwórców obciążono dziewięć przedsiębiorstw, w tym przetwórców hiszpańskich i Deltafinę, zaś odpowiedzialność za działalność kartelu przedstawicieli producentów przypisano ASAJA, UPA, COAG i CCAE (zwanym dalej łącznie „przedstawicielami producentów").

22 W art. 2 zaskarżonej decyzji Komisja nakazała tym przedsiębiorstwom oraz przedstawicielom producentów, aby niezwłocznie zaprzestały naruszeń, o których mowa w art. 1 decyzji, o ile jeszcze tego nie uczyniły, oraz aby powstrzymały się również od jakichkolwiek ograniczających praktyk mających taki sam lub podobny przedmiot bądź skutek.

23 W art. 3 zaskarżonej decyzji nałożono następujące grzywny:

— Deltafina: 11 880 000 EUR;

— Cetarsa: 3 631 500 EUR;

— Agroexpansión: 2 592 000 EUR;

— WWTE: 1 822 500 EUR;

— Taes: 108 000 EUR;

— ASAJA: 1000 EUR;

— UPA: 1000 EUR;

— COAG: 1000 EUR;

— CCAE: 1000 EUR.

24 Kwota grzywny nałożonej na Deltafinę uwzględnia w szczególności rolę przywódcy, jaką spółka ta pełniła w kartelu przetwórców (motywy 435, 436 zaskarżonej decyzji). Ze względu na tę okoliczność obciążającą Komisja podwyższyła kwotę podstawową grzywny o 50%. Jednakże kwota podstawowa grzywny nałożonej na Deltafinę została także obniżona o 40% ze względu na istnienie okoliczności łagodzących (motywy 437, 438 zaskarżonej decyzji) oraz o kolejne 10%, ze względu na współpracę w postępowaniu administracyjnym (motywy 448–456 zaskarżonej decyzji).

25 Z art. 3 zaskarżonej decyzji wynika także, że spółki dominujące przedsiębiorstwa WWTE obciążono odpowiedzialnością solidarną za zapłatę grzywny nałożonej na WWTE, zaś spółkę dominującą przedsiębiorstwa Agroexpansión obciążono odpowiedzialnością solidarną za zapłatę grzywny nałożonej na Agroexpansión.

Przebieg postępowania i żądania stron

26 Pismem, które wpłynęło do sekretariatu Sądu w dniu 20 stycznia 2005 r., Deltafina wniosła niniejszą skargę.

27 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (czwarta izba) zarządził otwarcie procedury ustnej i w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu postępowania przed Sądem wezwał strony do przedstawienia pewnych dokumentów oraz udzielenia odpowiedzi na zadane pytania. Strony zastosowały się do tego wezwania w wyznaczonym terminie.

28 Na rozprawie w dniu 9 czerwca 2009 r. wysłuchano wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu.

29 Deltafina wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji;

— tytułem żądania ewentualnego, obniżenie kwoty grzywny;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

30 Komisja wnosi do Sądu o:

— odrzucenie skargi jako częściowo niedopuszczalnej, a w każdym razie oddalenie jej jako całkowicie bezpodstawnej;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania;

— ewentualnie, obciążenie każdej ze stron jej własnymi kosztami – w razie częściowego uwzględnienia, w równym stopniu, jej żądań i żądań Komisji bądź obciążenie skarżącej jej własnymi kosztami, a także częścią kosztów Komisji – w razie gdyby żądania skarżącej zostały oddalone w przeważającej części.

Co do prawa

31 W uzasadnieniu skargi Deltafina podnosi jedenaście zarzutów dotyczących:

— po pierwsze, naruszenia art. 81 ust. 1 WE, art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) oraz zasad legalności i odpowiedzialności osobistej, a także braku uzasadnienia i nadużycia władzy;

— po drugie, naruszenia art. 27 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1/2003, prawa do obrony i prawa do rzetelnego procesu, istotnych wymogów proceduralnych oraz zasad legalności, pewności prawa i proporcjonalności, a także braku uzasadnienia i nadużycia władzy;

— po trzecie, naruszenia art. 81 ust. 1 WE, art. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 43 wytycznych w sprawie pojęcia wpływu na handel zawartego w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2004, C 101, s. 81), a także braku uzasadnienia;

— po czwarte, naruszenia art. 2 i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 1 A i pkt 5 lit. d) wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 [EWWiS] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi") oraz zasad proporcjonalności,

„równego traktowania i równości sankcji", a także braku uzasadnienia i nadużycia władzy;

— po piąte, naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 1 B wytycznych oraz zasady równego traktowania, a także nadużycia władzy;

— po szóste, naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 2 wytycznych, a także braku uzasadnienia i nadużycia władzy;

— po siódme, naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 3 wytycznych, a także nadużycia władzy;

— po ósme, naruszenia art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 5 lit. a) wytycznych;

— po dziewiąte, naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, preambuły i pkt 4 wytycznych, pkt B lit. e) i pkt D komunikatu w sprawie współpracy oraz zasady równego traktowania, a także braku uzasadnienia i nadużycia władzy;

— po dziesiąte, naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 5 lit. b) wytycznych oraz zasady proporcjonalności, a także nadużycia władzy;

— wreszcie, po jedenaste, naruszenia zasady równego traktowania, zasady zakazującej wstecznego oddziaływania kar oraz zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, a także nadużycia władzy.

32 Trzy pierwsze zarzuty stanowią zarzuty główne podniesione w związku z żądaniem stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji. Kolejnych siedem zarzutów podniesiono w uzasadnieniu żądania obniżenia kwoty grzywny. Zarzut ostatni, który także dotyczy żądania obniżenia kwoty grzywny, podniesiono posiłkowo, na wypadek oddalenia siedmiu poprzednich zarzutów.

1. *W przedmiocie dopuszczalności zarzutów dotyczących nadużycia władzy*

33 W ramach różnych zarzutów podniesionych w uzasadnieniu skargi – z wyjątkiem zarzutów trzeciego i ósmego – Deltafina twierdzi w szczególności, że Komisja dopuściła się nadużycia władzy.

34 W tym względzie należy przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie nadużycia władzy odnosi się do sytuacji, w której organ administracyjny użył swoich uprawnień w celu odmiennym niż ten, w którym uprawnienia te zostały mu przyznane. Decyzja jest wadliwa z powodu nadużycia władzy tylko wtedy, gdy obiektywne, właściwe dla danej sprawy i zgodne przesłanki pozwalają stwierdzić, że została ona przyjęta wyłącznie lub co najmniej w decydującej mierze w celu innym niż wskazany albo w celu obejścia procedury przewidzianej w traktacie dla danego przypadku (wyroki Trybunału: z dnia 13 listopada 1990 r. w sprawie C-331/88 Fedesa i in., Rec. s. I-4023, pkt 24; z dnia 25 stycznia 2007 r. w sprawie C-407/04 P Dalmine przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-829, pkt 99).

35 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że Deltafina ograniczyła się do podniesienia szeregu abstrakcyjnych zarzutów dotyczących nadużycia władzy, bez żadnego ich wyjaśnienia czy rozwinięcia, ani nawet wskazania, jaki był rzeczywisty cel, który Komisja zamierzała osiągnąć w drodze wydania zaskarżonej decyzji. Zarzuty te – w formie, w jakiej zostały przedstawione – nie spełniają wymogów określonych w art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania przed Sądem, gdyż nie są dostatecznie zrozumiałe i precyzyjne, aby pozwolić pozwanej na przygotowanie obrony i Sądowi na rozstrzygnięcie skargi, w stosownym przypadku bez pomocy innych informacji. Zarzuty te należy zatem uznać za niedopuszczalne (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-352/94 Mo och Domsjö przeciwko Komisji, Rec. s. II-1989, pkt 333, 334).

2. *W przedmiocie zarzutów podniesionych w uzasadnieniu żądania stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji*

W przedmiocie zarzutu pierwszego dotyczącego naruszenia art. 81 ust. 1 WE, art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 oraz zasad legalności i odpowiedzialności osobistej, a także braku uzasadnienia

36 Pierwszy zarzut Deltafiny składa się z czterech części. W ramach części pierwszej spółka ta kwestionuje okoliczność, że Komisja obciążyła ją odpowiedzialnością za naruszenie popełnione na rynku, na którym nie jest ona obecna. W ramach części drugiej skarżąca podnosi, że zachowania, które – jak twierdzi – są jej przypisywane, nie są wymienione w art. 81 ust. 1 WE ani w art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003. W ramach części trzeciej utrzymuje ona, że Komisja błędnie uznała ją za przywódcę

kartelu przetwórców. Wreszcie w ramach części czwartej Deltafina podnosi, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie zdefiniowała właściwego rynku.

37 Sąd rozpozna łącznie dwie pierwsze części tego zarzutu, a następnie osobno część trzecią i czwartą.

38 Co się tyczy przedstawionego przez Deltafinę w ramach omawianego zarzutu i niepowiązanego z żadną z czterech jego części argumentu dotyczącego naruszenia obowiązku uzasadnienia, należy stwierdzić, że skarżąca nie rozwinęła ani nie wyjaśniła go w żaden sposób. W świetle art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania przed Sądem argument ten należy zatem odrzucić jako niedopuszczalny (zob. pkt 35 powyżej).

W przedmiocie części pierwszej i drugiej zarzutu pierwszego dotyczących odpowiednio obciążenia Deltafiny przez Komisję odpowiedzialnością za naruszenie popełnione na rynku, na którym spółka ta nie jest obecna, oraz okoliczności, że przypisywane Deltafinie zachowania nie są wymienione w art. 81 ust. 1 WE ani w art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003

— Argumenty stron

39 W pierwszej kolejności Deltafina podnosi, że nie prowadzi działalności na rynku zakupu i przetwórstwa surowca tytoniowego w Hiszpanii, wobec czego – przy założeniu, że rynek ten stanowi rynek właściwy – nie można obciążyć jej odpowiedzialnością za działania, które nie zostały podjęte na tym właśnie rynku.

40 W drugiej kolejności Deltafina podnosi, że nie uczestniczyła w opracowywaniu porozumień zawartych między przetwórcami i że nie wprowadzała ich w życie, gdyż nie była uprawiona do działania w Hiszpanii jako przetwórca, wobec czego nie była podmiotem upoważnionym do negocjowania i zawierania umów z hiszpańskimi producentami surowca tytoniowego ani do uczestniczenia w podziale ilości tytoniu, jakie miały być przedmiotem zakupu. Utrzymuje ona, że nie można jej przypisać roli „sprawcy lub współsprawcy machinacji", ani tym bardziej roli przywódcy kartelu przetwórców, ale co najwyżej rolę „osoby spoza kartelu, w sensie obiektywnym, pośrednio ułatwiającej machinacje, których dopuszczali się ich sprawcy, poprzez udział w spotkaniach, mediacje z ich uczestnikami, czy przechowywanie dokumentów i danych". Zachowania te nie są jednak wymienione w art. 81 ust. 1 WE ani w art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003, wobec czego nie mogą być przedmiotem sankcji.

41 Na poparcie swych twierdzeń Deltafina powołuje się na decyzję Komisji 2005/349/WE z dnia 10 grudnia 2003 r. dotyczącą postępowania na mocy art. 81 [WE] oraz art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/E-2/37.857 – Nadtlenki organiczne) (Dz.U. 2005, L 110, s. 44, zwaną dalej „decyzją w sprawie nadtlenków organicznych"). Podnosi, że we wskazanej decyzji Komisja stwierdziła naruszenie art. 81 ust. 1 WE w odniesieniu do spółki spoza badanego kartelu, a mianowicie spółki doradczej AC-Treuhand AG, ze względu na to, że pewne podjęte przez tę spółkę działania wykazywały podobieństwo do działań zarzucanych skarżącej. Deltafina zwraca uwagę, że mimo iż spółka ta odgrywała kluczową rolę w organizacji i urzeczywistnianiu kartelu i mimo że była ona uznawana za jego „strażnika", to jednak nałożono na nią jedynie grzywnę w symbolicznej wysokości 1 000 EUR ze względu na „dosyć nietypowy charakter sytuacji".

42 Komisja podnosi w pierwszej kolejności, iż twierdzenie Deltafiny, że art. 81 ust. 1 WE nie ma zastosowania do przedsiębiorstw, które nie prowadzą działalności

bezpośrednio na właściwym rynku, nie znajduje żadnego uzasadnienia w brzmieniu tego postanowienia. Z punktu widzenia zastosowania wskazanej normy istotne jest to, czy dane przedsiębiorstwo uczestniczyło w praktyce ograniczającej konkurencję, która wywiera – przynajmniej potencjalnie – istotne skutki dla wymiany handlowej między państwami członkowskimi.

43 W drugiej kolejności Komisja podnosi, iż twierdzenie Deltafiny, że przypisywane jej zachowania nie są objęte zakazem ustanowionym w art. 81 ust. 1 WE, jest nie tylko pozbawione podstaw, ale także sprzeczne z szeregiem zawartych w skardze wyjaśnień.

44 Komisja wskazuje ponadto, że sama Deltafina przyznała, iż jej rolę można porównać do roli, jaką pełniła spółka AC-Treuhand w okolicznościach, które doprowadziły do wydania decyzji w sprawie nadtlenków organicznych i że ze względu na pełnienie takiej roli mogą zostać nałożone sankcje na podstawie art. 81 ust. 1 WE.

— Ocena Sądu

45 W odniesieniu do pierwszej części rozpatrywanego zarzutu należy zaznaczyć, iż strony są zgodne co do tego, iż w Hiszpanii – której terytorium stanowi właściwy rynek – Deltafina nie dokonuje zakupów surowca tytoniowego od producentów ani nie prowadzi działalności w zakresie pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego. We wskazanym państwie członkowskim Deltafina aktywna jest jedynie w ramach kolejnego ogniwa łańcucha transakcji, a mianowicie na etapie zakupu tytoniu przetworzonego w celu jego odsprzedaży wytwórniom produktów tytoniowych.

46 Należy zatem stwierdzić, że Deltafina nie jest obecna na właściwym rynku, czyli – jak wynika z pkt 82 poniżej – hiszpańskim rynku zakupu przetworzonego po raz pierwszy surowca tytoniowego.

47 Nie oznacza to jednak, że Komisja nie miała prawa nałożyć na Deltafinę sankcji za naruszenie art. 81 ust. 1 WE.

48 W pkt 122 wyroku z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-99/04 AC-Treuhand przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-1501, Sąd orzekł już bowiem, że przedsiębiorstwo może naruszyć zakaz przewidziany w art. 81 ust. 1 WE, jeżeli jego zachowanie, skoordynowane z działaniami innych przedsiębiorstw, ma na celu ograniczenie konkurencji na szczególnym rynku właściwym wewnątrz wspólnego rynku, co nie oznacza koniecznie z góry, że przedsiębiorstwo to samo jest aktywne na tym samym rynku właściwym.

49 Podobnie, w pkt 127 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji Sąd wyjaśnił, iż nie jest wykluczone, że dane przedsiębiorstwo może uczestniczyć we wprowadzeniu w życie ograniczenia konkurencji, nawet jeżeli nie ogranicza ono jego własnej swobody działania na rynku, na którym prowadzi ono swoją główną działalność. Każda odmienna interpretacja mogłaby bowiem zmniejszyć zakres zakazu zawartego w art. 81 ust. 1 WE w sposób naruszający jego skuteczność oraz główny cel, wynikający z art. 3 ust. 1 lit. g) WE, polegający na zapewnieniu niezakłóconej konkurencji wewnątrz wspólnego rynku, jeśli uwzględni się, że taka interpretacja nie umożliwiałaby ścigania aktywnego uczestnictwa przedsiębiorstwa w ograniczeniu konkurencji tylko z powodu tego, że uczestnictwo to nie wynika z działalności gospodarczej na właściwym rynku, na którym ograniczenie to się materializuje lub ma się materializować. W pkt 128 omawianego wyroku Sąd uznał, że brzmienie sformułowania „porozumienia między przedsiębiorstwami" w świetle celów postawionych w art. 81 ust. 1 WE i w art. 3 ust. 1 lit. g) WE potwierdza istnienie koncepcji

porozumienia i przedsiębiorstwa będącego sprawcą naruszenia, która nie wprowadza rozróżnienia w zależności od sektora lub rynku, na którym zainteresowane przedsiębiorstwa prowadzą działalność.

50 Tymczasem w niniejszej sprawie dowiedziono – o czym bliżej mowa jest w pkt 122–133 poniżej – że Deltafina aktywnie i bezpośrednio uczestniczyła w kartelu, wraz z przetwórcami, przy czym wiedziała lub powinna była wiedzieć, że jego celem było wyeliminowanie lub ograniczenie konkurencji w sektorze surowca tytoniowego w Hiszpanii.

51 Analiza Sądu przedstawiona w pkt 48 powyżej ma w niniejszej sprawie znaczenie tym większe, że o ile AC-Treuhand – jako spółka doradcza – nie prowadziła żadnej działalności na badanym rynku produktów, czyli na rynku nadtlenków organicznych, jako konkurent bądź po stronie popytu czy podaży, o tyle Deltafina, będąc głównym klientem przetwórców hiszpańskich, prowadziła w Hiszpanii działalność na rynku usytuowanym tylko o szczebel niżej niż rynek, na którym miały miejsce sporne praktyki ograniczające konkurencję. Ponadto we Włoszech Deltafina była obecna na takim samym rynku produktów, jak rynek badany w niniejszym postępowaniu.

52 Wobec powyższego pierwszą część zarzutu pierwszego należy oddalić jako bezzasadną.

53 Co się tyczy drugiej części omawianego zarzutu, to opiera się ona na założeniu, że Deltafina nie uczestniczyła aktywnie i bezpośrednio w kartelu przetwórców, w takim samym jak oni charakterze, lecz jedynie ułatwiała „pośrednio" jego urzeczywistnianie.

54 Jednakże – jak wskazano już w pkt 50 powyżej i co zostanie dowiedzione w pkt 122–133 poniżej – przesłanka ta jest błędna.

55 W każdym razie twierdzenie Deltafiny, że przedsiębiorstwa, które przyczyniają się do wprowadzenia w życie kartelu wyłącznie poprzez podporządkowanie się mu bądź w sposób pomocniczy lub bierny, nie naruszają art. 81 ust. 1 WE, wobec czego nie podlegają grzywnie na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, jest także błędne.

56 W ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand Sąd oddalił podobny argument, i to po przypomnieniu orzecznictwa dotyczącego przesłanek uczestnictwa danego przedsiębiorstwa w kartelu, od których spełnienia zależy stwierdzenie jego odpowiedzialności jako współsprawcy naruszenia (pkt 129–136).

57 W wyroku tym Sąd przypomniał w szczególności, że przypisanie uczestniczącemu w kartelu przedsiębiorstwu odpowiedzialności za całe naruszenie jest zgodne z wymogami wynikającymi z zasady osobistej odpowiedzialności, jeśli spełniło ono dwie przesłanki, obiektywną i subiektywną.

58 Co się tyczy pierwszej z tych przesłanek, Sąd stwierdził, że zgodnie z orzecznictwem w odniesieniu do stosunków między konkurentami działającymi na tym samym rynku właściwym, jak również między tymi konkurentami i ich klientami przesłanka ta zostaje spełniona wtedy, gdy przedsiębiorstwo to przyczyniło się do wprowadzenia w życie kartelu, chociażby poprzez podporządkowanie się mu lub w sposób pomocniczy, lub bierny, przykładowo poprzez milczącą akceptację i niepowiadomienie

właściwych organów o istnieniu tego kartelu (ww. w pkt 48 wyrok w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji, pkt 133).

59 Przed sformułowaniem tego wniosku Sąd przede wszystkim zwrócił uwagę, że wystarczy, aby Komisja wykazała, że zainteresowane przedsiębiorstwo uczestniczyło w spotkaniach, w toku których zawierano porozumienia o antykonkurencyjnym charakterze, nie sprzeciwiając się im w sposób oczywisty, aby udowodnić w wystarczający sposób uczestnictwo tego przedsiębiorstwa w kartelu (ww. w pkt 48 wyrok w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji, pkt 130). Sąd dodał, że w celu udowodnienia uczestnictwa danego przedsiębiorstwa w jednolitym porozumieniu, jakie stanowi całość zachowań o znamionach naruszenia rozciągniętych w czasie, Komisja musi udowodnić, że to przedsiębiorstwo miało zamiar przyczynić się poprzez swoje zachowanie do realizacji wspólnych celów, do których dążyli wszyscy uczestnicy, oraz że wiedziało ono o faktycznych zachowaniach planowanych lub wykonanych przez inne przedsiębiorstwa w dążeniu do tych samych celów, lub też że mogło je ono rozsądnie przewidzieć i było gotowe do przyjęcia ryzyka z nimi związanego. W tym względzie Sąd przypomniał, że milcząca zgoda na niedozwoloną inicjatywę bez otwartego zdystansowania się od jej treści lub zawiadomienia o niej organów administracyjnych zachęca do kontynuowania naruszenia i utrudnia jego wykrycie. Sąd podkreślił, że współudział ten stanowi bierny rodzaj uczestnictwa w naruszeniu, który tym samym może być podstawą uznania odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa w ramach jednolitego porozumienia. Sąd wyjaśnił, że wskazane zasady znajdują zastosowanie mutatis mutandis w odniesieniu do spotkań, w których uczestniczyli nie tylko konkurujący producenci, lecz także ich klienci.

60 Następnie, w pkt 131 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand, Sąd wskazał, że w odniesieniu do ustalenia osobistej odpowiedzialności przedsiębiorstwa, którego uczestnictwo w kartelu nie ma takiego samego zakresu i znaczenia jak uczestnictwo innych przedsiębiorstw, z orzecznictwa wynika, że chociaż porozumienia i uzgodnione praktyki opisane w art. 81 ust. 1 WE z konieczności wynikają z uzgodnień między kilkoma przedsiębiorstwami, z których wszystkie są współsprawcami naruszenia, lecz ich uczestnictwo może przybrać różne formy, w szczególności w zależności od cech charakterystycznych rynku właściwego i pozycji każdego z tych przedsiębiorstw na tym rynku, stawianych celów oraz wybranych lub planowanych sposobów wykonania, to sama okoliczność, że każde przedsiębiorstwo uczestniczy w naruszeniu we

właściwej mu formie, nie wystarcza do wyłączenia jego odpowiedzialności za całe naruszenie, w tym za zachowania, które w rzeczywistości zostały podjęte przez inne przedsiębiorstwa uczestniczące, lecz które mają ten sam antykonkurencyjny cel lub skutek.

61 W pkt 132 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand Sąd uznał wreszcie, iż fakt, że dane przedsiębiorstwo nie uczestniczyło we wszystkich elementach składowych kartelu lub że odgrywało ono nieznaczną rolę w aspektach, w których uczestniczyło ono w naruszeniu, nie ma znaczenia dla stwierdzenia, że popełniło ono naruszenie. Sąd dodał jednak, że jeżeli w danym przypadku uczestnictwo zainteresowanego przedsiębiorstwa w naruszeniu miało małe znaczenie, nie może to podważyć jego osobistej odpowiedzialności za całe naruszenie, ale może mieć wpływ na ocenę jego zakresu i wagi, a w konsekwencji na określenie wysokości sankcji.

62 Co się tyczy drugiej z przesłanek, w pkt 134 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji Sąd przypomniał, że przypisanie przedsiębiorstwu uczestniczącemu w naruszeniu odpowiedzialności za całe naruszenie zależy ponadto od wyrażenia jego własnej woli, wskazującej na to, że popiera ono cele kartelu, chociażby milcząco. Sąd wyjaśnił, że ta subiektywna przesłanka z jednej strony jest nierozerwalnie związana z kryterium milczącej akceptacji kartelu oraz kryterium braku publicznego zdystansowania się od ustaleń kartelu, ponieważ te kryteria pociągają za sobą domniemanie, że zainteresowane przedsiębiorstwo w dalszym ciągu popiera cele i wprowadzenie w życie kartelu, a z drugiej strony stanowi ona uzasadnienie dla uznania współodpowiedzialności zainteresowanego przedsiębiorstwa, ponieważ zamierzało ono poprzez własne zachowanie przyczynić się do realizacji wspólnych celów, do jakich dążyli wszyscy uczestnicy, oraz wiedziało o noszących znamiona naruszenia zachowaniach podejmowanych przez innych uczestników lub mogło rozsądnie je przewidzieć i było gotowe zaakceptować wiążące się z tym ryzyko.

63 W pkt 136 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji Sąd zwrócił uwagę, że zasady opisane w pkt 57–62 powyżej stosuje się mutatis mutandis do uczestnictwa przedsiębiorstwa, którego działalność gospodarcza i doświadczenie zawodowe stawiają go w takiej sytuacji, że nie może ono pominąć antykonkurencyjnego charakteru spornych zachowań i w ten sposób może ono przyczynić się do popełnienia naruszenia w sposób, którego znaczenia nie można pominąć.

64 Wobec powyższego drugą część zarzutu pierwszego należy również oddalić jako bezzasadną.

W przedmiocie części trzeciej zarzutu pierwszego, w ramach której podniesiono, że Komisja błędnie uznała Deltafinę za przywódcę kartelu przetwórców

— Argumenty stron

65 Deltafina twierdzi, że Komisja błędnie uznała ją za przywódcę kartelu przetwórców.

66 W uzasadnieniu tego twierdzenia skarżąca wskazuje na następujące okoliczności, odróżniające jej sytuację od sytuacji przedsiębiorstw, które w innych sprawach zostały uznane za przywódców karteli:

— nie pełniła ona roli inicjatora działań zarzucanych przetwórcom;

— nie nakłaniała – a tym bardziej nie przymuszała – żadnych przedsiębiorstw do przyłączenia się do kartelu przetwórców;

— nie wywierała na nikim presji, a w każdym razie nie dysponowała uprawnieniami, które umożliwiałyby jej wywieranie;

— nie odgrywała żadnej roli w kierowaniu kartelem przetwórców czy kontrolowaniu kartelu, który co więcej nie posiadał „zinstytucjonalizowanych organów kierowniczych";

— jej prezes, pan M., uczestniczył jedynie w czterech spotkaniach kartelu przetwórców i nie mógł być twórcą jego strategii;

— nie mogła zachowywać się jak „przywódca cenowy" (price leader) od strony popytowej, gdyż z uwagi na fakt, że nie działała ona w ramach tego samego ogniwa łańcucha przetwórców hiszpańskich, nie dokonywała zakupów surowca tytoniowego od producentów;

— nigdy nie dysponowała uprawnieniami ani rzeczywistymi możliwościami wymierzania sankcji lub podejmowania środków odwetowych wobec członków kartelu przetwórców, którzy odmawiali uczestnictwa we wspólnych działaniach.

67 Ponadto Deltafina kwestionuje twierdzenie Komisji, że w zaskarżonej decyzji przypisywana tej spółce rola przywódcy została wzięta pod uwagę jedynie jako okoliczność

obciążająca. Twierdzi ona, że zarzut pełnienia takiej roli jest w rzeczywistości jedynym skierowanym wobec niej zarzutem.

68 Komisja odpiera ten argument, podnosząc przede wszystkim, że nawet jeśli błędnie uznała Deltafinę za przywódcę kartelu przetwórców, to okoliczność ta nie może uwalniać skarżącej od odpowiedzialności za zarzucane jej naruszenia, lecz może najwyżej prowadzić do obniżenia wysokości grzywny. W zaskarżonej decyzji okoliczność, że Deltafina była przywódcą kartelu przetwórców potraktowano bowiem tylko jako okoliczność obciążającą przy obliczaniu kwoty grzywny.

69 Deltafina podnosi dalej, że omawianą część zarzutu należy w każdym razie oddalić jako bezzasadną. W tym względzie z jednej strony przypomina ona, iż zgodnie z orzecznictwem wcześniejsza praktyka decyzyjna nie stanowi sama w sobie ram prawnych pozwalających nałożyć grzywnę w dziedzinie konkurencji. Z drugiej strony odsyła do motywu 435 zaskarżonej decyzji, w którym – jak twierdzi – wystarczająco jasno i precyzyjnie wskazano powody, dla których Deltafina została uznana za przywódcę kartelu przetwórców.

— Ocena Sądu

70 Należy zwrócić uwagę, iż rozpatrywana część zarzutu została podniesiona przez Deltafinę w uzasadnieniu żądania stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji i że podobnie jak w dwóch pierwszych jego częściach skarżąca zmierza do wykazania, że Komisja nie mogła obciążyć jej odpowiedzialnością za działalność porozumienia przetwórców.

71 Tymczasem – jak słusznie podnosi Komisja – w zaskarżonej decyzji przyznany Deltafinie status przywódcy kartelu przetwórców został wzięty pod uwagę jedynie w kontekście obliczania kwoty grzywny, jako okoliczność obciążająca (zob. motywy 435, 436 zaskarżonej decyzji). Wbrew twierdzeniom Deltafiny Komisja obciążyła ją odpowiedzialnością za naruszenie nie na podstawie stwierdzenia, że spółka ta pełniła rolę przywódcy kartelu przetwórców, lecz na podstawie ustalenia – poczynionego w szczególności w oparciu o różne okoliczności, które streszczono w pkt 359–369 zaskarżonej decyzji – że uczestniczyła ona w tym kartelu bezpośrednio i aktywnie. Inaczej mówiąc, przyznanie Deltafinie statusu przywódcy kartelu przetwórców nie miało wpływu na powstanie po jej stronie odpowiedzialności za popełnienie naruszenia.

72 Wprawdzie Komisja uznała Deltafinę za przywódcę kartelu przetwórców na podstawie tych samych jej działań, w oparciu o które uznała, że skarżąca uczestniczyła w tym kartelu. Niemniej jednak – jak słusznie podnosi Komisja w swych pismach – kwestia, czy przedsiębiorstwo uczestniczyło w kartelu, oraz kwestia, jakie były w stosownym przypadku zakres i intensywność tego uczestnictwa, są przedmiotem dwóch odrębnych ocen, z których pierwsza dotyczy stwierdzenia istnienia naruszenia art. 81 ust. 1 WE, a druga określenia poziomu sankcji.

73 Z powyższych rozważań wynika, że trzecia część zarzutu pierwszego – nawet gdyby okazała się zasadna – nie może uzasadniać stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji. Należy ją zatem odrzucić jako bezskuteczną w ramach rozpoznawanego zarzutu. Zostanie ona natomiast wzięta pod uwagę przy analizie zarzutu szóstego, którego podstawą są częściowo te same argumenty.

W przedmiocie części czwartej zarzutu pierwszego dotyczącej okoliczności, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie zdefiniowała właściwego rynku

— Argumenty stron

74 Deltafina zarzuca Komisji to, że w zaskarżonej decyzji nie zdefiniowała właściwego rynku produktów ani rynku geograficznego.

75 W tym względzie Deltafina odwołuje się przede wszystkim do pkt 27 i nast. wyroku Sądu z dnia 11 grudnia 2003 r. w sprawie T-61/99 Adriatica di Navigazione przeciwko Komisji, Rec. s. II-5349. Twierdzi ona, iż zgodnie z pkt 30 wskazanego wyroku zarzuty skierowane przeciwko przyjętej przez Komisję definicji właściwego rynku mogą dotyczyć okoliczności dotyczących zastosowania art. 81 ust. 1 WE, innych niż istnienie „porozumienia" między przedsiębiorstwami, „wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi" czy „naruszenia konkurencji", a mianowicie w szczególności zasięgu badanego kartelu, kwestii jego jednolitego bądź globalnego charakteru, a także zakresu indywidualnego uczestnictwa każdego z branych pod uwagę przedsiębiorstw. Ostatnie z wymienionych okoliczności są blisko związane z zasadą odpowiedzialności osobistej za popełnienie naruszeń zbiorowych, a także z ogólnymi zasadami prawa, takimi jak zasady pewności prawa i proporcjonalności. Deltafina podnosi także, iż zgodnie z pkt 32 przywołanego wyroku „pożądane jest zatem, aby przy wydawaniu decyzji stwierdzającej uczestnictwo danego przedsiębiorstwa w naruszeniu złożonym, zbiorowym i nieprzerwanym, które ma często miejsce w przypadku działalności karteli, Komisja brała pod uwagę – poza badaniem spełnienia konkretnych przesłanek zastosowania art. [81 ust. 1 WE] – również okoliczność, że jeśli decyzja taka ma być źródłem odpowiedzialności osobistej każdego z jej adresatów, to odpowiedzialność taka może zostać im przypisana jedynie w przypadku wykazania ich uczestnictwa w objętych sankcjami i prawidłowo rozgraniczonych zachowaniach zbiorowych". Skarżąca dodaje, że w tym samym punkcie wyroku wskazano, że „ponieważ decyzja taka może pociągać za sobą istotne konsekwencje dla relacji zainteresowanych przedsiębiorstw nie tylko z organami administracji, ale

także z podmiotami trzecimi, Komisja powinna zbadać rozpatrywany rynek lub rynki i wystarczająco dokładnie zdefiniować je w motywach decyzji nakładającej sankcje za naruszenie art. [81 ust. 1 WE], w celu ustalenia warunków funkcjonowania rynku, na którym konkurencja uległa zakłóceniu, przy jednoczesnym poszanowaniu podstawowych wymogów w zakresie pewności prawa".

76 Deltafina podnosi następnie, że skoro nie prowadziła ona działalności na rynku, na którym wystąpiły praktyki ograniczające konkurencję, Komisja nie mogła – bez naruszenia zasady odpowiedzialności osobistej – przypisać jej odpowiedzialności za te praktyki ani nałożyć na nią sankcji.

77 Deltafina podnosi wreszcie – przy pomocy tego samego uzasadnienia – że w zaskarżonej decyzji Komisja nie wykazała „związku między [tymi] praktykami a skutkami, jakie wystąpiły na rynku, który nawet w razie wystąpienia naruszenia ze względu na przedmiot winien polegać na wystąpieniu szkodliwych konsekwencji dla gry konkurencji". Skarżąca twierdzi, że okoliczność odwołania się przez Komisję w motywie 368 zaskarżonej decyzji do pkt 136 wyroku Sądu z dnia 15 września 1998 r. w sprawach połączonych T-374/94, T-375/94, T-384/94 i T-388/94 European Night Services i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-3141, pozbawiona jest znaczenia.

78 W odpowiedzi na argumenty Deltafiny Komisja podnosi przede wszystkim, że w zaskarżonej decyzji w wystarczająco jasny i szczegółowy sposób określiła gospodarczy i prawny kontekst rynku, na którym prowadzone były analizowane praktyki ograniczające konkurencję.

79 Następnie Komisja odpiera argument Deltafiny, w ramach którego skarżąca twierdzi, że instytucja ta naruszyła zasadę odpowiedzialności osobistej, obciążając ją odpowiedzialnością za rozpatrywane praktyki ograniczające konkurencję, mimo że nie prowadziła ona działalności na rynku, na którym praktyki te zostały ujawnione.

80 Komisja twierdzi wreszcie, iż „całkowicie pozbawiony sensu" jest argument Deltafiny, że skoro spółka ta nie była obecna na rozpatrywanym rynku, to nie istniał związek między analizowanymi bezprawnymi praktykami a ich skutkami dla tego rynku. Komisja podnosi, że okoliczność, iż Deltafina nie prowadziła działalności bezpośrednio na rynku, na którym stwierdzono występowanie praktyk ograniczających konkurencję, nie zwalnia jej z odpowiedzialności za urzeczywistnianie tych praktyk ani nie powinna prowadzić do wniosku, że praktyki te nie wywierały skutków na wskazanym rynku. W tym względzie – powołując się w szczególności na pkt 136 ww. w pkt 77 wyroku w sprawie European Night Services i in. przeciwko Komisji – instytucja ta twierdzi, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem nie zachodzi konieczność oceniania konkretnych skutków, jakie wywiera na rynku porozumienie, które – tak jak w rozpatrywanej sytuacji – oczywiście ogranicza konkurencję.

— Ocena Sądu

81 Należy stwierdzić, że wbrew twierdzeniom Deltafiny Komisja zdefiniowała rozpatrywany rynek produktów i rynek geograficzny w zaskarżonej decyzji.

82 Z zaskarżonej decyzji jasno i dokładnie wynika bowiem, że właściwym rynkiem jest hiszpański rynek zakupu przetworzonego po raz pierwszy surowca tytoniowego. W szczególności w motywach 19–65 zaskarżonej decyzji Komisja wyczerpująco

opisała przedsiębiorstwa prowadzące w Hiszpanii działalność w zakresie pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego – przedstawiając między innymi informacje na temat prowadzonej przez nie działalności w zakresie zakupu i przetwarzania surowca tytoniowego, a także na temat ich wzajemnych relacji handlowych – producentów surowca tytoniowego, przedstawicieli producentów, różne aspekty sektora surowca tytoniowego w Hiszpanii, w tym regiony jego produkcji, wielkość i wartość produkcji, wartość sprzedaży, różne odmiany surowca tytoniowego i średnie (maksymalne) ceny dostaw każdej z tych odmian, a także wspólnotowe i hiszpańskie uregulowania prawne mające zastosowanie na tymże rynku.

83 Ponadto analiza przedstawiona przez Komisję w zaskarżonej decyzji umożliwia w pełni określenie warunków funkcjonowania rynku, na którym konkurencja uległa zakłóceniu, wbrew temu, co twierdzi Deltafina, powołując się na pkt 32 ostatnie zdanie ww. w pkt 75 wyroku w sprawie Adriatica di Navigazione przeciwko Komisji.

84 Twierdzenie Deltafiny, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie zdefiniowała właściwego rynku, jest bezpodstawne także dlatego, że z licznych fragmentów pism skarżącej wynika, że dokładnie zrozumiała ona, iż rynkiem tym jest hiszpański rynek zakupu przetworzonego po raz pierwszy surowca tytoniowego. Wystarczy tu podać tylko jedne przykład – otóż argumenty przedstawione w uzasadnieniu pierwszej części analizowanego zarzutu opierają się właśnie na tej definicji.

85 Czwarta część zarzutu pierwszego pozbawiona jest zatem wszelkich podstaw faktycznych.

86 Na uwzględnienie nie zasługuje także argument Deltafiny, że Komisja naruszyła zasadę odpowiedzialności osobistej, obciążając skarżącą odpowiedzialnością za funkcjonowanie kartelu na rynku, na którym nie prowadziła ona działalności. Jak wskazano bowiem w pkt 48 i 49 powyżej, przedsiębiorstwo może naruszyć zakaz przewidziany w art. 81 ust. 1 WE, jeżeli jego zachowanie, skoordynowane z działaniami innych

przedsiębiorstw, ma na celu ograniczenie konkurencji na szczególnym rynku właściwym wewnątrz wspólnego rynku, co nie oznacza koniecznie z góry, że przedsiębiorstwo to samo jest aktywne na tym samym rynku właściwym. W rzeczywistości, aby uczestniczącemu w kartelu przedsiębiorstwu można było przypisać odpowiedzialność za całe naruszenie zgodnie z wymogami wynikającymi z zasady osobistej odpowiedzialności, istotne jest to, aby spełniło ono dwie przypomniane w pkt 57–63 przesłanki – obiektywną i subiektywną – przy czym, jak wskazano w pkt 122–133 poniżej, w przypadku Delatafiny obie te przesłanki są spełnione.

87 Wreszcie wbrew temu, co najwyraźniej twierdzi Deltafina (zob. pkt 77 powyżej), z samego faktu, że spółka ta nie prowadziła działalności na właściwym rynku, nie można wywodzić wniosku, że kartel przetwórców nie mógł wywołać skutków szkodliwych dla konkurencji na tymże rynku.

88 Z powyższych względów czwartą część zarzutu pierwszego należy oddalić jako bezzasadną.

89 W świetle całości powyższych rozważań na uwzględnienie nie zasługuje żadna z czterech części zarzutu pierwszego.

W przedmiocie zarzutu drugiego dotyczącego naruszenia art. 27 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1/2003, prawa do obrony i prawa do rzetelnego procesu, istotnych wymogów proceduralnych oraz zasad legalności, pewności prawa i proporcjonalności, a także braku uzasadnienia

90 Drugi zarzut podniesiony przez Deltafinę składa się z czterech części. W ramach części pierwszej skarżąca krytykuje okoliczność, że w zaskarżonej decyzji Komisja

przypisała jej rolę inną niż rola przypisywana jej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów. W ramach części drugiej twierdzi ona, że zarzucane jej działania należy w rzeczywistości przypisać prezesowi jej zarządu. W ramach części trzeciej podnosi ona, że Komisja odmówiła jej udzielenia dostępu do pewnych dokumentów obciążających. Wreszcie w ramach części czwartej skarżąca utrzymuje, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja nie zdefiniowała w sposób wystarczająco jasny właściwego rynku produktów ani rynku geograficznego.

91 Co się tyczy przedstawionego przez Deltafinę w ramach zarzutu drugiego i niepowiązanego z żadną z czterech jego części argumentu dotyczącego naruszenia obowiązku uzasadnienia, należy stwierdzić, że skarżąca nie rozwinęła ani nie wyjaśniła go w żaden sposób. W świetle art. 44 § 1 lit. c) regulaminu postępowania przed Sądem argument ten należy zatem odrzucić jako niedopuszczalny (zob. pkt 35 powyżej).

W przedmiocie części pierwszej dotyczącej okoliczności, że w zaskarżonej decyzji Komisja przypisała Deltafinie rolę inną niż rola przypisywana jej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów

— Argumenty stron

92 Deltafina podnosi, że Komisja, obciążając ją w zaskarżonej decyzji odpowiedzialnością jako „sprawcę" lub „współsprawcę" naruszenia i uznając ją za przywódcę kartelu przetwórców, przypisała jej rolę inną – poważniejszą – niż rola, jaka została jej przypisana w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.

93 W uzasadnieniu swych twierdzeń Deltafina zwraca uwagę na szereg różnic między treścią pisma w sprawie przedstawienia zarzutów a treścią zaskarżonej decyzji. Podnosi ona w szczególności, że w żadnym miejscu tego pisma nie zarzucono jej, że była stroną porozumień i spornych praktyk – zarzut taki sformułowany został jedynie pod adresem przetwórców hiszpańskich – natomiast w decyzji przedstawiono ją jako bezpośredniego i aktywnego uczestnika tych porozumień i praktyk. W piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów nie wspomniano także o tym, że Deltafina może zostać uznana za przywódcę kartelu przetwórców. Ponadto Deltafina kwestionuje szereg twierdzeń przedstawionych w zaskarżonej decyzji.

94 Deltafina twierdzi, że postępując w ten sposób, Komisja nie tylko sformułowała tezę nieznajdującą uzasadnienia w treści akt sprawy, ale także naruszyła jej prawo do obrony. W odniesieniu do tej ostatniej kwestii skarżąca podnosi mianowicie, że Komisja nie wysłuchała jej stanowiska przed uznaniem jej w zaskarżonej decyzji za sprawcę lub współsprawcę naruszenia oraz przywódcę kartelu przetwórców.

95 Komisja utrzymuje, że nigdy nie uznała Deltafiny za „sprawcę" czy „współsprawcę" inkryminowanych praktyk ograniczających konkurencję, wskazując jednocześnie, że kwalifikacja taka pozbawiona jest „znaczenia prawnego" w kontekście prawa konkurencji. Odsyłając do opisu okoliczności faktycznych przedstawionego w motywach 362–366 zaskarżonej decyzji, instytucja ta wyjaśnia, że wniosek, do którego doszła w tym akcie, jest taki, że Deltafina w pełni „uczestniczyła" w zarzucanych praktykach, wobec czego należało ją uznać za „w pełni" współodpowiedzialną za naruszenie.

96 Komisja twierdzi, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów uznała, iż Deltafina uczestniczyła w kartelu przetwórców i że w związku z tym była współodpowiedzialna za naruszenie art. 81 WE, na podstawie tych samych okoliczności faktycznych. Instytucja ta zwraca nadto uwagę, że w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów Deltafina wyraźnie broniła się przed przypisaniem jej takiej roli w kartelu

przetwórców. Twierdzi, że żadna ze wskazanych przez Deltafinę „różnic redakcyjnych" między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów a zaskarżoną decyzją nie uzasadnia tezy, że prawo skarżącej do obrony zostało naruszone.

97 Komisja odpiera także krytykę Deltafiny wymierzoną przeciwko pewnym twierdzeniom przedstawionym w zaskarżonej decyzji.

98 Odsyłając do praktyk opisanych w motywach 363–365 zaskarżonej decyzji, Komisja podnosi wreszcie, że sformułowanego w motywie 361 zaskarżonej decyzji twierdzenia, że Deltafina odgrywała „szczególnie aktywną" rolę w kartelu przetwórców, nie można wcale uznać za „nieracjonalne".

99 Według Komisji wskazane wyżej okoliczności dowodzą, że nie popełniła ona błędów w ocenie ani nie naruszyła prawa Deltafiny do obrony, uznając ją za stronę praktyk ograniczających, o których mowa w art. 1 zaskarżonej decyzji, oraz obciążając ją współodpowiedzialnością za stosowanie tych praktyk.

100 W odniesieniu do argumentów Deltafiny, w ramach których kwestionuje ona okoliczność uznania jej w zaskarżonej decyzji za przywódcę kartelu przetwórców, Komisja podnosi przede wszystkim, że nawet jeśli argumenty te są zasadne, to mogą one – co najwyżej – uzasadniać obniżenie wysokości grzywny.

101 Komisja przypomina następnie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jeśli instytucja ta wskazuje wyraźnie w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, że zbada, czy należy nałożyć grzywny na dane przedsiębiorstwa, i jeśli wymienia zasadnicze

okoliczności faktyczne i prawne, które mogą prowadzić do nałożenia grzywny, takie jak waga i czas trwania domniemanego naruszenia oraz okoliczność, czy zostało ono popełnione „umyślnie lub przez niedbalstwo", czyni ona zadość obowiązkowi poszanowania prawa przedsiębiorstw do bycia wysłuchanym. W ten sposób Komisja podaje im informacje, które są niezbędne do obrony nie tylko przed stwierdzeniem naruszenia, ale także przed nałożeniem grzywny (wyrok Sądu z dnia 20 marca 2002 r. w sprawie T-23/99 LR AF 1998 przeciwko Komisji, Rec. s. II-1705, pkt 199). Wymagane przez orzecznictwo elementy figurują w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.

102 Komisja podnosi wreszcie, że okoliczność, iż w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów nie wskazała wyraźnie, że zamierza potraktować szczególną rolę Deltafiny w kartelu przetwórców jako okoliczność obciążającą, nie miała w każdym razie wpływu na zakres, w jakim przedsiębiorstwo to mogło korzystać ze swego prawa do obrony. Na stronach 31–37 odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skarżąca wyraźnie przedstawiła bowiem argumenty, których celem było zminimalizowanie jej roli w kartelu.

— Ocena Sądu

103 Analizowana część zarzutu zawiera dwa główne twierdzenia. Po pierwsze Deltafina utrzymuje, że między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów a zaskarżoną decyzją istnieją rozbieżności co do oceny jej roli w kartelu przetwórców. Po drugie kwestionuje ona zasadność tej dokonanej w zaskarżonej decyzji oceny.

104 W ramach każdego z tych twierdzeń Deltafina formułuje w szczególności argumenty wymierzone przeciwko okoliczności, że przypisano jej rolę przywódcy kartelu przetwórców. W pierwszym z nich skarżąca zarzuca Komisji, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów nie wspomniała, że spółka ta może zostać uznana za przywódcę

kartelu przetwórców, naruszając w ten sposób jej prawo do obrony. W drugim podnosi ona, że sformułowany przez Komisję w zaskarżonej decyzji wniosek, że skarżąca pełniła taką rolę w kartelu przetwórców, nie jest wystarczająco poparty dowodami.

105 Jak wskazano zatem w pkt 71 powyżej i jak słusznie twierdzi Komisja, w zaskarżonej decyzji przyznany Deltafinie status przywódcy kartelu przetwórców został wzięty pod uwagę jedynie w kontekście obliczania kwoty grzywny, jako okoliczność obciążająca. Tak więc nawet jeśli wykazane zostałoby naruszenie prawa do obrony w związku z przyznaniem skarżącej tego statusu lub gdyby okazało się, że istnienie takiego statusu nie zostało wykazane w wymagany prawem sposób, to okoliczności te nie mogą prowadzić do stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji – o co wnosi Deltafina w ramach analizowanej części zarzutu – ale co najwyżej do obniżenia nałożonej na nią kwoty grzywny. Argumenty te należy zatem odrzucić jako bezskuteczne w ramach rozpatrywanej części zarzutu. Zostaną one zbadane w dalszej części wyroku, w ramach zarzutu szóstego, który Deltafina podniosła w uzasadnieniu żądania obniżenia kwoty grzywny i którego podstawą są zasadniczo te same argumenty.

106 Argumenty, jakie Deltafina formułuje w uzasadnieniu analizowanej części zarzutu, dotyczą trzech odrębnych kwestii, a mianowicie: po pierwsze podstawy, na jakiej Komisja uznała w zaskarżonej decyzji, że spółka ta naruszyła art. 81 WE, po drugie kwestii, czy między decyzją a pismem w sprawie przedstawienia zarzutów istnieją w tym względzie rozbieżności, oraz po trzecie kwestii, czy wskazany wyżej wniosek Komisji jest wystarczająco uzasadniony pod względem prawnym.

107 Co się tyczy pierwszej z tych kwestii, należy przypomnieć, że – jak wskazano już w pkt 15–21 powyżej – zaskarżona decyzja dotyczy dwóch karteli poziomych,

zawiązanych i działających na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego, przy czym w pierwszym z nich uczestniczyli przetwórcy hiszpańscy i Deltafina, a w drugim przedstawiciele producentów. W zaskarżonej decyzji stwierdzono, że w ramach każdego z tych karteli zawarto szereg porozumień lub stosowano szereg uzgodnionych praktyk i że każdy z nich stanowi jednolite i ciągłe naruszenie art. 81 ust. 1 WE (zob. w szczególności motywy 275–277, 296–298 zaskarżonej decyzji).

108 Przetwórców hiszpańskich i Deltafinę obciążono odpowiedzialnością za całość pierwszego naruszenia, zaś przedstawicieli producentów – za całość drugiego (zob. w szczególności art. 1 i motywy 358, 359, 366 zaskarżonej decyzji).

109 Mówiąc dokładniej, z szeregu motywów zaskarżonej decyzji wynika, że Deltafinę uznano, na tej samej podstawie co przetwórców hiszpańskich, za podmiot, który uczestniczył w zawieraniu porozumień lub stosowaniu uzgodnionych praktyk, których celem było coroczne ustalanie, w okresie od 1996 r. do 2001 r., (maksymalnej) średniej ceny dostawy dla każdej odmiany surowca tytoniowego bez względu na jego jakość oraz podział ilości wszystkich kupowanych odmian surowca tytoniowego, jakie każdy z przetwórców mógł zakupić u producentów (zob. w szczególności motywy 85, 88, 112, 144, 274, 276, 278, 279, 281–283, 285–287, 301, 303, 305, 357 zaskarżonej decyzji). Ponadto Deltafinę uznano, na tej samej podstawie co przetwórców hiszpańskich, za podmiot, który w okresie od 1999 r. do 2001 r uczestniczył w zawieraniu porozumień lub stosowaniu uzgodnionych praktyk, których celem było uzgadnianie przedziałów cenowych według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, które były podawane w zestawieniach będących załącznikami do umów kontraktacji, a także warunków dodatkowych (zob. w szczególności motywy 85, 274, 276, 290, 357 zaskarżonej decyzji).

110 Innymi słowy, w zaskarżonej decyzji Deltafinie zarzucono bezpośrednie i aktywne uczestnictwo w kartelu przetwórców (zob. w szczególności motywy 357, 361, 366, 369 zaskarżonej decyzji). W tym względzie należy zaznaczyć, iż w motywie 369

zaskarżonej decyzji Komisja wyjaśniła w szczególności, że „rolę, jaką Deltafina odgrywała w rozpatrywanych okolicznościach, należy uznać za rolę bezpośrednią i pierwszorzędną, która nie ograniczała się do roli zewnętrznego koordynatora czy pomocnika".

111 W motywach 359–366 zaskarżonej decyzji Komisja przedstawiła – odsyłając do innych motywów tego aktu – argumenty i konkretne fakty, na podstawie których sformułowała wnioski przedstawione w pkt 109 i 110 powyżej.

112 Są to następujące argumenty i fakty:

— Deltafina – za pośrednictwem prezesa zarządu, a niekiedy innych przedstawicieli – uczestniczyła w pewnych spotkaniach kartelu przetwórców (motywy 67, 112, 363 zaskarżonej decyzji), a mianowicie w spotkaniach odbytych: w dniu 13 marca 1996 r. w Madrycie (Hiszpania) (motywy 88, 92 zaskarżonej decyzji), w dniu 17 grudnia 1996 r. (motyw 117 zaskarżonej decyzji), w dniu 30 stycznia 1997 r. w Rzymie (Włochy) (motyw 118 zaskarżonej decyzji) oraz w marcu 1999 r. (motyw 186 zaskarżonej decyzji);

— Deltafina, ilekroć nie uczestniczyła w spotkaniach kartelu przetwórców, była systematycznie informowana przez przetwórców o sytuacji na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego oraz o wdrażanych przez nich praktykach (motywy 112, 133–136, 140–143, 145, 149, 364 zaskarżonej decyzji);

— w 1997 r. prezes zarządu Deltafiny był nawet depozytariuszem notatki, którą przetwórcy hiszpańscy zredagowali i podpisali podczas jednego ze spotkań i która opisywała szczegółowo różne zawarte przez nich porozumienia (motywy 122, 364 zaskarżonej decyzji);

— Deltafina uczestniczyła w organizacji kartelu przetwórców, w szczególności poprzez kierowanie do przetwórców korespondencji w celu zapewnienia sprawnej realizacji niezgodnych z prawem porozumień, a także występując w charakterze mediatora w powstających między nimi sporach (motywy 140, 365 zaskarżonej decyzji);

— Deltafina odgrywała kluczową rolę w prowadzonych między przetwórcami hiszpańskimi a przedstawicielami producentów negocjacjach dotyczących przedziałów cenowych nadwyżek surowca tytoniowego pochodzących ze zbiorów w 1999 r. (motywy 207, 221, 365 zaskarżonej decyzji).

113 W odniesieniu do kwestii drugiej należy na wstępie przypomnieć, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem poszanowanie prawa do obrony we wszelkich postępowaniach, które mogą doprowadzić do nałożenia sankcji, w szczególności grzywny lub okresowej kary pieniężnej, stanowi podstawową zasadę prawa wspólnotowego, którą należy respektować także w postępowaniu administracyjnym (wyroki: z dnia 13 lutego 1979 r. w sprawie 85/76 Hoffmann-La Roche przeciwko Komisji, Rec. s. 461, pkt 9; z dnia 2 października 2003 r. w sprawie C-176/99P ARBED przeciwko Komisji, Rec. s. I-10687, pkt 19).

114 Zasada ta wymaga w szczególności, by pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skierowane przez Komisję do przedsiębiorstwa, na które zamierza ona nałożyć sankcję za naruszenie reguł konkurencji, zawierało istotne okoliczności uwzględnione przeciw temu przedsiębiorstwu, takie jak zarzucane mu czyny, ich kwalifikacja oraz dowody, na których opiera się Komisja, tak by owo przedsiębiorstwo mogło skutecznie

przedstawić swe argumenty w ramach postępowania administracyjnego wszczętego przeciwko niemu (zob. ww. w pkt 113 wyrok w sprawie ARBED przeciwko Komisji, pkt 20 i przytoczone tam orzecznictwo).

115 Ponadto naruszenie prawa do obrony w toku postępowania administracyjnego oceniane jest w świetle zarzutów przyjętych przez Komisję w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w decyzji kończącej postępowanie (zob. wyroki Sądu z dnia 29 czerwca 1995 r.: w sprawie T-30/91 Solvay przeciwko Komisji, Rec. s. II-1775, pkt 60; w sprawie T-36/91 ICI przeciwko Komisji, Rec. s. II-1847, pkt 70). W takich okolicznościach stwierdzenie naruszenia prawa do obrony zakłada, że zarzut, co do którego przedsiębiorstwo utrzymuje, że nie został mu przedstawiony w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, jest podnoszony przez Komisję w zaskarżonej decyzji.

116 W sporządzonym w niniejszej sprawie piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów – tak jak w zaskarżonej decyzji – Komisja zidentyfikowała dwa kartele horyzontalne, o których istnieniu świadczy szereg porozumień lub uzgodnionych praktyk na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego – z których pierwszy dotyczył sektora pierwszego przetworzenia, a drugi sektora produkcji – i uznała, że każdy z tych karteli stanowi jednolite i ciągłe naruszenie art. 81 ust. 1 WE (zob. w szczególności pkt 1, 316–318, 338–340 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów). Podobnie jak w zaskarżonej decyzji, w piśmie tym przetwórców hiszpańskich i Deltafinę obciążono odpowiedzialnością za całość pierwszego naruszenia, zaś przedstawicieli producentów – za całość drugiego (zob. w szczególności pkt 411, 412, 420 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów).

117 Co się tyczy konkretnie Deltafiny, z pisma w sprawie przedstawienia zarzutów jasno wynika, że – tak jak w zaskarżonej decyzji – spółkę tę obciążono odpowiedzialnością za naruszenie ze względu na jej bezpośrednie i aktywne zaangażowanie w działalność kartelu przetwórców. Tak więc w pkt 415 zdanie pierwsze pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, który jest niemal identyczny z motywem 361 zdanie pierwsze zaskarżonej decyzji, Komisja stwierdziła, że „Deltafina odgrywała szczególnie aktywną

rolę w kartelu hiszpańskich przetwórców surowca tytoniowego". Tak samo w pkt 420 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, który zredagowany jest podobnie jak motyw 366 zaskarżonej decyzji, Komisja uznała w szczególności, iż należy „stwierdzić, że Deltafina aktywnie uczestniczyła w opracowywaniu i wprowadzaniu w życie porozumień w sprawie średnich cen i w sprawie ilości surowca, zawieranych między przetwórcami począwszy od 1996 r., a także w negocjowaniu zestawień cen nadwyżek tytoniu w 2000 r.".

118 Ponadto argumenty i okoliczności faktyczne, na podstawie których Komisja sformułowała zarzut dotyczący bezpośredniego i aktywnego uczestnictwa Deltafiny w naruszeniu, odpowiadają zasadniczo argumentom i okolicznościom faktycznym uwzględnionym w zaskarżonej decyzji i przedstawionym w pkt 112 powyżej (zob. w szczególności pkt 412–420 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów oraz szereg fragmentów tego pisma, do których wskazane punkty odsyłają).

119 Należy zatem stwierdzić, że wbrew twierdzeniom Deltafiny, zaskarżona decyzja nie różni się od pisma w sprawie przedstawienia zarzutów pod względem argumentów, którymi uzasadniono obciążenie tej spółki odpowiedzialnością za naruszenie. Z treści pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Deltafina musiała wywnioskować – tak jak wywnioskowała z zaskarżonej decyzji – że podstawą rozumowania Komisji było twierdzenie o bezpośrednim i aktywnym uczestnictwie Deltafiny w kartelu przetwórców. Ponieważ pismo w sprawie przedstawienia zarzutów umożliwiło Deltafinie zapoznanie się nie tylko z zarzutem dotyczącym jej bezpośredniego i aktywnego uczestnictwa w naruszeniu, ale także z faktami, jakie w zaskarżonej decyzji Komisja uwzględniła w uzasadnieniu tego zarzutu, skarżącej w pełni zapewniono prawo do obrony w postępowaniu administracyjnym.

120 Wprawdzie w kilku fragmentach zaskarżonej decyzji Deltafinę wyraźnie wymieniono – obok przetwórców hiszpańskich – jako uczestnika spornych porozumień lub uzgodnionych praktyk (zob. pkt 109 powyżej), mimo że nie wymieniono jej w tym

charakterze w odpowiednich fragmentach pisma w sprawie przedstawienia zarzutów. Jednakże chodzi tu jedynie o zwykłą różnicę w prezentacji faktów, która służy wyłącznie przedstawieniu ich w zaskarżonej decyzji w sposób bardziej dokładny i która nie może stanowić istotnej zmiany zarzutów. Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ostateczna decyzja Komisji nie musi koniecznie być kopią pisma w sprawie przedstawienia zarzutów (wyroki Trybunału: z dnia 15 lipca 1970 r. w sprawie 41/69 ACF Chemiefarma przeciwko Komisji, Rec. s. 661, pkt 91; z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji, Rec. s. 1825, pkt 14; wyrok Sądu z dnia 8 października 1996 w sprawach połączonych od T-24/93 do T-26/93 iT-28/93 Compagnie maritime belge de transports i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1201, pkt 113).

121 Podobnie w pkt 413 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja, przytaczając decyzję 80/1334/EWG z dnia 17 grudnia 1980 r. dotyczącą postępowania na podstawie art. [81 WE] (IV/29.869 – Włoskie szkło lane) (Dz.U. L 383, s. 19, zwaną dalej „decyzją w sprawie włoskiego szkła lanego"), stwierdziła, że zgodnie z jej praktyką decyzyjną, „gdy przedsiębiorstwo »świadomie« dopuszcza i ułatwia urzeczywistnienie ograniczeń konkurencji, które stanowią sam cel rozpatrywanych porozumień, może ono zostać uznane za »współodpowiedzialne« za wynikające stąd skutki ograniczające". Stwierdzenie to, które nie ma swego odpowiednika w zaskarżonej decyzji i zawarte jest w części pisma w sprawie przedstawienia zarzutów poświęconej jego adresatom, a szczególnie Deltafinie, można na pierwszy rzut oka zinterpretować w ten sposób, że oznacza ono, iż Komisja zarzuca tej spółce nie bezpośrednie i aktywne uczestnictwo w porozumieniu przetwórców, ale jedynie pomoc w popełnieniu naruszenia. Takiej wykładni nie można jednak uznać za prawidłową, gdyż nie bierze ona pod uwagę treści następujących po tym stwierdzeniu fragmentów pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, a w szczególności treści pkt 415 i 420, w których Deltafinie wyraźnie zarzucono aktywne uczestnictwo w kartelu przetwórców (zob. pkt 117 powyżej). W rzeczywistości, zamieszczając tę uwagę w pkt 413 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, Komisja chciała stwierdzić – chociaż mogła w tym celu posłużyć się trafniejszym sformułowaniem – że przedsiębiorstwo może naruszyć zakaz przewidziany w art. 81 ust. 1 WE, gdy jego zachowanie, skoordynowane z działaniami innych przedsiębiorstw, ma na celu ograniczenie konkurencji na szczególnym rynku

właściwym wewnątrz wspólnego rynku, co nie oznacza koniecznie z góry, że przedsiębiorstwo to samo jest aktywne na tym samym rynku właściwym. Staje się to oczywiste, gdy stwierdzenie to analizuje się w kontekście fragmentu decyzji w sprawie włoskiego szkła lanego, z której zostało ono zaczerpnięte.

122 W odniesieniu do kwestii trzeciej należy stwierdzić, iż Deltafina nie podważa zasadności tezy, że przypomniane w pkt 112 powyżej okoliczności faktyczne, na podstawie których w motywach 359–366 zaskarżonej decyzji Komisja obciążyła ją odpowiedzialnością za naruszenie art. 81 WE, są poparte dowodami figurującymi w aktach sprawy. W rzeczywistości w ramach rozpatrywanej części zarzutu Deltafina kwestionuje wniosek Komisji, zgodnie z którym wspomniane okoliczności faktyczne uzasadniają przypisanie jej pierwszego naruszenia w całości.

123 W tym względzie należy przypomnieć, że aby móc przypisać całość naruszenia przedsiębiorstwu uczestniczącemu w kartelu, spełnione winny zostać dwie przesłanki, obiektywna i subiektywna (zob. pkt 57–63 powyżej). Jeśli chodzi o pierwszą przesłankę, wymaga ona, aby przedsiębiorstwo to przyczyniło się do wprowadzenia w życie kartelu, chociażby poprzez podporządkowanie się mu w sposób pomocniczy lub bierny. Co się tyczy drugiej przesłanki, to omawiane przedsiębiorstwo powinno wyrazić swoją własną wolę, wskazującą na to, że popiera ono cele kartelu, chociażby milcząco.

124 W niniejszej sprawie dowiedziono przede wszystkim, że Deltafina aktywnie i bezpośrednio przyczyniała się do wprowadzania wżycie kartelu przetwórców w okresie, w którym trwało naruszenie.

125 Tak więc z akt sprawy wynika, że dwaj przedstawiciele Deltafiny, a mianowicie prezes jej zarządu pan M. i dyrektor ds. zakupów pan C. uczestniczyli w pierwszym spotkaniu kartelu przetwórców, czyli w spotkaniu odbytym w dniu 13 marca 1996 r. w Madrycie, w trakcie którego omawiano kwestie cen oraz wielkości zakupów surowca tytoniowego w roku gospodarczym 1996/1997, a także zawarto porozumienie w sprawie cen. Z brzmienia wspomnianego w pkt 95 zaskarżonej decyzji faksu wysłanego przez WWTE do Deltafiny w dniu 10 kwietnia 1996 r. wynika, że Deltafina aktywnie przyczyniała się do zawarcia wskazanego porozumienia i że zredagowała protokół zawierający jego treść. Z faksu tego, jak również z faksu wysłanego do Deltafiny przez Agroexpansión w dniu 22 kwietnia 1996 r. wynika także, że WWTE i Agroexpansión skarżyły się Deltafinie na fakt nieprzestrzegania porozumienia przez Cetarsę.

126 Kolejne spotkanie kartelu przetwórców, w którym uczestniczył pan M., zaplanowano na dzień 17 grudnia 1996 r. Pan M. oraz pan C. brali również udział w spotkaniu kartelu przetwórców, które miało miejsce w dniu 30 stycznia 1997 r. w Rzymie i w trakcie którego zawarto porozumienia w sprawie cen i wielkości zakupów surowca tytoniowego w roku gospodarczym 1997/1998. Z akt sprawy wynika, że pan M. przechowywał notatkę zredagowaną i podpisaną na tym spotkaniu przez hiszpańskich przetwórców, opisującą szczegóły różnych porozumień, która została potem zniszczona na żądanie tychże przetwórców.

127 Następnie WWTE i Agroexpansión wielokrotnie informowały Deltafinę o sytuacji na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego i skarżyły się jej na fakt nieprzestrzegania porozumień, o których mowa w pkt 126 powyżej, jak również innych porozumień zawartych w trakcie pierwszych miesięcy 1997 r. Tak oto w dniu 29 kwietnia 1997 r. WWTE przesłała panu M. faks, w którym wskazała, że ceny minimalne (średnie), jakie Cetarsa zgodziła się płacić producentom, stanowiły naruszenie porozumienia zawartego między przetwórcami w obecności pana M., i że wobec tego niemożliwe stało się dotrzymanie zobowiązania do utrzymania średniej ceny na poziomie 50–60 peset hiszpańskich (ESP) za kilogram. W odpowiedzi na ten faks pan M. jeszcze w tym samym dniu przesłał WWTE sporządzony na papierze z nagłówkiem Deltafiny faks, w którym wezwał WWTE do „zachowania spokoju", wskazując, że „ciągłe

podnoszenie cen nikomu nie służy". W dniu 30 kwietnia 1997 r. Agroexpansión skierowała do pana M. faks, w którym wskazała w szczególności, że „porozumienia i spotkania z innymi przetwórcami [były] coraz bardziej jałowe i niedorzeczne" i że „respektując osiągnięty kompromis, zakupiła ona 5 mln kilogramów, płacąc jednak o 30 ESP więcej niż w roku ubiegłym". Faksem z dnia 9 lipca 1997 r. WWTE ponownie poskarżyła się Deltafinie na postępowanie Cetarsy, zwracając w szczególności uwagę na istnienie potrzeby „przywrócenia spokoju w sektorze" i osiągnięcia „porozumienia bez porozumienia". W swym faksie WWTE stwierdziła również: „Jak wielokrotnie wskazywałeś, porozumienie w sprawie cen nie jest możliwe bez osiągnięcia porozumienia w sprawie ilości. Porozumienie w sprawie ilości nie może ograniczać się do okresu jednego roku [...]. Konieczne byłoby zawarcie porozumienia [na okres] nawet pięciu [lub] co najmniej trzech lat".

128 W dniu 1 października 1997 r. Agroexpansión przesłała Deltafinie faks, w którym poinformowała, że WWTE zgodziła się na zapłatę cen wyższych niż uzgodnione. W odpowiedzi na wskazany faks pan M. jeszcze w tym samym dniu skierował do WWTE sporządzone na papierze formowym Deltafiny pismo, w którym wskazał, że gdyby informacja ta okazała się prawdziwa, powstałby poważny problem i że jej zachowanie może zostać odczytane jako „gwałtowny atak" wymierzony przeciwko Agroexpansión. W faksie z dnia 2 października 1997 r. skierowanym do Deltafiny WWTE przedstawiła swe stanowisko dotyczące tej kwestii.

129 W dniu 6 listopada 1997 r. WWTE przesłała Deltafinie faks, w którym wskazała w szczególności, że próbowała „wszelkimi sposobami" osiągnąć porozumienie w sprawie ilości i że podczas spotkania z innymi przetwórcami zaplanowanego na dzień 20 listopada zaproponuje „zabezpieczenie porozumień znacznymi kaucjami pieniężnymi, co umożliwi uzyskanie pewności, że zostaną one wykonane". Do faksu załączono tabelę zawierającą dane na temat niektórych cen płaconych przez każdego z przetwórców hiszpańskich.

130 Deltafina została poinformowana przez Taes o zawartym przez przetwórców na spotkaniu w Madrycie w dniu 20 stycznia 1998 r porozumieniu ramowym w sprawie warunków zakupu w roku gospodarczym 1998/1999, w dniu następującym po dacie tego spotkania.

131 Ze sprawozdania z działalności Agroexpansión z dnia 6 kwietnia 1999 r. wynika, że w marcu 1999 r. pan M. uczestniczył w spotkaniu z przetwórcami hiszpańskimi i Anetab, w trakcie którego prowadzono dyskusje na temat cen surowca tytoniowego i podziału wielkości sprzedaży tego surowca w roku gospodarczym 1999/2000.

132 Wreszcie w 2000 r. Deltafina uczestniczyła w negocjacjach między przetwórcami a przedstawicielami producentów w sprawie określenia przedziału cenowego nadwyżek surowca tytoniowego pochodzących z 1999 r. Mówiąc dokładniej, mając na uwadze spotkanie Anetab zaplanowane na koniec lutego 2000 r., w dniu 15 lutego 2000 r. pan M. przesłał Cetarsie, Agroexpansión i WWTE sporządzony na papierze z nagłówkiem Deltafiny faks, w którym przekazał im swe uwagi, porady i propozycje w tym względzie.

133 W świetle całości obiektywnych okoliczności charakteryzujących uczestnictwo Deltafiny należy zatem stwierdzić, że spółka ta z pełną świadomością sytuacji oraz umyślnie uczestniczyła w kartelu przetwórców. Deltafina nie mogła bowiem nie wiedzieć albo też wiedziała z całą oczywistością o antykonkurencyjnym i bezprawnym celu kartelu, który przejawiał się w szczególności w odbywaniu spotkań wymierzonych przeciwko konkurencji, w wymianie wrażliwych informacji, w której czynnie uczestniczyła przez cały okres trwania naruszenia, oraz w treści notatki – której była depozytariuszem – opisującej szczegóły pewnych porozumień dotyczących cen i wielkości zakupów surowca tytoniowego. Należy w tym miejscu dodać, że z uwagi na znaczącą pozycję, jaka Deltafina zajmowała na hiszpańskim rynku zakupów przetworzonego surowca tytoniowego oraz na pełnioną przez nią rolę podmiotu koordynującego i nadzorującego działania handlowe grupy Universal w Europie (zob. pkt 142, 268–272 poniżej), skarżąca miała interes w tym, aby rozpatrywane tu ograniczające praktyki zostały wprowadzone w życie.

134 W świetle wszystkich powyższych rozważań należy stwierdzić, że w zaskarżonej decyzji Komisja słusznie i nie naruszając prawa Deltafiny do obrony uznała, że skarżącą należy obciążyć odpowiedzialnością za naruszenie, jakie stanowił kartel przetwórców.

135 Wobec tego pierwszą część rozpatrywanego zarzutu należy oddalić jako bezzasadną.

W przedmiocie części drugiej zarzutu, w ramach której Deltafina twierdzi, że zarzucane jej działania należy w rzeczywistości przypisać prezesowi jej zarządu

— Argumenty stron

136 Deltafina podnosi, że zarzucane jej działania mogą zostać przypisane jedynie prezesowi jej zarządu, panu M., gdyż w ramach porozumienia przetwórców zawsze występował on w imieniu własnym, a nie jako przedstawiciel czy organ spółki.

137 Skarżąca wyjaśnia, że przetwórcy hiszpańscy mianowali pana M. „strażnikiem ich porozumień" ze względu na to, że dawał on rękojmię bezstronności oraz z uwagi na autorytet, jakim cieszył się w przemyśle tytoniowym zarówno w Hiszpanii i we Włoszech, jak i na całym świecie.

138 Komisja wnosi o oddalenie argumentów Deltafiny.

— Ocena Sądu

139 Należy stwierdzić, że z szeregu materiałów zawartych w aktach sprawy wynika, że pan M. uczestniczył w porozumieniu przetwórców nie w imieniu własnym, lecz jako przedstawiciel Deltafiny.

140 W tym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że pan M. pełni funkcję prezesa zarządu tej spółki.

141 Należy także zaznaczyć, że podczas niektórych spotkań kartelu panu M. towarzyszył inny przedstawiciel Deltafiny, pełniący w tej spółce ważne funkcje (zob. pkt 125, 126 powyżej). Ponadto należy stwierdzić, że spotkanie, które miało miejsce w dniu 30 stycznia 1997 r. w Rzymie (zob. pkt 126 powyżej), odbyło się w siedzibie Deltafiny i że różne pisma kierowane przez pana M. do przetwórców hiszpańskich w ramach kartelu przetwórców sporządzane były na papierze z nagłówkiem Deltafiny. Co więcej, w faksie z dnia 29 kwietnia 1997 r. skierowanym do WWTE pan M. umieścił obok swego nazwiska nazwę spółki (zob. pkt 127 powyżej).

142 Oczywiste jest wreszcie, że uczestnictwo pana M. w działaniach kartelu przetwórców miało na celu obronę interesów handlowych Deltafiny na rynku hiszpańskim. Z jednej strony należy bowiem zaznaczyć, że Deltafina jest odpowiedzialna za koordynację i nadzór działalności handlowej grupy Universal w Europie, wobec czego pozostaje bezpośrednio zainteresowana działalnością w zakresie zakupu surowca tytoniowego od swej siostrzanej spółki w Hiszpanii, czyli od Taes. Z drugiej strony Deltafina nie tylko skupowała od Taes prawie całość wyprodukowanego przez nią tytoniu przetworzonego (motyw 27 zaskarżonej decyzji), ale także zawarła ważne umowy dotyczące zakupu przetworzonego tytoniu z Cetarsą (motywy 20, 29 zaskarżonej decyzji) i z Agroexpansión (motywy 21, 29 zaskarżonej decyzji). Tymczasem, jak wynika z pewnych materiałów zawartych w aktach sprawy i czego strony nie kwestionują, cena płacona przez przetwórców hiszpańskich z tytułu zakupu surowca tytoniowego

bezpośrednio wpływała na cenę, jaką płaciła Deltafina z tytułu zakupu tytoniu przetworzonego (zob. także motyw 32 zaskarżonej decyzji).

143 Należy także zaznaczyć, że w piśmie z dnia 18 lutego 2002 r. (zob. pkt 9 powyżej) Taes wskazała, że Deltafina była zainteresowana zawarciem porozumienia w sprawie ceny zakupu nadwyżek surowca tytoniowego pochodzących z 1999 r., ponieważ zamierzała nabyć dodatkowe ilości tytoniu przetworzonego. Należy dodać, że w licznej korespondencji wymienianej między Deltafiną a przetwórcami hiszpańskimi w ramach kartelu przetwórców wyraźnie odniesiono się do sytuacji skarżącej.

144 Wobec powyższego drugą część rozpatrywanego zarzutu należy oddalić jako bezzasadną.

W przedmiocie części trzeciej zarzutu, w ramach której Deltafina twierdzi, że Komisja odmówiła udzielenia jej dostępu do pewnych dokumentów obciążających

— Argumenty stron

145 Deltafina utrzymuje, że odmawiając jej udzielenia dostępu do dokumentów, z których wynika, że pełniła ona rolę przywódcy kartelu przetwórców, Komisja naruszyła prawo skarżącej do obrony oraz prawo do rzetelnego procesu.

146 W tym względzie podnosi ona, że Komisja nie ustosunkowała się do zgłoszonego faksem z dnia 23 marca 2004 r. i ponowionego faksem z dnia 24 listopada 2004 r. wniosku o udzielenie dostępu do uwag przedłożonych w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów przez inne przedsiębiorstwa, będące jego adresatami. Tymczasem głównymi materiałami dowodowymi, do których odniosła się Komisja w zaskarżonej decyzji w celu przypisania skarżącej roli przywódcy kartelu, były pewne fragmenty udzielonych przez Agroexpansión i WWTE odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

147 Komisja zaprzecza twierdzeniu, że w celu przypisania Deltafinie roli przywódcy kartelu przetwórców oparła się na informacjach zawartych w udzielonych przez Agroexpansión i WWTE odpowiedziach na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Jak wynika z motywu 436 zaskarżonej decyzji, w swych odpowiedziach Agroexpansión i WWTE po prostu potwierdziły rolę Deltafiny, a ściślej „okoliczności świadczące o pełnieniu takiej roli". Podmioty te nie przedstawiły żadnej okoliczności faktycznej obciążającej Deltafinę, która nie zostałaby już uwzględniona w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w odniesieniu do której skarżąca byłaby pozbawiona możliwości obrony.

— Ocena Sądu

148 Z tych samych względów jak te, o których mowa w pkt 70–73 i 105 powyżej, argumenty Deltafiny sformułowane w uzasadnieniu omawianej części zarzutu należy uznać za bezskuteczne. Zostaną one zbadane w ramach analizy zarzutu szóstego, który Deltafina podniosła w uzasadnieniu żądania obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny.

W przedmiocie części czwartej zarzutu, w ramach której skarżąca twierdzi, że Komisja nie zdefiniowała wystarczająco jasno rynku produktów i rynku geograficznego, których dotyczy pismo w sprawie przedstawienia zarzutów

— Argumenty stron

149 Deltafina podnosi, że Komisja nie zdefiniowała w sposób wystarczająco jasny rynku produktów i rynku geograficznego, których dotyczy pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, wobec czego poważnie naruszyła prawo skarżącej do obrony.

150 Według Deltafiny gdyby w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów rynek ten określono „dostatecznie jasno", mogłaby ona przedstawić Komisji argumenty faktyczne i prawne, które skłoniłyby tę instytucję do innych wniosków niż te, które sformułowała w zaskarżonej decyzji. Ściślej rzecz ujmując, pozwoliłoby to skarżącej podnieść argumenty dotyczące kwestii jej obecności na rozpatrywanym rynku oraz pełnionej na nim roli.

151 Komisja zaprzecza twierdzeniom Deltafiny.

— Ocena Sądu

152 Przede wszystkim należy stwierdzić, iż w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów wskazano w sposób dostatecznie jasny i precyzyjny, że właściwym rynkiem jest hiszpański rynek zakupu przetworzonego po raz pierwszy surowca tytoniowego.

Zarówno w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, jak i w zaskarżonej decyzji (zob. pkt 82, 83 powyżej) Komisja wyczerpująco opisała przedsiębiorstwa prowadzące w Hiszpanii działalność w zakresie pierwszego przetworzenia surowca tytoniowego – przedstawiając w szczególności informacje na temat prowadzonej przez nie działalności w zakresie zakupu i przetwarzania surowca tytoniowego, a także na temat ich wzajemnych relacji handlowych – producentów surowca tytoniowego, przedstawicieli producentów, różne aspekty sektora surowca tytoniowego w Hiszpanii, w tym regiony jego produkcji, wielkość i wartość produkcji, wartość sprzedaży, różne odmiany surowca tytoniowego i średnie (maksymalne) ceny dostaw każdej z tych odmian, a także wspólnotowe i hiszpańskie uregulowania prawne mające zastosowanie na tymże rynku (zob. pkt 15–81 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów). Analiza przedstawiona przez Komisję w zaskarżonej decyzji umożliwia w pełni określenie warunków funkcjonowania rynku, na którym konkurencja uległa zakłóceniu.

153 Należy nadto stwierdzić, iż z udzielonej przez Deltafinę odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wynika, że spółka ta nie tylko doskonale zrozumiała, w jaki sposób Komisja pojmowała rynek rozpatrywany w niniejszej sprawie, ale także przedstawiła swe stanowisko na temat pełnionej przez siebie na tym rynku roli.

154 W tych okolicznościach czwartą część zarzutu drugiego należy oddalić jako bezzasadną.

155 W świetle całości powyższych rozważań zarzut drugi nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiocie zarzutu trzeciego dotyczącego naruszenia art. 81 ust. 1 WE, art. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 43 wytycznych w sprawie pojęcia wpływu na handel zawartego w art. 81 [WE] i 82 [WE], a także braku uzasadnienia

Argumenty stron

156 Deltafina twierdzi, że Komisja nie wykazała w wystarczający sposób, że rozpatrywane praktyki ograniczające miały wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

157 W uzasadnieniu tego twierdzenia skarżąca podnosi przede wszystkim, że rozumowanie Komisji jest wewnętrznie sprzeczne, gdyż z jednej strony w motywie 316 zaskarżonej decyzji instytucja ta twierdzi, że „porozumienie między przetwórcami a Deltafiną [...] może wywrzeć [...] wpływ [bezpośredni lub pośredni, rzeczywisty lub potencjalny] na przepływy handlowe między Hiszpanią a innymi państwami członkowskimi, ponieważ [jego] celem jest zapewnienie eksportu przetworzonego tytoniu hiszpańskiego", a z drugiej strony w motywie 412 zaskarżonej decyzji wskazuje, że „nie dysponuje decydującymi dowodami w kwestii rzeczywistych rynkowych skutków naruszeń ze strony producentów i przetwórców".

158 Następnie Deltafina kwestionuje okoliczność, iż Komisja przyjęła, że w niniejszej sprawie istnieje wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi „jedynie na podstawie obiektywnej przesłanki, według której produkt inny niż produkt wytworzony na prawdopodobnym rynku właściwym może niekiedy być przedmiotem eksportu na inne rynki". Komisja wzięła zatem pod uwagę rynek usytuowany o poziom niżej niż rynek rozpatrywany w niniejszej sprawie, a mianowicie rynek tytoniu przetworzonego. Ponadto Komisja nie opisała „sił występujących" na tym usytuowanym o poziom niżej rynku ani nie wyjaśniła, jaki wpływ na ten rynek – przy czym chodzi tu o wpływ „antykonkurencyjny i istotny" – mogą mieć działania

podejmowane na rynku rozpatrywanym w niniejszej sprawie. Deltafina zarzuca Komisji również to, że nie wzięła ona pod uwagę faktu, iż rynek surowca tytoniowego jest wyłącznie krajowy, gdyż przedsiębiorstwa spoza Hiszpanii nie są uznawane w Hiszpanii za przetwórców i nie mogą kupować surowca tytoniowego od hiszpańskich producentów. Skarżąca dodaje, że nie istnieje import surowca tytoniowego pochodzącego z Hiszpanii ani jego eksport do tego kraju.

159 Deltafina zarzuca także Komisji naruszenie pkt 43 wytycznych w sprawie pojęcia wpływu na handel zawartego w art. 81 [WE] i 82 [WE], który stanowi w szczególności, że „[k]westia prawdopodobieństwa, że dane porozumienie będzie mieć pośredni lub potencjalny wpływ na wymianę handlową, winna zostać wyjaśniona przez organ władzy [...], który podnosi, że może wystąpić istotny wpływ na tę wymianę", oraz że „[w]pływ hipotetyczny lub spekulatywny nie wystarczy, aby uzasadnić zastosowanie prawa wspólnotowego" [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak tłumaczenie wszystkich innych cytatów z wytycznych].

160 Deltafina podnosi wreszcie, że badany w niniejszej sprawie kartel przypomina „[kartel] obejmujący tylko jedno państwo członkowskie" w rozumieniu pkt 78–82 wytycznych w sprawie pojęcia wpływu na handel zawartego w art. 81 [WE] i 82 [WE]. Dodaje, że z omawianych wytycznych wynika także, że „zdolność karteli do zakłócania wymiany handlowej przejawia się zasadniczo w tym, że umożliwiają one wykluczenie z rynku konkurentów z innych państw członkowskich". Tymczasem zaskarżona decyzja nie zawiera żadnego elementu, który umożliwiałby wykazanie istnienia w rozpatrywanej sytuacji skutku takiego wykluczenia. Według Deltafiny w rzeczywistości bariery prawne, które uniemożliwiają zagranicznym przedsiębiorstwom przetwórczym prowadzenie działalności w Hiszpanii, oraz charakterystyczne cechy surowca tytoniowego, które sprawiają, że surowiec ten winien być przetwarzany bezpośrednio po jego zbiorze i w pobliżu miejsca zbioru, „czynią mało prawdopodobnym wystąpienie nawet skutków pośrednich, których zaistnienie mogłoby przekształcić czysto hipotetyczny wpływ na wymianę handlową we wpływ potencjalny".

161 Komisja stoi na stanowisku, że zarzut trzeci należy oddalić jako bezzasadny.

162 Przede wszystkim podkreśla ona, że przesłanka wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi jest spełniona, gdy w świetle całości okoliczności prawnych i faktycznych analiza danego porozumienia pozwala przyjąć wystarczająco prawdopodobne założenie, że może ono mieć bezpośredni bądź pośredni, rzeczywisty lub potencjalny wpływ na przepływy handlowe między państwami członkowskimi. W rezultacie dla celów stosowania art. 81 WE nie jest konieczne wykazywanie, że wpływ na wymianę handlową rzeczywiście wystąpił.

163 Komisja wskazuje następnie, że w motywach 316 i 317 zaskarżonej decyzji wyjaśniła, na jakich podstawach uznała, że rozpatrywane praktyki ograniczające były „potencjalnie zdolne" do wywarcia wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Instytucja ta uważa, iż między motywem 316 a 412 zaskarżonej decyzji nie zachodzi jakakolwiek sprzeczność.

164 Ponadto Komisja zwraca uwagę, iż Deltafina nie kwestionuje tezy, że porozumienie w sprawie cen zakupu surowca tytoniowego może mieć wpływ na ceny tytoniu przetworzonego, ani faktu, że hiszpański tytoń przetworzony przeznaczany jest głównie na eksport. Instytucja ta wyraża pogląd, że w świetle tych okoliczności nie musiała ona opisywać rynku tytoniu przetworzonego, by uznać, że kartel mógł wywierać skutki dla eksportu tego produktu.

165 Komisja odpiera wreszcie argument Deltafiny, że skoro badany kartel przypomina kartel obejmujący tylko jedno państwo członkowskie, to do niej należy wykazanie, że wywoływał on skutek w postaci wykluczenia konkurencji z innych państw członkowskich. W tym względzie Komisja odsyła w szczególności do motywu 317 zaskarżonej decyzji.

Ocena Sądu

166 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że wykładnia i zastosowanie zawartej w art. 81 ust. 1 WE i art. 82 WE przesłanki dotyczącej skutków porozumień dla handlu między państwami członkowskimi muszą za punkt wyjścia przyjąć cel tej przesłanki, którym jest określenie – w zakresie prawa regulującego konkurencję – granic obszarów objętych odpowiednio prawem wspólnotowym i prawem państw członkowskich. Prawo wspólnotowe obejmuje zatem każdy kartel i każdą praktykę, które są w stanie zakłócić swobodę handlu między państwami członkowskimi w taki sposób, że mogłyby zagrozić realizacji celów jednolitego rynku między tymi państwami, w szczególności poprzez podział rynków krajowych lub zmianę struktury konkurencji na wspólnym rynku (wyroki Trybunału: z dnia 31 maja 1979 r. w sprawie 22/78 Hugin Kassaregister i Hugin Cash Registers przeciwko Komisji, Rec. s. 1869, pkt 17; z dnia 25 października 2001 r. w sprawie C-475/99 Ambulanz Glöckner, Rec. s. I-8089, pkt 47).

167 Aby decyzja, porozumienie lub praktyka były w stanie wpłynąć na handel między państwami członkowskimi, muszą one pozwalać na przewidzenie – na podstawie całokształtu obiektywnych okoliczności prawnych lub faktycznych – z wystarczającym stopniem prawdopodobieństwa, że mogą one wywrzeć wpływ bezpośredni lub pośredni, rzeczywisty lub potencjalny na przepływy handlowe między państwami członkowskimi i to w taki sposób, iż budzą obawy, że mogą one przeszkodzić w realizacji jednolitego rynku między państwami członkowskimi. Ponadto konieczne jest, by wpływ ten nie był nieznaczny (wyrok Trybunału z dnia 28 kwietnia 1998 r. w sprawie C-306/96 Javico, Rec. s. I-1983, pkt 16; ww. w pkt 166 wyrok w sprawie Ambulanz Glöckner, pkt 48).

168 W konsekwencji wpływ na wymianę wewnątrz Wspólnoty wynika zwykle z kombinacji wielu czynników, które wzięte z osobna niekoniecznie byłyby decydujące (wyroki Trybunału: z dnia 21 stycznia 1999 r. w sprawach połączonych C-215/96 i C-216/96 Bagnasco i in., Rec. s. I-135, pkt 47; z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-359/01 P British Sugar przeciwko Komisji, Rec. s. I-4944, pkt 27).

169 W orzecznictwie wyjaśniono także, że art. 81 ust. 1 WE nie wymaga, by porozumienia przewidziane w tym postanowieniu znacząco wpływały na handel wewnątrzwspólnotowy, lecz by ustalono, że porozumienia te mogą wywierać taki wpływ (zob. wyrok Trybunału z dnia 23 listopada 2006 r. w sprawie C-238/05 Asnef-Equifax i Administración del Estado, Zb.Orz. s. I-11125, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

170 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, iż w zaskarżonej decyzji Komisja wykazała w wystarczający pod względem prawnym sposób, że kartel przetwórców mógł wpłynąć na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

171 Mówiąc ściślej, w motywie 316 zaskarżonej decyzji Komisja słusznie uznała, że ta przesłanka zastosowania art. 81 WE jest spełniona ze względu na fakt, że kartel przetwórców mógł wywierać skutki dla eksportu tytoniu przetworzonego z Hiszpanii do innych państw członkowskich.

172 W tym względzie należy zaznaczyć, że – jak wynika z szeregu fragmentów zaskarżonej decyzji (zob. w szczególności motywy 20, 23, 27, 32, 84 zaskarżonej decyzji) – z jednej strony cena zakupu surowca tytoniowego wpływa bezpośrednio na cenę tytoniu przetworzonego, a z drugiej strony hiszpański tytoń przetworzony przeznaczany jest głównie na eksport. Wskazane okoliczności – których Deltafina nie kwestionuje – wystarczą, aby wykazać, że kartel przetwórców mógł wywierać skutki dla eksportu hiszpańskiego tytoniu przetworzonego, wobec czego Deltafina nie może zarzucać Komisji, że nie opisała ona „sił występujących" na rynku tego produktu.

173 Oczywiście przy ocenie, czy spełniona została przesłanka wpływu na wymianę handlową między państwami członkowskimi, Komisja wzięła pod uwagę produkt – tytoń przetworzony – rynku usytuowanego o poziom niżej niż rynek analizowany w niniejszej sprawie. Jednakże – jak Deltafina wyraźnie przyznała w skardze – podejście to jest

zgodne nie tylko z orzecznictwem, w którym uznano, że wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi może być pośredni (zob. pkt 167 powyżej), ale także z wytycznymi w sprawie pojęcia wpływu na handel zawartego w art. 81 [WE] i 82 [WE]. Tak więc pkt 38 wytycznych stanowi w szczególności, że „nierzadko wpływ pośredni ma związek z produktami spokrewnionymi z produktami, których dotyczy rozpatrywane porozumienie lub praktyka", że „wpływ bezpośredni może mieć miejsce wówczas, gdy porozumienie lub praktyka wywiera skutki dla transgranicznej działalności gospodarczej przedsiębiorstw w ten czy inny sposób wykorzystujących produkty, których dotyczy porozumienie lub praktyka" i że „wpływ ten może na przykład występować wówczas, gdy rozpatrywane porozumienie lub praktyka odnosi się do półproduktu, który sam nie jest przedmiotem wymiany handlowej między państwami członkowskimi, lecz który wykorzystywany jest w ramach wprowadzanego do sprzedaży produktu końcowego".

174 Ponadto wniosku Komisji, że kartel przetwórców może mieć wpływ na eksport hiszpańskiego tytoniu przetworzonego, a tym samym na wewnątrzwspólnotową wymianę handlową, nie podważa wcale zawarte w motywie 412 zaskarżonej decyzji twierdzenie, że „[instytucja ta] nie dysponuje decydującymi dowodami w kwestii rzeczywistych rynkowych skutków naruszeń popełnionych przez producentów i przetwórców, nie jest bowiem możliwe określenie a posteriori poziomu cen, które byłyby stosowane na rynku surowca tytoniowego w Hiszpanii, gdyby rozpatrywane praktyki nie miały miejsca". W tej sformułowanej w kontekście badania wagi naruszenia tezie Komisja ogranicza się bowiem do stwierdzenia, że nie jest w stanie precyzyjnie określić rzeczywistych skutków, jakie kartel przetwórców wywiera na rynku. Nie wyklucza jednak, że może on wywierać takie skutki. Wprost przeciwnie – jak wskazano dokładniej w pkt 245–259 poniżej – w zaskarżonej decyzji – przy ocenie wagi naruszenia Komisja wzięła pod uwagę okoliczność, że począwszy od 1998 r. kartel przetwórców wywierał na rynku konkretne skutki.

175 Ponieważ sama analiza przeprowadzona przez Komisję w motywie 316 zaskarżonej decyzji ze wskazanych wyżej powodów dowodzi w wystarczający sposób, że kartel przetwórców mógł wpłynąć na handel między państwami członkowskimi, nie zachodzi potrzeba badania argumentów, jakie Deltafina podnosi przeciwko sformułowanej w motywie 317 zaskarżonej decyzji dodatkowej tezie Komisji, że „[s]kutkiem porozumienia rozciągającego się na całe terytorium danego państwa członkowskiego jest bowiem, z samej jego istoty, umacnianie podziałów rynków na poziomie krajowym i tym samym utrudnianie wzajemnej penetracji gospodarczej, której ma służyć traktat [WE]".

176 Co się tyczy wreszcie kwestii istotnej wagi wpływu kartelu przetwórców na wymianę handlową, należy stwierdzić, że w motywie 317 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, iż kartel ten zrzeszał wszystkich liczących się w Hiszpanii przetwórców, że skupowali oni prawie całość surowca tytoniowego wytwarzanego corocznie w Hiszpanii, że porozumienie dotyczyło całości zakupionego w ten sposób surowca tytoniowego i że przetworzony surowiec tytoniowy przeznaczony był głównie na eksport. Okoliczności te dowodzą w wystarczający pod względem prawnym sposób, że kartel przetwórców mógł wywierać istotne skutki dla wewnątrzwspólnotowej wymiany handlowej.

177 W świetle wszystkich przedstawionych wyżej argumentów zarzut trzeci należy oddalić jako bezzasadny.

178 Nie można zatem uwzględnić żądań dotyczących stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.

3. W przedmiocie żądań dotyczących obniżenia kwoty grzywny

W przedmiocie zarzutu czwartego dotyczącego naruszenia art. 2 i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 1 A i pkt 5 lit. d) wytycznych oraz zasad proporcjonalności, „równego traktowania i równych sankcji", a także braku uzasadnienia

Streszczenie zaskarżonej decyzji

179 W motywach 404–458 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała kwestię grzywien, jakie mają zostać nałożone na adresatów tego aktu.

180 W motywie 405 zaskarżonej decyzji Komisja przypomniała, że przy ustalaniu kwoty grzywny winna uwzględnić wagę i czas trwania naruszenia.

181 W celu ustalenia kwoty wyjściowej, jaką należy przyjąć po pierwsze ze względu na wagę naruszenia, w motywach 407–414 zaskarżonej decyzji Komisja oceniła „właściwą" wagę badanych naruszeń.

182 Przede wszystkim, w motywie 407 zaskarżonej decyzji, Komisja wskazała zatem, że w celu dokonania takiej oceny winna ona wziąć pod uwagę właściwy charakter naruszenia, jego rzeczywisty wpływ na rynek, o ile da się go zmierzyć, a także rozmiar właściwego rynku geograficznego.

183 Następnie, w motywie 408 zaskarżonej decyzji, Komisja stwierdziła, że „produkcja surowca tytoniowego w Hiszpanii stanowi 12% produkcji wspólnotowej", że „powierzchnia uprawna w tym kraju wynosi 14 571 ha i skupiona jest w autonomicznych wspólnotach Estremadury (84%), Andaluzji (11,5%) oraz Kastylii-Léon (3%)" i że „rynek ma dość ograniczony rozmiar i skupiony jest raczej w jednym regionie Hiszpanii".

184 Ponadto w motywie 409 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że „istotę tych naruszeń uznaje się za bardzo poważną, ponieważ dotyczą one ustalania cen na odmiany surowca tytoniowego w Hiszpanii oraz podziału jego ilości".

185 Odnosząc się ściślej do przedstawicieli producentów, w motywie 410 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że uczestniczyli oni w zawieraniu porozumień lub stosowaniu uzgodnionych praktyk, których celem było zasadniczo uzgadnianie przedziałów cenowych według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego – w obrębie których negocjowali następnie ostateczne ceny, po jakich dostarczano surowiec tytoniowy – oraz średniej ceny minimalnej w odniesieniu do producenta i grupy producentów. Komisja dodała, że chociaż zakresy tych przedziałów cenowych były bardzo znaczne i mogły wahać się od 100 do 380% między kwotą minimalną a maksymalną dla każdej odmiany surowca tytoniowego, to jednak uzgadniając minimalny poziom średnich cen – w odniesieniu do producenta i grupy producentów – przedstawiciele producentów dążyli do podniesienia końcowych cen sprzedaży surowca tytoniowego ponad poziom, który wynikał z wolnej gry konkurencyjnej.

186 W odniesieniu do przetwórców hiszpańskich i Deltafiny, w motywie 411 zaskarżonej decyzji Komisja podkreśliła, że podmioty te, poza tym, że porozumiały się także w przedmiocie przedziałów cenowych dla każdej odmiany jakościowej oraz warunków dodatkowych, to jeszcze „zawarły tajne porozumienie dotyczące szeregu innych aspektów cen i ilości przeznaczonych do sprzedaży, w szczególności zaś średniej (maksymalnej) ceny dostawy każdej odmiany surowca tytoniowego (bez rozróżniania

go ze względu na jakość) oraz ilości surowca tytoniowego przeznaczonego do zakupu przez każdego z przetwórców". Komisja dodała, że począwszy od 1998 r. podmioty te stosowały także złożone mechanizmy wynagrodzeń i przepływów pieniężnych, w celu zapewnienia, by ich tajne porozumienie w sprawie cen i ilości surowca było przestrzegane.

187 Wreszcie w motywie 412 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że „nie dysponuje decydującymi dowodami w kwestii rzeczywistych rynkowych skutków naruszeń popełnionych przez producentów i przetwórców", ponieważ „nie jest możliwe określenie a posteriori poziomu cen, które byłyby stosowane na rynku surowca tytoniowego w Hiszpanii, gdyby rozpatrywane praktyki nie miały miejsca". W kolejnym motywie zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że „można jednak uznać, iż co najmniej od 1998 r. w wyniku tajnych uzgodnień w przedmiocie cen oraz ilości, dokonywanych przed zawarciem umów kontraktacji i po ich zawarciu, aż do przeprowadzenia ostatecznych transakcji, kartel przetwórców był w pełni zorganizowany oraz funkcjonalny [...] i powinien był wywierać rzeczywisty wpływ na rynek".

188 W motywie 414 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że w świetle powyższych rozważań obydwa te naruszenia należy uznać za „bardzo poważne". Wyjaśniła jednak, że „weźmie pod uwagę względnie ograniczone rozmiary rynku produktu".

189 Po drugie Komisja potraktowała zainteresowane przedsiębiorstwa w zróżnicowany sposób, uznając, że należy wziąć pod uwagę konkretną wagę każdego przedsiębiorstwa, a więc rzeczywisty wpływ jego nielegalnych działań na konkurencję, tak aby skutek odstraszający grzywny nałożonej na każde z przedsiębiorstw był proporcjonalny

do jego udziału w objętych sankcjami nielegalnych działaniach (motyw 415 zaskarżonej decyzji).

190 Tak więc Komisja dokonała przede wszystkim rozróżnienia między kartelem przetwórców (motywy 416–424 zaskarżonej decyzji) a kartelem przedstawicieli producentów (motywy 425–431 zaskarżonej decyzji).

191 Następnie, w odniesieniu do kartelu przetwórców, Komisja uznała, że „grzywny należy zróżnicować z uwagi na stopień uczestnictwa w nielegalnych działaniach oraz pozycję rynkową każdej z zaangażowanych stron" (motyw 416 zaskarżonej decyzji).

192 W tym względzie Komisja stwierdziła, że „na Deltafinę należy nałożyć najwyższą wyjściową kwotę grzywny z powodu jej pierwszoplanowej pozycji rynkowej, jako głównego nabywcy przetworzonego tytoniu hiszpańskiego (jej stosunki handlowe z Cetarsą, Agroexpansión i Taes opisane zostały w motywach 20, 21 i 27)". Według Komisji „siła nabywcza Deltafiny świadczy o tym, że spółka ta była w stanie silniej niż jakikolwiek inny podmiot wpływać na zachowania przetwórców hiszpańskich" (motyw 417 zaskarżonej decyzji).

193 Co się tyczy przetwórców hiszpańskich, Komisja stwierdziła, że ich „udział" w nielegalnych działaniach „można w przybliżeniu uznać za podobny" (motyw 418 zaskarżonej decyzji). Zaznaczyła ona, że trzeba jednak wziąć pod uwagę różnice wielkości i udziału w rynku każdego z zaangażowanych przetwórców.

194 Na tej podstawie Komisja podzieliła przetwórców hiszpańskich na trzy kategorie:

— w kategorii pierwszej umieściła Cetarsę, powołując się na fakt, że spółka ta, posiadająca wynoszący około 67% udział w rynku zakupów hiszpańskiego surowca tytoniowego, jest zdecydowanym liderem wśród przetwórców hiszpańskich, wobec czego należy zastosować względem niej najwyższą kwotę wyjściową (motyw 419 zaskarżonej decyzji);

— w kategorii drugiej umieściła Agroexpansión i WWTE, wskazując, że każda z tych spółek posiada udział w rynku wynoszący około 15%, wobec czego należy zastosować względem nich tę samą kwotę wyjściową (motyw 420 zaskarżonej decyzji);

— wreszcie w kategorii trzeciej Komisja umieściła Taes, ze względu na okoliczność, że udział tej spółki w rynku wynosi jedynie 1,6%, a zatem należy wobec niej zastosować najniższą kwotę wyjściową (motyw 421 zaskarżonej decyzji).

195 Ponadto, w celu zapewnienia odstraszającego skutku grzywny, Komisja uznała, że do kwot wyjściowych ustalonych dla WWTE oraz Agroexpansión należy zastosować współczynnik mnożenia. Komisja wskazała w tym względzie, że te dwie spółki, mimo że ich udziały w rynku hiszpańskim są stosunkowo niskie, należą do grup wielonarodowych posiadających „znaczną siłę gospodarczą i finansową" oraz że „[p]oza tym działały [one] pod wpływem decyzji podejmowanych przez właściwe spółki macierzyste" (motyw 422 zaskarżonej decyzji). Komisja uznała zatem, że konieczne jest zwiększenie kwoty wyjściowej grzywny nałożonej na te spółki w drodze zastosowania współczynnika uwzględniającego z jednej strony wielkość grup, do których przynależą, a z drugiej strony stosunek ich rozmiaru do rozmiaru pozostałych przetwórców hiszpańskich (motyw 423 zaskarżonej decyzji). Wobec WWTE Komisja zastosowała zatem współczynnik mnożenia wynoszący 1,5 – czyli podwyższyła kwotę wyjściową

o 50%, a wobec Agroexpansión współczynnik mnożenia wynoszący 2 – czyli podwyższyła kwotę wyjściową o 100%.

196 W świetle tych wszystkich okoliczności w motywie 424 zaskarżonej decyzji Komisja ustaliła kwoty wyjściowe grzywien w sposób następujący:

— Deltafina: 8 000 000 EUR

— Cetarsa: 8 000 000 EUR

— WWTE: 1 800 000 EUR x 1,5 = 2 700 000 EUR

— Agroexpansión: 1 800 000 EUR x 2 = 3 600 000 EUR

— Taes: 200 000 EUR

197 W odniesieniu do przedstawicieli producentów Komisja uznała, że na każdego z nich należy nałożyć jedynie grzywnę w symbolicznej wysokości 1 000 EUR (motywy 425, 430 zaskarżonej decyzji). Komisja uzasadnia swe stanowisko faktem, że „ramy prawne dotyczące wspólnych negocjacji w zakresie standardowych umów mogły stwarzać pewne wątpliwości dotyczące legalności postępowania przedstawicieli producentów i przetwórców w konkretnym kontekście wspólnych negocjacji standardowych umów" (motyw 428 zaskarżonej decyzji). Komisja wskazała także, iż należy mieć na względzie okoliczność, że „same negocjacje w sprawie standardowych umów oraz ich

wyniki były dobrze ugruntowaną praktyką publiczną i [...] żaden z organów nigdy nie kwestionował ich zgodności z prawem wspólnotowym ani z prawem hiszpańskim, do momentu wszczęcia niniejszego postępowania" (motyw 429 zaskarżonej decyzji).

Argumenty stron

198 W ramach zarzutu czwartego – podniesionego posiłkowo – Deltafina twierdzi zasadniczo, że przy ocenie wagi naruszenia i przy ustalaniu kwoty wyjściowej nałożonej na nią grzywny Komisja postąpiła wbrew wytycznym oraz naruszyła zasadę proporcjonalności, a także zasadę „równego traktowania i równości sankcji". Deltafina podnosi także, że zaskarżona decyzja nie zawiera wystarczającego uzasadnienia.

199 W ramach zarzutu czwartego Deltafina formułuje szereg tez i argumentów, które można zgrupować w siedmiu grupach.

200 Po pierwsze skarżąca kwestionuje okoliczność, że Komisja uznała naruszenie za „bardzo poważne", mimo stwierdzenia, że właściwy rynek miał „względnie ograniczone rozmiary".

201 Po drugie skarżąca zarzuca Komisji to, że uznała naruszenie za bardzo poważne, mimo iż nie dysponowała żadnymi dowodami w kwestii ich konkretnych skutków rynkowych, wobec czego naruszyła pkt 1 A wytycznych. Powołując się na sprawozdanie z dnia 13 stycznia 2005 r. sporządzone przez swego ekonomistę, spółka ta twierdzi, że wynika z niego, iż zarzucane jej zachowania prawdopodobnie nie wywarły skutków na hiszpańskim rynku surowca tytoniowego. Mówiąc ściślej, w sprawozdaniu

tym wykazano, że ceny głównej odmiany hiszpańskiego tytoniu w okresie trwania naruszenia nie tylko nie ustabilizowały się ani nie spadły, ale wzrosły o 21% i że w tym samym okresie „odnotowano ich zasadniczą zbieżność z cenami europejskimi i [...] światowymi".

202 Po trzecie Deltafina twierdzi, że zaskarżona decyzja jest wewnętrznie sprzeczna, gdyż z jednej strony w motywie 413 Komisja wskazała, że „kartel przetwórców był w pełni zorganizowany oraz funkcjonalny", a z drugiej strony w motywach 85, 88, 111, 113, 122, 126, 130, 133, 144, 175, 186, 206, 229, 231, 232, 233, 235, 239, 244, 255, 256, 257, 284, 294, 295, 296, 307 i 319 doszła do przeciwnych wniosków.

203 Po czwarte Deltafina utrzymuje, że Komisja wypaczyła fakty, wskazując w motywie 417 zaskarżonej decyzji, że spółka ta była głównym nabywcą przetworzonego tytoniu hiszpańskiego i że dzięki swej sile nabywczej mogła wpływać na zachowania hiszpańskich przetwórców. W uzasadnieniu swych twierdzeń skarżąca ponownie powołuje się na sprawozdanie swego ekonomisty z dnia 13 stycznia 2005 r., a konkretnie na zawartą w nim tabelę nr 5, z której wynika, że jeśli chodzi o zakupy przetworzonego tytoniu hiszpańskiego, to w okresie trwania naruszenia jej średni udział w rynku wynosił 27,5%, udział grupy Dimon (w tym Agroexpansión) wynosił 25,2%, udział Cetarsy – 31,6%, zaś udział Standard Commercial Tobacco Co., Inc (w tym WWTE) – około 15%.

204 Deltafina podnosi także, że wbrew temu, co wynika ze streszczenia zaskarżonej decyzji opublikowanego w Dzienniku Urzędowym zgodnie z art. 30 rozporządzenia nr 1/2003, nie była ona „najważniejszym klientem trzech hiszpańskich przetwórców". Powołując się na tabelę nr 7 zamieszczoną we wskazanym wyżej sprawozdaniu swego ekonomisty, skarżąca wyjaśnia, że w okresie trwania naruszenia zakupiła całość surowca wyprodukowanego przez swą spółkę zależną Taes, średnio 32,2% surowca wytworzonego przez Cetarsę, średnio 19,8% surowca wytworzonego przez Agroexpansión oraz niewielką część surowca wytworzonego przez WWTE. W rzeczywistości – według Deltafiny – głównym klientem Cetarsy był „klient historyczny", z którym

spółka ta była powiązana, a mianowicie Altadis SA (dawniej Tabacalera), głównym klientem Agroexpansión była grupa Dimon, zaś głównym klientem WWTE była grupa Standard.

205 Deltafina krytykuje wreszcie stanowisko Komisji, która twierdzi, że przy ustalaniu wielkości udziałów w rynku hiszpańskiego tytoniu przetworzonego należy pominąć transakcje sprzedaży przeprowadzone między Cetarsą a Tabacalerą/Altadis (zob. pkt 218 poniżej).

206 Po piąte Deltafina wskazuje, iż w zaskarżonej decyzji Komisja przyznała, że „ramy prawne dotyczące wspólnych negocjacji w zakresie standardowych umów mogły stwarzać pewne wątpliwości dotyczące legalności postępowania przedstawicieli producentów i przetwórców w konkretnym kontekście wspólnych negocjacji standardowych umów" (motyw 428 zaskarżonej decyzji) oraz że „same negocjacje w sprawie standardowych umów oraz ich wyniki były dobrze ugruntowaną praktyką publiczną i [...] żaden z organów nigdy nie kwestionował ich zgodności z prawem wspólnotowym ani z prawem hiszpańskim, do momentu wszczęcia niniejszego postępowania" (motyw 429 zaskarżonej decyzji). Skarżąca zaznacza, że okoliczności te doprowadziły do tego, że Komisja nałożyła symboliczne grzywny w kwocie 1 000 EUR jedynie na samych producentów, oraz krytykuje fakt, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie wyjaśniła, dlaczego w odniesieniu do skarżącej nie zastosowano tego samego rozwiązania. Deltafina twierdzi ponadto, że Komisja naruszyła pkt 5 lit. d) wytycznych, który stanowi, że w razie nałożenia symbolicznej grzywny w kwocie 1 000 EUR „[u] zasadnienie nałożenia [takiej] grzywny powinno być zawarte w decyzji".

207 Po szóste, powołując się na zasadę „równości sankcji", Deltafina zarzuca Komisji, że przy ocenie wagi naruszenia nie wzięła pod uwagę okoliczności, że – inaczej niż w przypadku przetwórców hiszpańskich – skarżącej nie zarzucono „działań w zakresie zawierania nielegalnych porozumień i prowadzenia negocjacji wertykalnych z producentami, ich związkami i spółdzielniami".

208 Wreszcie po siódme Deltafina podnosi, że Komisja naruszyła zasadę równego traktowania, ponieważ w istotny sposób odstąpiła od swej dotychczasowej praktyki w dziedzinie obliczania wysokości grzywien w odniesieniu do karteli zrzeszających przedsiębiorstwa prowadzące działalność jedynie na rynku produktu, na którym wystąpiły inkryminowane praktyki. Odsyłając do drugiego sprawozdania swego ekonomisty z dnia 13 stycznia 2005 r., spółka ta twierdzi, że w okresie przypadającym na lata 1991–2004 wysokość grzywien nałożonych na kartele tego rodzaju wynosiła średnio 0,91% wartości właściwego rynku. Skarżąca zarzuca także Komisji, że w zaskarżonej decyzji nie wyjaśniła, na jakiej podstawie uznała, że odstąpienie od dotychczasowej praktyki jest niezbędne.

209 Wobec powyższego Deltafina wnosi do Sądu o obniżenie kwoty nałożonej na nią grzywny.

210 Komisja utrzymuje, że żadna z siedmiu części zarzutu czwartego nie jest zasadna.

211 W pierwszej kolejności Komisja twierdzi, że przy obliczaniu kwoty wyjściowej grzywny wzięła pod uwagę ograniczone rozmiary właściwego rynku, mimo że badane naruszenie, ze względu na jego charakter, uznano za „bardzo poważne".

212 W drugiej kolejności Komisja odpiera argument Deltafiny, która twierdzi, że instytucja ta nie dysponowała żadnymi dowodami w kwestii konkretnych skutków rynkowych badanego naruszenia.

213 W tym względzie Komisja wskazuje po pierwsze, że ograniczające praktyki dotyczące ustalania cen i podziału źródeł zaopatrzenia stanowiły same w sobie bardzo poważne naruszenia, nawet w braku dowodów dotyczących konkretnych skutków rynkowych tych praktyk (wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-348/94 Enso Española

przeciwko Komisji, Rec. s. II-1875, pkt 232; ww. w pkt 77 wyrok Sądu w sprawie European Nigth Services i in. przeciwko Komisji, pkt 136).

214 Po drugie, odsyłając do motywu 413 zaskarżonej decyzji, Komisja powtarza, że kartel przetwórców był w pełni zorganizowany oraz funkcjonalny, przynajmniej począwszy od 1998 r., i wskazuje, iż uzasadniony był wniosek, że mógł on wywierać skutki na rynku, nawet jeśli skutki te były niewymierne. Komisja dodaje, że gdyby kartel nie mógł oddziaływać na poziom cen surowca tytoniowego, przetwórcy i Deltafina nie mieliby żadnego powodu, by uczestniczyć w nim przez ponad pięć lat.

215 Po trzecie Komisja twierdzi, że treść sprawozdania ekonomisty Deltafiny z dnia 13 stycznia 2005 r. nie świadczy o braku konkretnego oddziaływania kartelu przetwórców na rynek.

216 W trzeciej kolejności Komisja podnosi, że motyw 413 zaskarżonej decyzji nie pozostaje w sprzeczności z żadnym innym ze wskazanych przez Deltafinę motywów decyzji.

217 W czwartej kolejności Komisja utrzymuje, że nie popełniła błędu, uznając, że Deltafina zajmowała pierwszoplanową pozycję na hiszpańskim rynku zakupu surowca tytoniowego.

218 W tym względzie Komisja zwraca uwagę, że w sprawozdaniu z dnia 13 stycznia 2005 r. wyznaczony przez Deltafinę ekonomista wśród nabywców tytoniu przetworzonego wymienił Cetarsę, mimo iż spółka ta nie nabywa tytoniu przetworzonego od osób trzecich. Komisja twierdzi, że jeśli ekonomista ten uwzględnił w globalnej wielkości sprzedaży na hiszpańskim rynku tytoniu przetworzonego transakcje sprzedaży realizowane przez Cetarsę na rzecz Tabacalery/Altadis, to dane zawarte w jego

sprawozdaniu nie są realistyczne, gdyż transakcji tych nie można porównać z transakcjami sprzedaży eksporterom trzecim (takim jak Universal/Deltafina, Standard i Dimon), które leżą u podstaw dynamiki kartelu przetwórców. Komisja wskazuje, że aż do połowy lat 90 XX w.. Cetarsa sprzedawała praktycznie cały przetworzony przez siebie tytoń spółce Tabacalera i że oba te przedsiębiorstwa były, przynajmniej do 1998 r., kontrolowane przez państwo. Instytucja ta stoi zatem na stanowisku, że w pierwszych latach działalności kartelu przetwórców, a mianowicie w latach 1996–1998, transakcje handlowe między Tabacalerą a Cetarsą przypominały sprzedaż w ramach tej samej grupy i że nie mogą one być brane pod uwagę przy obliczaniu ilości tytoniu nabytego przez osoby trzecie („tytoń eksportowy"). Według Komisji, gdyby pominąć transakcje sprzedaży między Cetarsą a Tabacalerą/Altadis, średni udział Deltafiny w hiszpańskim rynku zakupu tytoniu przetworzonego w latach 1996–2001 przewyższałby znacznie 27,5% i byłby w każdym razie udziałem największym.

219 Komisja dodaje, iż nie ma żadnych wątpliwości co do tego, że Deltafina była także głównym klientem Cetarsy, Agroexpansión i Taes.

220 Odwołując się do pewnych fragmentów zaskarżonej decyzji, Komisja zwraca wreszcie uwagę, że Deltafina utrzymywała jeszcze inne „stosunki handlowe" z przetwórcami, skoro „podpisała z Cetarsą umowy dotyczące przetwarzania i młócenia części tytoniu pochodzącego od Taes i Agroexpansión".

221 Według Komisji, dzięki zakupom tytoniu od Taes, Agroexpansión i Cetarsy i dzięki zawarciu z Cetarsą umów dotyczących przetwarzania tytoniu pochodzącego od Taes, Deltafina odgrywała „rzeczywiście szczególną" rolę na rynku hiszpańskim.

222 W piątej kolejności Komisja podnosi, że w zaskarżonej decyzji wystarczająco uzasadniła swą ocenę konsekwencji, jakie dla zachowań różnych zainteresowanych przedsiębiorców i związków powoduje wynikająca z hiszpańskich uregulowań prawnych niepewność.

223 W szóstej kolejności Komisja odpiera jako bezzasadną krytykę okoliczności, że nie wzięto pod uwagę faktu, iż Deltafinie nie zarzucono uczestnictwa „[w] nielegalnych rozmowach i negocjacjach wertykalnych z producentami, ich związkami i spółdzielniami".

224 W siódmej kolejności Komisja podnosi, że nigdy nie zobowiązała się – ani formalnie, ani nieformalnie – do przestrzegania wskazanej przez Deltafinę praktyki w dziedzinie obliczania wysokości grzywien. Ponadto instytucja ta przypomina, że przy ustalaniu kwot grzywien, w ramach rozporządzenia nr 1/2003, dysponuje ona szerokim zakresem uprawnień dyskrecjonalnych, że ocenia wagę naruszenia na podstawie licznych elementów niewynikających z obowiązkowej lub wyczerpującej listy kryteriów, które należy uwzględnić, i że jej wcześniejsza praktyka decyzyjna nie wyznacza sama w sobie ram prawnych odnośnie do grzywien w dziedzinie konkurencji, gdyż ramy te wyznaczone są jedynie w rozporządzeniu nr 1/2003.

Ocena Sądu

225 Przed zbadaniem poszczególnych argumentów podniesionych przez Deltafinę należy przedstawić kilka uwag ogólnych w przedmiocie określania kwoty grzywien, a ściślej rzecz biorąc – w przedmiocie oceny wagi naruszenia.

— Uwagi ogólne

226 Zgodnie z art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, „[p]rzy ustalaniu wysokości grzywny uwzględnia się ciężar i czas trwania naruszenia". To samo sformułowanie figurowało w art. 15 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 17, które obowiązywało w czasie, gdy popełniono naruszenie rozpatrywane w niniejszej sprawie.

227 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja dysponuje swobodą uznania w zakresie ustalania wysokości grzywien celem doprowadzenia do tego, ażeby zachowania przedsiębiorstw były zgodne z regułami konkurencji (wyroki Sądu: z dnia 6 kwietnia 1995 r. w sprawie T-150/89 Martinelli przeciwko Komisji, Rec. s. II-1165, pkt 59; z dnia 11 grudnia 1996 r. w sprawie T-49/95 Van Megen Sports przeciwko Komisji, Rec. s. II-1799, pkt 53; z dnia 21 października 1997 r. w sprawie T-229/94 Deutsche Bahn przeciwko Komisji, Rec. s. II-1689, pkt 127).

228 Z utrwalonego orzecznictwa wynika także, że wagę naruszeń wspólnotowego prawa konkurencji należy ustalać na podstawie dużej ilości kryteriów, do których należą szczególne okoliczności sprawy, jej kontekst i odstraszające działanie grzywien, przy czym nie ma potrzeby ustalania wiążącej lub wyczerpującej listy kryteriów, które należy obowiązkowo uwzględnić (zob. wyrok Trybunału z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 241; ww. w pkt 34 wyrok Trybunału w sprawie Dalmine przeciwko Komisji, pkt 129).

229 W niniejszej sprawie z zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja ustaliła kwotę grzywny nałożonej na poszczególnych jej adresatów przy zastosowaniu metody ogólnej, którą opisała w wytycznych, mimo że w samej decyzji nie wspomniała wyraźnie o tym dokumencie.

230 Wytycznych nie można uznać za normę prawną, której w każdym razie musi przestrzegać administracja, lecz za normę postępowania, która stanowi pewną wskazówkę dla praktyki administracyjnej i od której administracja nie może odstąpić w konkretnym przypadku bez podania powodów, które byłyby zgodne z zasadą równego traktowania (zob. wyrok Trybunału z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie C-397/03 P Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-4429, pkt 91 i przytoczone tam orzecznictwo). Fakt, że Komisja przedstawiła w wytycznych swoje podejście w zakresie oceny wagi naruszenia, nie wyklucza, że może ona dokonać oceny tego kryterium w sposób całościowy, z uwzględnieniem wszystkich istotnych okoliczności, w tym również elementów, które nie zostały wyraźnie wymienione w wytycznych (wyrok Sądu z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 237).

231 Według przewidzianej w wytycznych metody Komisja przy ustalaniu kwoty grzywien, które mają zostać nałożone na rozpatrywane przedsiębiorstwa, za punkt wyjścia przyjmuje kwotę określoną w zależności od „właściwej" wagi naruszenia. Przy ocenie wagi naruszenia należy wziąć pod uwagę jego charakter, rzeczywisty wpływ na rynek – tam gdzie może to być zmierzone – oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego (pkt 1 A akapit pierwszy).

232 W tym kontekście naruszenia zostały podzielone na trzy kategorie, a mianowicie: „naruszenia o małym znaczeniu", dla których kwota możliwych grzywien może wynosić od 1 000 do 1 mln EUR, „poważne naruszenia", dla których kwota możliwych grzywien może wynosić od 1 mln do 20 mln EUR oraz „bardzo poważne naruszenia", dla których kwota możliwych grzywien przekracza 2 mln EUR (pkt 1 A akapit drugi tiret od pierwszego do trzeciego). W ramach każdej z tych kategorii możliwa skala grzywien umożliwia stosowanie zróżnicowanego traktowania przedsiębiorstw w zależności od charakteru popełnionych naruszeń (pkt 1 A akapit trzeci). Co się tyczy naruszeń bardzo poważnych Komisja wyjaśnia, że chodzi tu zasadniczo o ograniczenia horyzontalne, takie jak „kartele cenowe" i podział rynku, lub inne praktyki, które narażają na szwank prawidłowe funkcjonowanie jednolitego rynku, takie jak podział krajowych rynków oraz wyraźne nadużywanie pozycji dominującej przez przedsiębiorstwa posiadające rzeczywisty monopol (pkt 1 A akapit drugi tiret trzecie).

233 Ponadto należy zaznaczyć, że trzy wskazane w pkt 231 powyżej aspekty oceny wagi naruszenia nie mają tej samej wartości przy ocenie ogólnej. Charakter naruszenia odgrywa zasadniczą rolę w szczególności przy badaniu przesłanek „bardzo poważnych" naruszeń. W tym względzie z opisu bardzo poważnych naruszeń zawartego w wytycznych wynika, że porozumienia lub uzgodnione praktyki, których celem jest ustalenie cen lub podział rynków, mogą na podstawie samego ich charakteru spowodować uznanie ich za „bardzo poważne", bez konieczności dokonania charakterystyki tych zachowań z punktu widzenia wpływu na rynek czy określonego obszaru geograficznego. Wniosek ten poparty jest faktem, że o ile opis poważnych naruszeń wyraźnie wspomina o wpływie na rynek oraz skutkach wywoływanych na dużych obszarach wspólnego rynku, to opis bardzo poważnych naruszeń nie zawiera żadnego wymogu konkretnego wpływu na rynek ani skutków dotyczących określonego obszaru (zob. podobnie wyroki Sądu: z dnia 27 lipca 2005 r. w sprawach połączonych od T-49/02 do T-51/02 Brasserie nationale i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3033, pkt 178; z dnia 25 października 2005 r. w sprawie T-38/02 Groupe Danone przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4407, pkt 150).

234 Wreszcie pomiędzy tymi trzema aspektami oceny wagi naruszenia istnieje wzajemna zależność w takim znaczeniu, że duża waga naruszenia w świetle danego aspektu może kompensować mniejszą wagę naruszenia w świetle innych aspektów (ww. w pkt 230 wyrok w sprawie Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, pkt 241).

— W przedmiocie części pierwszej zarzutu dotyczącej niewzięcia pod uwagę względnie ograniczonych rozmiarów rynku produktu

235 Z motywu 408 zaskarżonej decyzji wynika, że przy ocenie wagi naruszenia Komisja wzięła pod uwagę ograniczone rozmiary zarówno właściwego rynku geograficznego, jak i właściwego rynku produktu.

236 Z brzemienia tego motywu w związku z motywem 409 zaskarżonej decyzji (zob. pkt 184 powyżej), a w szczególności z faktu posłużenia się w drugim z wymienionych motywów przysłówkiem „jednak" wynika, że Komisja uznała, iż pomimo ograniczonych rozmiarów obu tych rynków naruszenie należy zakwalifikować jako „bardzo poważne", gdyż „polega ono na ustalaniu cen odmian surowca tytoniowego w Hiszpanii i podziale ilości".

237 Przede wszystkim należy stwierdzić, że ocena ta jest zasadna.

238 Zgodnie z wytycznymi, zasięg rynku geograficznego stanowi bowiem jedno z trzech podstawowych kryteriów przy dokonywaniu ogólnej oceny wagi naruszenia. Wśród tych nawzajem od siebie zależnych kryteriów, charakter naruszenia odgrywa zasadniczą rolę (zob. pkt 233, 234 powyżej).

239 Niewątpliwie zarzucane przetwórcom i Deltafinie naruszenie, polegające na ustalaniu cen różnych odmian surowca tytoniowego w Hiszpanii oraz na podziale ilości surowca tytoniowego, jakie mają zostać zakupione od producentów, stanowi naruszenie bardzo poważne ze względu na swój charakter. Należy w tym względzie pamiętać, że art. 81 ust. 1 lit. a), b) i c) WE wyraźnie uznaje za niezgodne ze wspólnym rynkiem porozumienia i uzgodnione praktyki, które polegają odpowiednio na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen zakupu lub sprzedaży albo innych warunków transakcji, ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji, rynków, rozwoju technicznego lub inwestycji oraz podziale rynków lub źródeł zaopatrzenia. Naruszenia tego rodzaju, zwłaszcza gdy chodzi o porozumienia horyzontalne, są kwalifikowane przez orzecznictwo jako szczególnie poważne, gdyż stanowią bezpośrednią interwencję w podstawowe parametry konkurencji na właściwym rynku (wyrok Sądu z dnia 11 marca 1999 r. w sprawie T-141/94 Thyssen Stahl przeciwko Komisji, Rec. s. II-347, pkt 675),

lub jako oczywiste naruszenia wspólnotowych reguł konkurencji (wyrok Sądu z dnia 14 maja 1998 r. w sprawie T-311/94 BPB de Eendracht przeciwko Komisji, Rec. s. II-1129, pkt 303). Należy również przypomnieć, że na bardzo poważne naruszenia w rozumieniu pkt 1 A akapit drugi tiret trzecie wytycznych składają się głównie „ograniczenia poziome takie jak »kartele cenowe« i podział rynku". Należy także mieć na względzie okoliczność – wskazaną przez Komisję w motywie 411 zaskarżonej decyzji – że porozumienie przetwórców zawierało element tajemnicy, co podkreśla wagę naruszenia.

240 Poza tym zasięg rynku geograficznego nie jest kryterium niezależnym w tym znaczeniu, że tylko naruszenia dotyczące większości państw członkowskich mogłyby być uznane za „bardzo poważne". Ani traktat, ani rozporządzenie nr 17 czy rozporządzenie nr 1/2003, ani też wytyczne i orzecznictwo nie pozwalają uznać, że tylko ograniczenia na bardzo szerokim rynku geograficznym mogą być tak zakwalifikowane (wyrok Sądu z dnia 18 lipca 2005 r. w sprawie T-241/01 Scandinavian Airlines System przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2917, pkt 87).

241 Ograniczone rozmiary właściwego rynku geograficznego nie stoją zatem na przeszkodzie uznaniu stwierdzonego w niniejszej sprawie naruszenia za „bardzo poważne".

242 Wniosek ten odnosi się a fortiori także do kwestii ograniczonych rozmiarów właściwego rynku produktu, gdyż wielkość rynku produktu nie jest zasadniczo elementem, który należy obowiązkowo uwzględnić, ale jedynie jedną z wielu istotnych okoliczności służących ocenie wagi naruszenia i ustaleniu kwoty grzywny (zob. podobnie ww. w pkt 132 wyrok w sprawie Dalmine przeciwko Komisji, pkt 132).

243 Należy także zaznaczyć, że mimo iż Komisja uznała, że ograniczone rozmiary właściwego rynku geograficznego i właściwego rynku produktu nie stoją na przeszkodzie uznaniu naruszenia za bardzo ciężkie, to jednak w pełni uwzględniła ona te

ograniczone rozmiary przy ustalaniu kwot wyjściowych grzywien, które określone zostały na podstawie wagi naruszenia (zob. w szczególności motyw 414 zaskarżonej decyzji). Tak więc w odniesieniu do Deltafiny Komisja przyjęła kwotę wyjściową wynoszącą jedynie 8 000 000 EUR, chociaż zgodnie z wytycznymi, wobec stwierdzenia naruszenia bardzo poważnego, mogła ona zastosować kwotę wyjściową wynoszącą co najmniej 20 000 000 EUR.

244 Wobec powyższego pierwszą część zarzutu czwartego należy oddalić jako bezzasadną.

— W przedmiocie części drugiej zarzutu dotyczącej oceny rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek

245 Tytułem wstępu należy przypomnieć, że zgodnie z pkt 1 A akapit pierwszy wytycznych „[p]rzy ocenie wagi naruszenia należy wziąć pod uwagę jego charakter, rzeczywisty wpływ na rynek, tam gdzie może to być zmierzone, oraz rozmiar właściwego rynku geograficznego".

246 Należy także pamiętać, że charakter naruszenia odgrywa zasadniczą rolę w szczególności przy badaniu przesłanek bardzo poważnych naruszeń i że porozumienia lub uzgodnione praktyki, których celem jest ustalenie cen lub podział rynków, mogą na podstawie samego ich charakteru spowodować uznanie ich za „bardzo poważne", bez konieczności dokonania charakterystyki tych zachowań z punktu widzenia wpływu na rynek czy określonego obszaru geograficznego (zob. pkt 233 powyżej).

247 W zaskarżonej decyzji, przy ocenie wagi naruszenia, Komisja wzięła pod uwagę okoliczność, że począwszy od 1998 r. kartel przetwórców wywierał rzeczywiste skutki na rynku, mimo iż z jednej strony uznała już to naruszenie za „bardzo poważne" ze względu na jego charakter (motywy 409–411 zaskarżonej decyzji), a z drugiej strony stwierdziła, że skutków tych nie da się precyzyjnie określić (motyw 412 zaskarżonej decyzji).

248 Jeżeli zatem Komisja postanowi uwzględnić rzeczywisty wpływ naruszenia na rynek, powinna przedstawić konkretne, wiarygodne i wystarczające wskazówki pozwalające ocenić, jaki rzeczywisty wpływ na konkurencję na rynku mogło mieć naruszenie (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 27 września 2006 r. w sprawie T-322/01 Roquette Frères przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3137, pkt 73–75).

249 Tymczasem w niniejszej sprawie, w części zaskarżonej decyzji poświęconej ocenie wagi naruszenia (zob. motyw 413 zaskarżonej decyzji), formułując wniosek o istnieniu na rynku, począwszy od 1998 r., rzeczywistych skutków funkcjonowania kartelu przetwórców, Komisja nie przedstawiła takich wskazówek, ale jedynie powołała się na okoliczność, że począwszy od tej daty kartel był w pełni zorganizowany oraz funkcjonalny, co stanowi jedynie początkową część wskazówki świadczącej o istnieniu takich skutków (zob. pkt 252 poniżej).

250 Jednakże fakt, że w omawianej części zaskarżonej decyzji Komisja nie wykazała w wymagany prawem sposób, że kartel przetwórców miał rzeczywisty wpływ na rynek, jest bez znaczenia dla kwalifikacji naruszenia jako „bardzo poważne". Kwalifikacja taka jest bowiem właściwa już ze względu na sam charakter naruszenia (zob. pkt 233, 238, 239, 246 powyżej).

251 Ponadto Sąd – w ramach swych kompetencji do wszechstronnego zbadania sprawy – stoi na stanowisku, że brak wystarczającego wykazania rzeczywistego wpływu na rynek nie może uzasadniać zmiany kwoty wyjściowej grzywny, którą Komisja ustaliła na podstawie wagi naruszenia.

252 Po pierwsze należy stwierdzić, iż wobec faktu, że kartel przetwórców zrzeszał wszystkich liczących się w Hiszpanii przetwórców, że skupowali oni prawie całość surowca tytoniowego wytwarzanego corocznie w tym kraju i że porozumienie dotyczyło całości surowca tytoniowego zakupionego przez przetwórców, rzeczywiste wprowadzenie w życie kartelu stanowi początkową część wskazówki świadczącej o istnieniu skutków na rynku.

253 Po drugie należy stwierdzić, że w innych częściach zaskarżonej decyzji, poświęconych ocenie wagi naruszenia, zawarte są wskazówki świadczące o wywieraniu przez kartel rzeczywistego wpływu na rynek.

254 Tak więc w motywie 173 zaskarżonej decyzji Komisja zwróciła uwagę, że w 1998 r. „obserwowany w ubiegłych latach wzrost cen uległ zatrzymaniu, a nawet odnotowano ich spadek". Komisja dodała, że w oświadczeniu z dnia 15 lutego 2002 r. przedsiębiorstwo Agroexpansión wskazało, iż „[w] roku gospodarczym 1998/1999 przetwórcy hiszpańscy generalnie respektowali opisane uzgodnienia" i że „[p]o raz pierwszy udało im się zaprowadzić na rynku pewną stabilność, dzięki czemu wyhamowano notowany w latach ubiegłych wzrost cen zakupu i zrównoważono wspólną siłę negocjacyjną sektora produkcyjnego".

255 Podobnie w motywie 301 zaskarżonej decyzji Komisja wyjaśniła, że będąca przedmiotem porozumienia między przetwórcami a Deltafiną średnia maksymalna cena dostawy „wyznacza [...] bardzo dokładnie ostateczną cenę każdej z poszczególnych odmian

tytoniu" i że „[w]pływ naruszenia na konkurencję jest znaczący, gdyż uzgodniwszy średnią [maksymalną] cenę dostawy płaconą producentom, przetwórcy zdołali maksymalnie ujednolicić końcowe ceny, jakie płacili oni na rzecz producentów, obniżając je na swą korzyść, i to poniżej poziomu, który wynikałby z wolnej gry konkurencji".

256 Wreszcie w motywie 314 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że z tabeli zamieszczonej w motywie 38 tego aktu wynika, iż począwszy od 1998 r. „ceny ustabilizowały się, a nawet spadły (w 1998 r. spadek cen wszystkich odmian surowca tytoniowego łącznie wyniósł 4,8%)". Odsyłając do motywu 173 zaskarżonej decyzji, Komisja powtórzyła, że spółka Agroexpansión również potwierdziła istnienie związku między działalnością kartelu przetwórców a spadkiem cen.

257 Zasadności powyższych ocen nie podważa treść sprawozdania ekonomisty Deltafiny z dnia 13 stycznia 2005 r. Z jednej bowiem strony przyznał on wyraźnie, że w 1998 r. nastąpił spadek cen wszystkich odmian surowca tytoniowego. Z drugiej strony, co się tyczy okresu przypadającego na lata 1999–2001, ze sprawozdania tego wynika, że chociaż ceny odmiany „Virginia" wzrosły, to jednak ceny innych odmian pozostały stabilne, a nawet spadły. Nie można wreszcie wykluczyć, że gdyby kartel nie istniał, ceny odmiany „Virginia" wzrosłyby jeszcze bardziej, ani że ceny innych odmian tytoniu wzrosłyby zamiast pozostać stabilne bądź spaść. Jeśli chodzi o dokonane przez ekonomistę Deltafiny porównanie zmian cen odmiany „Virginia" na rynku hiszpańskim ze zmianami tych cen na rynkach trzech innych państw członkowskich należących do głównych producentów surowca tytoniowego, należy stwierdzić, iż porównanie to nie jest miarodajne, gdyż warunki konkurencji i uregulowania prawne mające zastosowanie na każdym z tych rynków krajowych nie muszą być wcale równoważne.

258 Po trzecie należy stwierdzić, że chociaż w zaskarżonej decyzji Komisja ustaliła wprawdzie wagę naruszenia przy uwzględnieniu rzeczywistych skutków rynkowych kartelu przetwórców, to jednak fakt, że skutki te odnosiły się jedynie do części okresu, przez który trwało naruszenie, a mianowicie okresu od 1998 r., stanowi element, który wraz z ograniczonymi rozmiarami właściwego rynku geograficznego i właściwego rynku produktu skłonił Komisję do przyjęcia w odniesieniu do Deltafiny kwoty wyjściowej wynoszącej jedynie 8 000 000 EUR, chociaż zgodnie z wytycznymi, wobec stwierdzenia naruszenia bardzo poważnego, mogła ona zastosować kwotę wyjściową wynoszącą co najmniej 20 000 000 EUR.

259 W świetle wszystkich powyższych rozważań drugą część zarzutu czwartego należy oddalić.

— W przedmiocie części trzeciej zarzutu dotyczącej sprzeczności między motywem 413 zaskarżonej decyzji a innymi motywami tego aktu

260 Należy stwierdzić, że – wbrew stanowisku Deltafiny – nie istnieje żadna sprzeczność między zawartym w motywie 413 zaskarżonej decyzji twierdzeniem, że „kartel przetwórców był w pełni zorganizowany oraz funkcjonalny", a treścią innych przywoływanych przez tę spółkę motywów.

261 Przede wszystkim twierdzenie Deltafiny jest wynikiem zbyt pobieżnej lektury omawianego fragmentu motywu 413 zaskarżonej decyzji. We fragmencie tym Komisja mówi bowiem o pełnym organizowaniu oraz pełnej funkcjonalności kartelu przetwórców jedynie w odniesieniu do okresu, który rozpoczął się w 1998 r. Tymczasem motywy 85, 88, 111, 122, 133, 144, 284 i 307 zaskarżonej decyzji dotyczą funkcjonowania kartelu w latach 1996 i 1997.

262 Bez znaczenia są tu natomiast stwierdzenia zawarte w motywach 113, 126 i 130 zaskarżonej decyzji, gdyż odnoszą się one do kartelu przedstawicieli producentów, a nie do kartelu przetwórców.

263 Podobnie w motywach 175, 206, 229, 231–233, 235, 239, 255–257, 294, 295 i 319 zaskarżonej decyzji poruszono problemy dotyczące dwustronnych negocjacji między przetwórcami a przedstawicielami producentów. Tymczasem, jak wskazano w motywie 295 zaskarżonej decyzji, „niepowodzenie [tych] dwustronnych negocjacji [...] nie zmienia antykonkurencyjnego charakteru działań przetwórców". Innymi słowy, wspomniane problemy nie mają znaczenia dla organizacji i funkcjonowania kartelu przetwórców począwszy od 1998 r.

264 Jeśli chodzi o motyw 186 zaskarżonej decyzji, to chociaż wynika z niego wprawdzie, że rozmowy prowadzone między przetwórcami na początku 1999 r. nie doprowadziły do zawarcia porozumienia, to jednak wskazano w nim również, że postanowili oni przedłużyć porozumienie ramowe z roku poprzedniego. Jeszcze wyraźniej wynika to z kolejnego motywu.

265 W motywie 244 zaskarżonej decyzji, który dotyczy 2001 r., Komisja ograniczyła się do zwrócenia uwagi, że „nie dysponuje przykładami wymiany informacji w trakcie okresu zbiorów". Instytucja ta nie twierdzi także, że porozumienia zawarte pomiędzy Deltafiną a przetwórcami hiszpańskimi nie zostały w pełni wprowadzone w życie w tymże roku. Wręcz przeciwnie, w motywie 236 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że porozumienie ramowe z 1998 r. zostało przedłużone w 2001 r. Należy dodać, że z motywu 240 zaskarżonej decyzji wynika, iż w postępowaniu administracyjnym wszyscy przetwórcy hiszpańscy wyraźnie przyznali, że wspomniane porozumienie ramowe zostało przedłużone aż do 3 października 2001 r.

266 Co się tyczy wreszcie motywu 296 zaskarżonej decyzji, Komisja ograniczyła się do wskazania, że porozumienia i uzgodnione praktyki, w których uczestniczyli przetwórcy i Deltafina, miały charakter jednolity i ciągły.

267 Trzecią część zarzutu czwartego należy zatem oddalić jako bezzasadną.

— W przedmiocie części czwartej zarzutu dotyczącej błędnego uznania Deltafiny za głównego nabywcę tytoniu przetworzonego w Hiszpanii

268 Należy stwierdzić, że – wbrew twierdzeniom Deltafiny – Komisja nie popełniła błędu, uznając, że przedsiębiorstwo to odgrywa pierwszoplanową rolę na hiszpańskim rynku zakupu tytoniu przetworzonego.

269 Po pierwsze tej dokonanej przez Komisję oceny nie podważa wcale treść sprawozdania ekonomisty Deltafiny. W tym względzie należy przede wszystkim stwierdzić, że w tabeli nr 5 zamieszczonej w rzeczonym sprawozdaniu Cetarsa wymieniona została pośród przedsiębiorstw będących nabywcami przetworzonego tytoniu hiszpańskiego, mimo że jest ona przedsiębiorstwem prowadzącym działalność w zakresie pierwszego przetworzenia i nie nabywa przetworzonego tytoniu od osób trzecich. W rzeczywistości – jak wyjaśniła Deltafina w odpowiedzi udzielonej na jedno z pytań przedstawionych jej na piśmie przez Sąd – dane zawarte w tej tabeli dotyczą sprzedaży producentom papierosów przetworzonego tytoniu hiszpańskiego. Należy także zaznaczyć, że nawet przy uwzględnieniu danych przedstawionych przez ekonomistę Deltafiny, to właśnie ta spółka, a nie Cetarsa, była głównym sprzedawcą przetworzonego tytoniu hiszpańskiego w 2000 r. i 2001 r. Tak więc w okresie tym Deltafina posiadała wynoszące odpowiednio 31,6% i 28,7% udziały w rynku sprzedaży

przetworzonego tytoniu hiszpańskiego, podczas gdy udziały rynkowe Cetarsy wynosiły odpowiednio 26,7% i 27,6%.

270 Po drugie Deltafina była bezsprzecznie głównym klientem trzech spośród czterech przetwórców hiszpańskich. W tym względzie, przede wszystkim, strony są zgodne co do tego, że spółka Taes sprzedawała Deltafinie większą część wyprodukowanego przez siebie tytoniu. Ponadto, jak wynika z motywu 21 zaskarżonej decyzji oraz z tabeli nr 7 zawartej w sprawozdaniu ekonomisty Deltafiny, skarżąca była zdecydowanie największym klientem Agroexpansión w okresie od 1996 r. do 1998 r. Co więcej, w odpowiedzi na wystosowane przez Komisję żądanie udzielenia informacji Cetarsa wskazała, że jej głównymi klientami – od największego do najmniejszego – były spółki Deltafina, Altadis i Dimon. Należy wreszcie zaznaczyć, iż z tej samej tabeli wynika, że w 1999 r. i 2000 r. Deltafina była klientem czterech hiszpańskich przetwórców.

271 Po trzecie trzeba także zwrócić uwagę, że poza opisanymi wyżej stosunkami handlowymi Deltafina utrzymywała jeszcze inne stosunki handlowe z pewnymi przetwórcami. Otóż – jak wynika z motywu 29 zaskarżonej decyzji, którego zasadności skarżąca nie kwestionuje – zawarła ona z Cetarsą, dysponującą wówczas nadwyżką zdolności przetwórczych, umowy dotyczące obróbki i młócenia części tytoniu wyprodukowanego przez Taes i Agroexpansión.

272 Liczne przedstawione wyżej okoliczności pozwalają w wymagany prawem sposób wykazać, że Delatafina mogła bardziej niż jakikolwiek inny podmiot wpływać na zachowania przetwórców hiszpańskich, jak stwierdziła Komisja w motywie 417 zaskarżonej decyzji.

273 Czwartą część zarzutu czwartego należy zatem oddalić jako bezzasadną.

— W przedmiocie części piątej zarzutu dotyczącej braku uzasadnienia w odniesieniu do konsekwencji, jakie przy ustalaniu kwoty grzywien należy wyciągnąć z niepewności, której źródłem były hiszpańskie uregulowania prawne i stanowisko hiszpańskich władz

274 Wbrew twierdzeniom Deltafiny, w zaskarżonej decyzji Komisja bardzo dokładnie wyjaśniła, na jakich podstawach uznała, że niepewność, której w kontekście negocjacji umów standardowych źródłem były hiszpańskie uregulowania prawne oraz stanowisko władz hiszpańskich, uzasadniała nałożenie symbolicznej grzywny jedynie na przedstawicieli producentów.

275 W tym względzie należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że – jak wynika z motywów 275–277 zaskarżonej decyzji i jak wskazano już w pkt 15–21 i 107 powyżej – zaskarżona decyzja dotyczy dwóch karteli poziomych, przy czym w pierwszym z nich uczestniczyli przetwórcy hiszpańscy i Deltafina, a w drugim przedstawiciele producentów. W tych samych motywach wyjaśniono, że w ramach każdego z tych karteli zawarto szereg porozumień lub stosowano szereg uzgodnionych praktyk i że każdy z nich stanowi jednolite i ciągłe naruszenie art. 81 ust. 1 WE.

276 Z zaskarżonej decyzji jasno wynika również, że kartel przetwórców obejmował dwa aspekty, a mianowicie:

— z jednej strony, w okresie od 1996 r. do 2001 r. przetwórcy i Deltafina potajemnie zawierali porozumienia bądź uczestniczyli w uzgodnionych praktykach, których celem było zasadniczo coroczne ustalanie (maksymalnej) średniej ceny dostawy dla każdej odmiany surowca tytoniowego, bez rozróżniania go ze względu na jakość, oraz podział ilości wszystkich kupowanych odmian surowca tytoniowego, jakie każdy z przetwórców mógł zakupić u producentów (zob. w szczególności streszczenie zawarte w motywach 276, 278 zaskarżonej decyzji, a co się tyczy

kwalifikacji tego aspektu kartelu jako „tajnego" zob. motywy 411, 413, 438, 454 zaskarżonej decyzji);

— z drugiej strony, w okresie od 1999 r. do 2001 r. przetwórcy i Deltafina zawierali także porozumienia lub uczestniczyli w uzgodnionych praktykach, których celem było ustalanie przedziałów cenowych według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, a także warunków dodatkowych, które proponowali przedstawicielom producentów w ramach wspólnych negocjacji między tymi dwoma sektorami (zob. w szczególności streszczenie przedstawione w motywach 276, 280 zaskarżonej decyzji).

277 Co się tyczy kartelu przedstawicieli producentów, w zaskarżonej decyzji jasno wskazano, że działalność tego kartelu polegała na zawarciu w latach 1996–2001 szeregu porozumień bądź stosowaniu w tym okresie uzgodnionych praktyk, których celem było zasadniczo coroczne ustalanie przedziałów cenowych według klasy jakości dla każdej z odmian surowca tytoniowego, a także warunków dodatkowych, proponowanych następnie przedstawicielom producentów w ramach wspólnych negocjacji między tymi dwoma sektorami (zob. w szczególności streszczenie przedstawione w motywach 277, 318 zaskarżonej decyzji).

278 Inaczej mówiąc, z zaskarżonej decyzji wynika jasno, że kartel przetwórców posunął się znacznie dalej niż kartel przedstawicieli producentów, gdyż jego działalność obejmowała także aspekt tajny, który wykraczał poza kontekst wspólnych negocjacji między tymi dwoma sektorami.

279 W drugiej kolejności należy zwrócić uwagę, że w zaskarżonej decyzji, w kontekście ustalania kwoty grzywien, Komisja zbadała konsekwencje, jakie hiszpańskie uregulowania prawne i stanowisko hiszpańskich władz wywierały na zachowania poszczególnych adresatów, i przedstawiła w tym względzie szczegółowe uzasadnienie.

280 Komisja zbadała więc najpierw porozumienie przedstawicieli producentów (motywy 425–430 zaskarżonej decyzji).

281 W tym względzie Komisja przypomniała przede wszystkim, odsyłając do motywu 350 i nast. zaskarżonej decyzji, że obowiązujące przepisy krajowe nie wymagały od przedstawicieli producentów i przetwórców wspólnych uzgodnień dotyczących przedziałów cenowych i dodatkowych warunków. Wyjaśniła, że chociaż między 1982 r. a 2000 r. przepisy te przewidywały, że aby umowy standardowe mogły zostać zatwierdzone przez ministerstwo rolnictwa, musiały one zawierać klauzule dotyczące „gwarantowanej ceny minimalnej" oraz „ceny, jaką producent winien uzyskać z tytułu sprzedaży surowca", to jednak nie wymagały one od stron negocjujących te standardowe umowy, aby porozumiewały się one w przedmiocie „konkretnych liczb, jakie miały zostać wpisane w klauzulach cenowych". W odniesieniu do tej ostatniej kwestii Komisja zwraca ponadto uwagę, że między 1995 r. a 1998 r. minister rolnictwa zatwierdził umowy standardowe, których klauzule cenowe były czyste (motyw 426 zaskarżonej decyzji).

282 Następnie, w motywie 427 zaskarżonej decyzji, Komisja przedstawiła pewne okoliczności, które skłoniły ją jednak do uznania, w kolejnym motywie tego aktu, że „ramy prawne dotyczące wspólnych negocjacji w zakresie standardowych umów mogły stwarzać pewne wątpliwości dotyczące legalności postępowania przedstawicieli producentów i przetwórców w konkretnym kontekście wspólnych negocjacji standardowych umów". Okoliczności te są następujące:

— umowy standardowe wynegocjowane między 1995 r. a 1998 r. i zatwierdzone przez ministerstwo rolnictwa przewidywały, że wszyscy przedstawiciele producentów będą negocjować wspólnie z każdym przetwórcą cenniki i dodatkowe warunki;

— w 1999 r. ministerstwo rolnictwa zatwierdziło nawet cenniki wspólnie wynegocjowane przez wszystkich przedstawicieli producentów i czterech przetwórców;

— cenniki te zostały dołączone do standardowych umów opublikowanych w tym roku w *Boletín Oficial del Estado*;

— w latach 2000 i 2001 ministerstwo rolnictwa zapraszało przedstawicieli obydwu sektorów na pewne spotkania, przy czym niektóre z nich odbywały się w samym ministerstwie, w celu uzgadniania cenników, zachęcając w ten sposób strony do kontynuowania ich wspólnych negocjacji w sprawie cenników.

283 W motywie 429 zaskarżonej decyzji Komisja dodała, że same negocjacje w sprawie standardowych umów oraz ich wyniki były dobrze ugruntowaną praktyką publiczną i żaden z organów nigdy nie kwestionował ich zgodności z prawem wspólnotowym ani z prawem hiszpańskim, do momentu wszczęcia postępowania administracyjnego.

284 Wreszcie z motywu 430 zaskarżonej decyzji wynika, że to właśnie okoliczności opisane w pkt 282 i 283 powyżej skłoniły Komisję do nałożenia na przedstawicieli producentów symbolicznej grzywny w kwocie 1000 EUR.

285 Po drugie, co się tyczy kartelu przetwórców, w motywach 437 i 438 zaskarżonej decyzji Komisja wypowiedziała się na temat kwestii wpływu hiszpańskich uregulowań prawnych i stanowiska hiszpańskich władz.

286 W tym względzie Komisja dokonuje rozróżnienia między aspektem działalności tego kartelu dotyczącym „publicznego" negocjowania i zawierania umów standardowych z przedstawicielami producentów – w szczególności zaś negocjowania przedziałów cen i warunków dodatkowych – oraz „tajnym" aspektem jego działalności.

287 Z jednej strony zatem, w motywie 437 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że wnioski, do jakich doszła w motywach 427–429 zaskarżonej decyzji w odniesieniu do zachowania przedstawicieli przetwórców (zob. pkt 282, 283 powyżej), odnoszą się także do pierwszego z aspektów działalności kartelu przetwórców.

288 Z drugiej strony, co się tyczy tajnego aspektu działalności tego kartelu, w motywie 438 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, iż działania przetwórców „wyraźnie wykroczyły poza zakres właściwych ram prawnych publicznych negocjacji i porozumień z przedstawicielami producentów". W tym samym motywie Komisja uznała jednak, że „publiczne negocjacje między przedstawicielami producentów a przetwórcami wyznaczyły, przynajmniej w pewnym stopniu, istotne ramy materialne (w szczególności w odniesieniu do możliwości dokonywania uzgodnień i zajmowania wspólnych stanowisk), w których zakresie przetwórcy mogli rozwijać – poza wspólnym stanowiskiem uzgodnionym w kontekście negocjacji publicznych – swą tajną strategię dotyczącą średnich (maksymalnych) cen dostaw oraz ilości".

289 Jak wynika zatem z ostatniego zdania motywu 438 zaskarżonej decyzji, biorąc pod uwagę czynniki opisane w pkt 287 i 288 powyżej, Komisja postanowiła ograniczyć o 40% podstawową kwotę grzywien ustaloną dla przetwórców i Deltafiny, ze względu na wystąpienie okoliczności łagodzących.

290 W świetle całości powyższych rozważań piątą część zarzutu czwartego należy oddalić jako bezzasadną.

— W przedmiocie części szóstej zarzutu dotyczącej niewzięcia pod uwagę braku uczestnictwa Deltafiny w rozmowach i negocjacjach prowadzonych między przetwórcami hiszpańskimi a przedstawicielami producentów

291 Szósta część zarzutu czwartego jest w istocie chybiona, gdyż w zaskarżonej decyzji Komisja nie uznała, że rozmowy i negocjacje „wertykalne" prowadzone między przetwórcami hiszpańskimi a przedstawicielami producentów były sprzeczne z art. 81 WE. Fakt, że Deltafina nie uczestniczyła w tych rozmowach i negocjacjach, nie mógł zatem mieć żadnego wpływu na ocenę wagi przypisywanego jej naruszenia, ani też – w konsekwencji – na wysokość kwoty wyjściowej wymierzonej jej grzywny.

— W przedmiocie części siódmej zarzutu, dotyczącej naruszenia zasady równego traktowania przez to, że Komisja odstąpiła od swej wcześniejszej praktyki

292 Ponieważ wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi sama w sobie ram prawnych pozwalających nałożyć grzywnę w dziedzinie konkurencji (ww. w pkt 101 wyrok w sprawie LR AF 1998 przeciwko Komisji, pkt 234), siódma część zarzutu czwartego nie zasługuje na uwzględnienie.

— Wnioski w przedmiocie zarzutu czwartego

293 W świetle wszystkich powyższych rozważań zarzut czwarty należy oddalić w całości.

W przedmiocie zarzutu piątego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 1 B wytycznych oraz zasady równego traktowania

Streszczenie zaskarżonej decyzji

294 W motywach 432 i 433 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała kwestię czasu trwania naruszenia zarzucanego przetwórcom i Deltafinie.

295 Przede wszystkim, odsyłając do motywu 92 zaskarżonej decyzji, Komisja zwróciła uwagę, że kartel przetwórców rozpoczął działalność w dniu 13 marca 1996 r. (motyw 432 zaskarżonej decyzji).

296 Następnie Komisja wskazała, że stosownie do treści oświadczeń przetwórców, kartel ten przestał istnieć w dniu 3 października 2001 r. Ponieważ jednak „ostatnim dowodem", jakim dysponowała Komisja było spotkanie odbyte w dniu 10 sierpnia 2001 r., o którym mowa w motywie 260 zaskarżonej decyzji, to właśnie tę datę Komisja uznała za końcową datę naruszenia (motyw 432 zaskarżonej decyzji).

297 Mając na uwadze te okoliczności, Komisja ustaliła czas trwania naruszenia na pięć lat i cztery miesiące, co oznacza, że chodzi tu o naruszenie długotrwałe. W motywie 433 zaskarżonej decyzji zwiększyła zatem o 50% kwotę wyjściową grzywny nałożonej na każdego z przetwórców hiszpańskich i Deltafinę.

Argumenty stron

298 W ramach podniesionego posiłkowo zarzutu piątego Deltafina twierdzi, że w motywach 432 i 433 zaskarżonej decyzji Komisja „jedynie i po prostu połączyła wszystkie praktyki", a mianowicie te „rzeczywiste", które zarzuca przetwórcom, i te „wirtualne", które przypisuje Deltafinie, określiła czas trwania naruszenia na „ponad pięć lat i cztery miesiące", uznała, iż w odniesieniu do wszystkich tych podmiotów naruszenie to stanowi naruszenie długotrwałe i zwiększyła o 50% kwotę wyjściową grzywny wymierzonej wobec każdego z nich. Skarżąca twierdzi, że skoro Komisja przypisała jej „zamierzoną współodpowiedzialność, która nie znajduje odzwierciedlenia w konkretnych faktach ani zachowaniach", to powinna była przynajmniej określić dokładnie „początkowy dzień" naruszenia, a mianowicie „określić pod względem czasowym i przestrzennym moment, począwszy od którego wola Deltafiny zaczęła widocznie współgrać z wolą czterech przetwórców hiszpańskich, wpływając na ich postępowanie bądź kształtując je".

299 Wobec powyższego Deltafina wnosi do Sądu o obniżenie kwoty grzywny, przy uwzględnieniu faktu, że zarzucane jej naruszenie może zostać uznane jedynie za naruszenie o średnim okresie trwania.

300 Komisja podnosi w odpowiedzi, że za początkową datę działalności kartelu przetwórców należy uznać dzień 13 marca 1996 r., bowiem w tym właśnie dniu odbyło się jego pierwsze spotkanie.

Ocena Sądu

301 Należy stwierdzić, że w motywie 432 zaskarżonej decyzji Komisja wyraźnie ustaliła datę początkową działalności kartelu przetwórców na dzień 13 marca 1996 r.

302 Jak wynika zatem z motywu 92 zaskarżonej decyzji, do którego odsyła motyw 432 tego aktu, data ta odpowiada dacie, w której – stosownie do treści oświadczeń Taes, WWTE i Agroexpansión – Deltafina i przetwórcy hiszpańscy zebrali się po raz pierwszy, i to w celu przedyskutowania kwestii cen oraz wielkości zakupu surowca tytoniowego w roku gospodarczym 1996/1997.

303 Uznanie przez Komisję tej daty za datę początkową naruszenia w odniesieniu do Deltafiny było tym bardziej zasadne, że – jak wskazano już w pkt 125 powyżej – na rzeczonym spotkaniu spółka ta reprezentowana była zarówno przez prezesa zarządu, pana M., jak i przez dyrektora ds. zakupów, pana C.

304 W pozostałym zakresie podstawą argumentacji Deltafiny jest błędne założenie, że spółka ta, będąc poza kartelem przetwórców, ułatwiała jedynie popełnianie naruszenia (zob. pkt 122–133 powyżej).

305 Ponieważ Deltafina nie zakwestionowała wniosku Komisji, że naruszenie dobiegło końca w dniu 10 sierpnia 2001 r., należy stwierdzić, iż Komisja słusznie określiła czas trwania tego naruszenia na ponad pięć lat i cztery miesiące – uznając je za naruszenie długotrwałe w rozumieniu wytycznych – a w konsekwencji słusznie zwiększyła o 50% kwotę wyjściową grzywny wymierzonej Deltafinie.

306 Wobec powyższego zarzut piąty należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu szóstego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 2 wytycznych, a także braku uzasadnienia

Streszczenie zaskarżonej decyzji

307 Z motywu 436 zaskarżonej decyzji wynika, że kwota podstawowa grzywny nałożonej na Deltafinę została zwiększona o 50% z tytułu okoliczności obciążających, ze względu na to, że przedsiębiorstwo to odgrywało w ramach kartelu przetwórców rolę przywódcy.

308 W tym względzie, w motywie 435 zaskarżonej decyzji, Komisja stwierdziła, co następuje:

„Z faktów przedstawionych w motywach 361 i nast. [zaskarżonej decyzji] wynika, że Deltafina odgrywała decydującą rolę w procesie projektowania i wdrażania porozumień dotyczących (maksymalnych) średnich cen dostaw oraz ich wielkości, zawieranych między przetwórcami po 1996 r. Deltafina (reprezentowana przez prezesa zarządu) nakłaniała przetwórców hiszpańskich do koordynowania strategii zakupów oraz przechowywała porozumienia antykonkurencyjne zawarte przez przetwórców i pełniła w odniesieniu do nich funkcję arbitra, w szczególności gdy rozpoczęło się urzeczywistnianie antykonkurencyjnych praktyk".

309 W motywie 436 zaskarżonej decyzji Komisja dodała, że „okoliczność pełnienia przez Deltafinę roli przywódcy kartelu przetwórców została nadto potwierdzona przez Agroexpansión i WWTE w ich odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów oraz podczas przesłuchania [...] przeprowadzonego później".

Argumenty stron

310 W ramach podniesionego posiłkowo zarzutu siódmego Deltafina twierdzi, że w zakresie, w jakim Komisja uznała pełnienie przez skarżącą roli przywódcy kartelu za okoliczność obciążającą, zaskarżona decyzja jest wadliwa w dwóch aspektach.

311 Po pierwsze utrzymuje ona, że zaskarżona decyzja dotknięta jest brakiem uzasadnienia, ponieważ w motywie 435 Komisja ograniczyła się do niejasnego odesłania do „faktów przedstawionych w motywach 361 i nast.".

312 W tym kontekście skarżąca zwraca uwagę, że fakty te ograniczają się do obecności na spotkaniach, przedstawiania propozycji, odbioru informacji, przechowywania dokumentów, wysyłania pism, mediacji i udziału w rozmowach, czyli do „zachowań biernych, zewnętrznych i ograniczających się do obecności lub, co najwyżej, pośredniego ułatwiania działań przetwórców hiszpańskich, którzy byli rzeczywistymi inicjatorami kartelu". Fakty te nie dowodzą wcale, że skarżąca pełniła rolę przywódcy kartelu.

313 Po drugie Deltafina wskazuje, że Komisja przypisała jej tę role na podstawie pewnych części odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, udzielonych przez Agroexpansión i WWTE. Skarżąca ponownie zarzuca Komisji to, że odmówiła jej udzielenia dostępu do tych odpowiedzi, poważnie naruszając w ten sposób jej prawo do obrony.

314 W świetle tych wszystkich okoliczności Deltafina wnosi do Sądu o obniżenie kwoty grzywny poprzez odjęcie wynoszącej 50% zwyżki zastosowanej przez Komisję z tytułu zaistnienia okoliczności obciążających.

315 Komisja wnosi o oddalenie zarzutu siódmego.

316 Po pierwsze Komisja twierdzi, że w zaskarżonej decyzji w sposób wystarczająco jasny wyjaśniła, na jakiej podstawie uznała, że Deltafina pełniła w ramach kartelu rolę przywódcy. Ściślej rzecz biorąc, przywołuje treść motywu 435 zaskarżonej decyzji, który zawiera odesłanie do faktów opisanych w motywach 361–369 tego aktu.

317 W tym kontekście Komisja podnosi, że wskazane fakty stanowią jasny dowód pełnienia przez Deltafinę przypisywanej jej roli przywódcy kartelu.

318 Po drugie Komisja – odsyłając do rozważań przytoczonych w pkt 147 powyżej – zaprzecza twierdzeniu, że naruszyła prawo do obrony Deltafiny przez to, że nie udzieliła jej dostępu do przedstawionych przez Agroexpansión i WWTE odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

Ocena Sądu

319 W pierwszej kolejności w odniesieniu do twierdzenia dotyczącego braku uzasadnienia należy podnieść, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem uzasadnienie indywidualnej decyzji musi przedstawiać w wyraźny i jednoznaczny sposób rozumowanie instytucji będącej autorem aktu, pozwalając zainteresowanym na zapoznanie się z podstawami podjętego środka, zaś właściwemu sądowi na dokonanie jego kontroli. Wymóg uzasadnienia należy oceniać w odniesieniu do konkretnej sytuacji. Nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne okoliczności faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 253 WE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności, w jakich ten akt został wydany, a także wszystkie przepisy prawne odnoszące się do tej dziedziny (zob. wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

320 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że w motywie 435 zaskarżonej decyzji Komisja w sposób wystarczająco jasny wskazała okoliczności, na podstawie których uznała Deltafinę za przywódcę kartelu przetwórców. Tak więc w motywie tym Komisja nie tylko jasno wymieniła zachowania Deltafiny, które w ocenie tej instytucji uzasadniają taką kwalifikację, ale także wyraźnie odesłała do innych okoliczności faktycznych przedstawionych w motywach 361 i nast. zaskarżonej decyzji, w których to motywach zawarte są z kolei odesłania do jeszcze innych motywów.

321 Ponadto w motywie 436 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że Agroexpansión i WWTE potwierdziły w swej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów oraz podczas przesłuchania, że Deltafina pełniła rolę przywódcy kartelu przetwórców.

322 Argument dotyczący braku uzasadnienia należy zatem oddalić jako bezzasadny.

323 W drugiej kolejności należy zbadać argument Deltafiny podniesiony w ramach pierwszej części zarzutu drugiego (zob. pkt 104, 105 powyżej), stosownie do którego w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja nie wspomniała o tym, że spółka ta może zostać uznana za przywódcę kartelu przetwórców, naruszając w ten sposób jej prawo do obrony.

324 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, jeśli Komisja wskazuje wyraźnie w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, że zbada, czy należy nałożyć grzywny na dane przedsiębiorstwa, i jeśli wymienia zasadnicze okoliczności faktyczne i prawne, które mogą prowadzić do nałożenia grzywny, takie jak waga i czas trwania zarzucanego naruszenia oraz okoliczność, czy zostało ono popełnione „umyślnie lub przez niedbalstwo", czyni ona zadość obowiązkowi poszanowania prawa zainteresowanych przedsiębiorstw do bycia wysłuchanym. W ten sposób Komisja podaje im informacje, które są niezbędne do obrony nie tylko przed stwierdzeniem naruszenia, ale także przed nałożeniem grzywny (zob. podobnie ww. w pkt 228 wyrok Trybunału w sprawie Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 428; wyrok Trybunału z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawach połączonych C-101/07 P i C-110/07 P Coop de France bétail et viande i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-10193, pkt 49).

325 Poza tym z orzecznictwa wynika, że zobowiązywanie Komisji do przekazania zainteresowanym przedsiębiorstwom na etapie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów wskazówek dotyczących wysokości przewidywanych grzywien oznaczałoby uprzedzenie w sposób niewłaściwy decyzji Komisji (zob. podobnie ww. w pkt 120 wyrok w sprawie Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji, pkt 21).

326 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że zgodnie z przytoczonym wyżej orzecznictwem, w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja wymieniła zasadnicze okoliczności faktyczne i prawne, które mogły uzasadniać grzywnę, jaką zamierzała nałożyć na Deltafinę. Tak więc w pkt 459 tego pisma Komisja wskazała w szczególności, że przy ocenie wagi naruszeń zamierzała wziąć pod uwagę fakt, że porozumienia, których celem było ustalanie cen oraz ilości, zaliczane są do najpoważniejszych naruszeń reguł konkurencji. W pkt 460 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja wyjaśniła, że naruszenie zarzucane przetwórcom rozpoczęło się w dniu 13 marca 1996 r., a zakończyło się – zgodnie z ich oświadczeniami – w dniu 3 października 2001 r. Instytucja ta dodała, że ostatni z dowodów, jakimi dysponowała, dotyczył jednak spotkania odbytego w dniu 10 sierpnia 2001 r. Wreszcie w pkt 461 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja wskazała, że weźmie pod uwagę wszystkie opisane w tym piśmie okoliczności sprawy, w szczególności zaś indywidualną rolę, jaką pełnił każdy z jego adresatów, wpływ, jaki na postępowanie tychże adresatów mogły mieć hiszpańskie przepisy w dziedzinie produktów rolniczych oraz współpracę podjętą przez przetwórców i ich związek na podstawie komunikatu w sprawie współpracy.

327 W piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja nie wskazała oczywiście, że zamierza uznać Deltafinę za przywódcę kartelu. Tymczasem należy stwierdzić, że dokonanie takiej kwalifikacji pociąga za sobą ważne konsekwencje dotyczące kwoty grzywny, jaka ma zostać nałożona na dane przedsiębiorstwo. Zgodnie z pkt 2 wytycznych chodzi tu zatem o okoliczność obciążającą, która prowadzi do znacznego podwyższenia kwoty podstawowej grzywny. Punkt B lit. e) komunikatu w sprawie współpracy stanowi także, że dokonanie takiej kwalifikacji wyklucza od razu możliwość bardzo znacznego obniżenia kwoty grzywny, nawet jeśli przedsiębiorstwo uznane za przywódcę kartelu spełni wszystkie przesłanki pozwalające na zastosowanie względem niego takiego obniżenia. W piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja winna zatem wskazać okoliczności, jakie według niej mają znaczenie z punktu widzenia zapewnienia przedsiębiorstwu, które może zostać uznane za przywódcę kartelu, możliwości ustosunkowania się do takiego zarzutu. Jednakże mając na uwadze fakt, że pismo to stanowi jedynie jeden z etapów postępowania kończącego się wydaniem ostatecznej decyzji, wobec czego nie zawiera ono ostatecznego stanowiska Komisji, nie można wymagać, aby instytucja ta już na tym etapie postępowania dokonywała

kwalifikacji prawnej okoliczności, na podstawie których w ostatecznej decyzji uzna przedsiębiorstwo za przywódcę kartelu.

328 W niniejszej sprawie okolicznościami faktycznymi, które Komisja uwzględniła w zaskarżonej decyzji, aby przypisać Deltafinie rolę przywódcy kartelu przetwórców, są – jak wynika z jej oświadczeń – okoliczności streszczone w motywie 435 decyzji. Co się tyczy wyjaśnień zawartych w pierwszym zdaniu motywu 436 zaskarżonej decyzji (zob. pkt 321 powyżej), Sąd przyjmuje do wiadomości oświadczenie Komisji, z którego wynika, że WWTE i Agroexpansión ograniczyły się w swych odpowiedziach na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i podczas przesłuchania do potwierdzenia wskazanych okoliczności i nie wskazały na żaden fakt, o którym Deltafina nie zostałaby już poinformowana w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów (zob. pkt 147, 316–318 powyżej). W tym stanie rzeczy, bez względu na to, czy okoliczności, na których oparła się Komisja, wystarczą do wykazania, że Deltafina pełniła rolę przywódcy kartelu przetwórców, należy stwierdzić, iż Komisja nie naruszyła prawa skarżącej do obrony, odmawiając jej udzielenia dostępu – przed wydaniem zaskarżonej decyzji – do rzeczonych odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów.

329 Ponadto należy stwierdzić, że okoliczności faktyczne, które w zaskarżonej decyzji Komisja uwzględniła, by przypisać Deltafinie rolę przywódcy kartelu przetwórców, zostały już wskazane w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, wobec czego spółka ta miała możliwość wypowiedzenia się w skuteczny sposób w przedmiocie tych okoliczności przed wydaniem zaskarżonej decyzji. Okoliczności, o których wspomniano w motywie 435 zaskarżonej decyzji, zostały już bowiem wymienione pośród okoliczności przedstawionych w pkt 416–420 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów.

330 Wobec powyższego Komisja nie naruszyła prawa Deltafiny do obrony przez to, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów nie wskazała, że skarżąca może zostać uznana za przywódcę kartelu przetwórców.

331 W trzeciej kolejności należy zbadać, czy okoliczności faktyczne, które w zaskarżonej decyzji Komisja uwzględniła, by uznać Deltafinę za przywódcę kartelu przetwórców, pozwalały na dokonanie takiej kwalifikacji. W ramach rozpatrywanego zarzutu (zob. pkt 312 powyżej), a także w ramach trzeciej części zarzutu pierwszego (zob. pkt 73 powyżej) i pierwszej części zarzutu drugiego (zob. pkt 105 powyżej) Deltaina zarzuca bowiem Komisji to, że nie wykazała, iż skarżąca pełniła taką właśnie rolę w kartelu przetwórców.

332 W tym względzie należy podkreślić, że aby dane przedsiębiorstwo mogło być uznane za przywódcę kartelu, powinno ono stanowić istotną siłę napędową kartelu (wyroki Sądu: z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie T-15/02 BASF przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-497, pkt 374; z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie T-410/03 Hoechst przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-881, pkt 423) i winno ono ponosić szczególną i konkretną odpowiedzialność za jego funkcjonowanie (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie BASF przeciwko Komisji, pkt 300, 375).

333 Tymczasem, chociaż okoliczności wskazane przez Komisję w motywie 435 zaskarżonej decyzji dowodzą faktu, że Deltafina odgrywała aktywną i bezpośrednią rolę w kartelu przetwórców, to jednak nie wystarczają one, by wykazać, że spółka ta stanowiła istotną siłę napędową tego kartelu, ani że jej rola była ważniejsza niż rola któregokolwiek z hiszpańskich przetwórców. Należy w szczególności zwrócić uwagę, że chociaż Komisja postąpiła słusznie, przypisując, z przyczyn opisanych w pkt 122–133 powyżej, całe rozpatrywane naruszenie Deltafinie, to jednak należy mieć na względzie, że przez ponad pięcioletni okres trwania naruszenia spółka ta uczestniczyła tylko w bardzo ograniczonej liczbie spotkań kartelu przetwórców, w trakcie których zawierano nielegalne porozumienia – a mianowicie najwyżej w czterech spośród blisko trzydziestu spotkań – oraz że była autorem względnie ograniczonej liczby korespondencji i informacji wymienianych między członkami tego kartelu.

334 Ponadto żadne z materiałów zgromadzonych w aktach sprawy nie wskazują na to, że Deltafina przedsięwzięła jakąkolwiek inicjatywę, której celem byłoby zawiązanie kartelu lub nakłonienie któregokolwiek z hiszpańskich przetwórców, by do niego przystąpił. W szczególności zawarte w motywie 435 zaskarżonej decyzji twierdzenie Komisji, zgodnie z którym Deltafina „nakłaniała przetwórców hiszpańskich do koordynowania strategii zakupów", nie jest wystarczająco poparte dowodami. Prosty fakt, że w faksie z dnia 9 lipca 1997 r. (zob. pkt 127 powyżej) WWTE wspomniała, że prezes zarządu Deltafiny wielokrotnie podkreślał, że „porozumienie w sprawie cen nie jest możliwe bez osiągnięcia porozumienia w sprawie ilości", nie może wystarczyć do uzasadnienia tego twierdzenia, tym bardziej że z tego samego faksu wynika raczej, że sama WWTE dążyła do zawarcia porozumienia w sprawie ilości, akcentując nawet konieczność zawarcia go na okres pięciu, a przynajmniej trzech lat. W tym względzie należy zaznaczyć, że we wspomnianym w motywie 143 zaskarżonej decyzji faksie do prezesa zarządu Deltafiny z dnia 6 listopada 1997 r. WWTE wskazała, że próbowała „wszelkimi sposobami osiągnąć porozumienie w sprawie ilości", wyjaśniając, że podczas najbliższego spotkania kartelu przetwórców zaproponuje „zabezpieczenie porozumień znacznymi kaucjami pieniężnymi, co umożliwi uzyskanie pewności, że zostaną one wykonane".

335 Żadne z materiałów zgromadzonych w aktach sprawy nie pozwalają także wykazać, że Delafina podjęła się realizacji zadań, jakie zwykle wiążą się z pełnieniem roli przywódcy kartelu, takich jak przewodniczenie spotkaniom czy gromadzenie i dystrybucja pewnych danych. Chociaż przez krótki okres Deltafina przechowywała notatkę opisującą szczegóły pewnych nielegalnych porozumień, to jednak był to jedynie odosobniony przypadek. Podobnie, o ile z akt sprawy wynika, że Deltafina pełniła funkcję mediatora w sporach między przetwórcami, to jednak jej interwencje w tym zakresie okazały się nieliczne i miały miejsce tylko w trakcie dwóch pierwszych lat działalności kartelu przetwórców. Ponadto interwencje te nie wiązały się z żadnymi konkretnymi groźbami czy środkami dyscyplinarnymi.

336 Zarzut szósty należy zatem częściowo uwzględnić, wobec czego należy zmienić zaskarżoną decyzję w zakresie, w jakim uwzględnia ona pełnienie roli przywódcy kartelu jako okoliczność obciążającą po stronie Deltafiny. Konkretne konsekwencje tej zmiany zostaną przedstawione w pkt 437–439 poniżej.

W przedmiocie zarzutu siódmego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 3 wytycznych

Argumenty stron

337 Deltafina zarzuca Komisji, że w niniejszej sprawie nie uwzględniła okoliczności łagodzących, o których mowa w pkt 3 tiret drugie i trzecie wytycznych, a mianowicie, odpowiednio, „niewdrożenia w praktyce przestępczych porozumień lub praktyk" oraz „zakończenia naruszenia bezzwłocznie po interwencji Komisji".

338 Tak więc po pierwsze Deltafina podnosi, że w zaskarżonej decyzji Komisja „dobitnie" stwierdziła, że przestępcze porozumienia i praktyki nie były respektowane „przynajmniej częściowo" w latach 1996 (motywy 85, 88, 111 zaskarżonej decyzji), 1997 (motywy 113, 122, 126, 130, 133 zaskarżonej decyzji), 1998 (motywy 144, 175 zaskarżonej decyzji), 1999 (motyw 186 zaskarżonej decyzji), 2000 (motywy 206, 229, 231–233, 235 zaskarżonej decyzji) i 2001 (motywy 239, 244, 255–257 zaskarżonej decyzji). Skarżąca przywołuje także pewne fragmenty motywów 295, 307 i319 zaskarżonej decyzji.

339 W tym kontekście Deltafina podnosi, że w wyroku z dnia 9 lipca 2003r. w sprawie T-220/00 Cheil Jedang przeciwko Komisji, Rec. s. II-2473 Sąd wskazał, że „wytyczne wyraźnie przewidziały uwzględnienie niestosowania w praktyce porozumień stanowiących naruszenie jako okoliczności łagodzącej" (pkt 191), że pkt 3 tiret drugie wytycznych dotyczy jedynie „sytuacji niewdrożenia porozumienia w całości niezależnie

od postępowania każdego z przedsiębiorstw" (pkt 188) i że „[należało] zbadać – zgodnie z zasadą indywidualizacji kar i sankcji – względną wagę udziału przedsiębiorstwa w naruszeniu" (pkt 189).

340 Po drugie Deltafina zarzuca Komisji, że nie wzięła pod uwagę faktu, iż przypisywane skarżącej naruszenie dobiegło końca w dniu 10 sierpnia 2001 r., czyli przed datą podjęcia pierwszych czynności dochodzenia.

341 Wobec powyższego Deltafina wnosi do Sądu o obniżenie kwoty nałożonej na nią grzywny.

342 Komisja wnosi o oddalenie zarzutu siódmego.

343 Po pierwsze instytucja ta podnosi, że w niniejszej sprawie nie była zobowiązana do uwzględnienia okoliczności łagodzącej, o której mowa w pkt 3 tiret drugie wytycznych.

344 W tym względzie Komisja wskazuje przede wszystkim, iż mimo bardzo poważnego charakteru naruszenia fakt, że kartel nie był w pełni respektowany przed 1998 r., został wzięty pod uwagę przy ocenie wagi naruszenia, gdyż kwota wyjściowa grzywny nałożonej na Deltafinę została ustalona na poziomie 8 000 000 EUR zamiast 20 000 000 EUR.

345 Następnie Komisja podnosi, że jej stanowisko znajduje poparcie w pkt 189 i 192 ww. w pkt 339 wyroku w sprawie Cheil Jedang przeciwko Komisji, a także w pkt 276 i 277 wyroku Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2223, pkt 276, 277). Komisja podkreśla, że Deltafina nie tylko nie sprzeciwiła się nigdy w sposób wyraźny i znaczący wprowadzaniu

w życie kartelu wraz z przetwórcami, ale w pełni przystąpiła do tego kartelu, odgrywając w nim szczególnie aktywną rolę polegającą na koordynowaniu jego działań i podejmowaniu mediacji.

346 Po drugie Komisja twierdzi, że nie była także zobowiązana do uwzględnienia jako okoliczności łagodzącej faktu, że naruszenie dobiegło końca, zanim podjęła ona pierwsze interwencje.

Ocena Sądu

347 Na wstępie należy przypomnieć, że ustalając kwoty grzywien, Komisja musi postępować zgodnie ze swoimi wytycznymi (zob. pkt 230 powyżej). Jednakże wytyczne nie przewidują, że Komisja powinna zawsze odrębnie uwzględnić każdą z okoliczności łagodzących wymienionych w pkt 3 wspomnianych wytycznych, a nie jest ona zobowiązana do automatycznego zastosowania dodatkowej obniżki z tego tytułu, ponieważ stosowność ewentualnego obniżenia grzywny z tytułu okoliczności łagodzących musi być oceniana z ogólnego punktu widzenia z uwzględnieniem ogółu istotnych okoliczności sprawy.

348 Przyjęcie wytycznych nie pozbawiło bowiem doniosłości wcześniejszego orzecznictwa, zgodnie z którym Komisja dysponuje zakresem uznania pozwalającym jej na uwzględnienie lub pominięcie niektórych okoliczności podczas ustalania wysokości grzywien, które zamierza nałożyć, w zależności od okoliczności sprawy. Zatem wobec braku w wytycznych wskazówki o imperatywnym charakterze w odniesieniu do okoliczności łagodzących, które mogą zostać uwzględnione, należy stwierdzić, że Komisja zachowała pewną swobodę przy dokonywaniu całościowej oceny wysokości ewentualnej obniżki grzywien z tytułu okoliczności łagodzących (zob. ww. w pkt 230

wyrok w sprawie Raiffeisen Zentralbank Österreich przeciwko Komisji, pkt 473 i przytoczone tam orzecznictwo).

349 Co się tyczy pierwszego argumentu Deltafiny, należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z pkt 3 tiret drugie wytycznych „niewdrożenie w praktyce przestępczych porozumień lub praktyk" może stanowić okoliczność łagodzącą.

350 Z orzecznictwa wynika, że Komisja musi uznać istnienie okoliczności łagodzącej wynikającej z niewprowadzenia w życie kartelu jedynie wtedy, gdy przedsiębiorstwo, które powołuje się na tę okoliczność, może wykazać, że sprzeciwiało się ono wdrożeniu tego kartelu w sposób wyraźny i znaczący do tego stopnia, iż zakłóciło jego działanie, oraz że nie sprawiało ono wrażenia, iż przystępuje do porozumienia, zachęcając w ten sposób inne przedsiębiorstwa do wdrożenia tego kartelu. Zminimalizowanie ryzyka obowiązku zapłaty dotkliwej grzywny byłoby bowiem zbyt dogodne dla przedsiębiorstw, jeśli mogłyby one czerpać zyski z niezgodnego z prawem kartelu, a następnie skorzystać z obniżenia grzywny na tej podstawie, że odgrywały jedynie niewielką rolę we wdrożeniu naruszenia, podczas gdy ich postawa skłoniła inne przedsiębiorstwa do zachowań bardziej szkodliwych dla konkurencji (ww. w pkt 345 wyrok w sprawie Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, pkt 277, 278).

351 Tymczasem w ramach rozpatrywanego zarzutu Deltafina nie przedstawiła żadnej okoliczności, która pozwalałaby uznać, że spółka ta sprzeciwiała się kartelowi przetwórców w sposób wyraźny i znaczący do tego stopnia, iż zakłóciła jego działanie. Skarżąca ograniczyła się bowiem do przywołania pewnych motywów zaskarżonej decyzji, które – jak wyjaśniono już w pkt 260–267 powyżej – pozbawione są znaczenia z punktu widzenia analizowanego argumentu, w szczególności dlatego, że nie dotyczą one kartelu przetwórców, bądź dowodzą jedynie tego, że aż do 1998 r. kartel nie był

w pełni zorganizowany i respektowany ani przez ogół jego członków, ani indywidualnie przez Deltafinę.

352 W odniesieniu do tej ostatniej kwestii należy przypomnieć, iż okoliczność, że kartel przetwórców był w pełni zorganizowany dopiero począwszy od 1998 r., jest jednym z elementów, które Komisja wzięła pod uwagę przy ocenie wagi naruszenia, a więc także przy ustalaniu kwoty wyjściowej grzywny, jaką należy zastosować ze względu na tę wagę. Komisja przyjęła bowiem kwotę wyjściową wynoszącą jedynie 8 000 000 EUR, chociaż zgodnie z wytycznymi, wobec stwierdzenia naruszenia bardzo poważnego, mogła ona zastosować kwotę wyjściową wynoszącą co najmniej 20 000 000 EUR.

353 Pierwszy z argumentów przedstawionych przez Deltafinę nie zasługuje zatem na uwzględnienie.

354 Co się tyczy drugiego argumentu, należy przypomnieć, iż zgodnie z pkt 3 tiret trzecie wytycznych „zakończenie naruszenia bezzwłocznie po interwencji Komisji (szczególnie gdy prowadzi ona dochodzenie)" stanowi jedną z okoliczności łagodzących.

355 Wskazane zakończenie naruszenia może logicznie stanowić okoliczność łagodzącą, tylko jeśli istnieją powody, by przypuszczać, że przedsiębiorstwa, których dotyczy sprawa, zostały nakłonione do zaprzestania sprzecznych z zasadami konkurencji zachowań rzeczonymi interwencjami, przy czym sytuacja, w której naruszenie zostało zakończone przed datą pierwszych interwencji Komisji, nie jest objęta zakresem regulacji tego przepisu wytycznych (ww. w pkt 34 wyrok w sprawie Dalmine przeciwko Komisji, pkt 158).

356 Tymczasem w niniejszej sprawie – jak podnosi Deltafina – naruszenie zostało zakończone w dniu 10 sierpnia 2001 r., czyli przed datą podjęcia przez Komisję pierwszych czynności dochodzenia, a mianowicie przed dniem 3 października 2001 r. Zaprzestanie naruszenia nie może zatem stanowić okoliczności łagodzącej przy ustalaniu kwoty grzywny.

357 Poza tym należy przypomnieć, że obniżka grzywny z powodu zaprzestania naruszenia niezwłocznie po pierwszych interwencjach Komisji nie jest automatyczna, lecz zależy od oceny okoliczności danego przypadku dokonanej przez tę instytucję, w zakresie jej swobodnego uznania. Z tego względu zastosowanie pkt 3 tiret trzecie wytycznych względem danego przedsiębiorstwa będzie szczególnie odpowiednie w sytuacji, gdy antykonkurencyjny charakter zaskarżonego zachowania nie jest oczywisty. Jednocześnie jego zastosowanie będzie co do zasady mniej stosowne w sytuacji, gdy zachowanie to będzie wyraźnie antykonkurencyjne, przy założeniu, że zostało to udowodnione (ww. w pkt 345 wyrok w sprawie Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, pkt 281).

358 W niniejszym przypadku nie można uznać, że Deltafina mogła żywić uzasadnione wątpliwości co do antykonkurencyjnego charakteru jej zachowania, jeśli chodzi o udział w horyzontalnym kartelu, którego celem było ustalanie cen i podział ilości i którego jeden z aspektów działalności miał charakter tajny, wobec czego stanowił oczywiste naruszenie art. 81 WE.

359 Drugiego argumentu Deltafiny nie można zatem uwzględnić.

360 Z powyższych względów zarzut siódmy należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu ósmego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 5 lit. a) wytycznych

Argumenty stron

361 W ramach podniesionego posiłkowo zarzutu ósmego Deltafina twierdzi, że przy obliczaniu wynoszącego 10% pułapu, o którym mowa w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, Komisja błędnie uwzględniła obrót, jaki spółka ta uzyskała w roku obrotowym 2002/2003. Według Deltafiny Komisja winna była wziąć pod uwagę obrót dotyczący roku obrotowego zamkniętego w dniu 31 marca 2004 r., gdyż rok obrotowy skarżącej kończył się z dniem 31 marca każdego roku kalendarzowego, a zaskarżoną decyzję wydano w dniu 20 października 2004 r.

362 Deltafina wyjaśnia, że obrót uzyskany przez nią w roku obrotowym zamkniętym w dniu 31 marca 2004 r. wyniósł 127 360 989 EUR, czyli mniej niż wymieniona w motywie 443 zaskarżonej decyzji kwota 133 228 000 EUR. Skarżąca twierdzi, że kwota nałożonej na nią grzywny, przed zastosowaniem komunikatu w sprawie współpracy, nie powinna zatem przekroczyć 12 736 000 EUR.

363 Komisja przyznaje, że – w przypadku Deltafiny – przy ocenie, czy wynoszący 10% pułap nie został przekroczony, należało uwzględnić obrót uzyskany przez tę spółkę w roku obrotowym zamkniętym w dniu 31 marca 2004 r. Jednak nawet jeśli uwzględniono by tę druga kwotę, wskazany pułap nie zostałby przekroczony.

364 Dodatkowo Komisja podnosi, że w wyroku z dnia 29 kwietnia 2004 w sprawach połączonych T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 i T-252/01 Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, Rec. s. II-1181, pkt 352–354, Sąd orzekł, że wynoszący 10% pułap winien być stosowany do „końcowego wyniku obliczania grzywny",

a nie na etapie wcześniejszym, czyli przed zastosowaniem komunikatu w sprawie współpracy. Tymczasem w niniejszej sprawie ostateczna kwota grzywny nałożonej na Deltafinę, czyli 11 880 000 EUR, bezsprzecznie nie przekracza 10% obrotu uzyskanego w roku obrotowym zamkniętym w dniu 31 marca 2004 r.

Ocena Sądu

365 W motywie 439 zaskarżonej decyzji Komisja ustaliła kwotę nałożonej na Deltafinę grzywny – przed zastosowaniem komunikatu w sprawie współpracy – na 13 200 000 EUR. W motywie 443 decyzji Komisja uściśliła, że ponieważ obrót uzyskany przez Deltafinę w 2003 r. wyniósł 133 228 000 EUR, kwota ta nie powinna podlegać dostosowaniu na podstawie art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003.

366 Zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 przy obliczaniu wynoszącego 10% pułapu, o którym mowa w tym przepisie, należy uwzględnić obrót uzyskany w poprzedzającym roku obrotowym. Jak przyznają obie strony postępowania, w ramach oceny, czy pułap ten nie został przekroczony, Komisja winna była wziąć pod uwagę obrót Deltafiny uzyskany w roku obrotowym zamkniętym w dniu 31 marca 2004 r.

367 W motywie 443 zaskarżonej decyzji Komisja błędnie przyjęła zatem obrót Deltafiny, jaki spółka ta uzyskała w roku obrotowym zamkniętym w dniu 31 marca 2003 r.

368 Jednakże zarzut dotyczący tego błędu jest bezskuteczny, ponieważ nawet w przypadku uwzględnienia obrotu uzyskanego przez Deltafinę w roku obrotowym zamkniętym w dniu 31 marca 2004 r. wynoszący 10% pułap nie zostałby przekroczony. Z tabeli zamieszczonej w załączonym do skargi rocznym sprawozdaniu finansowym Deltafiny na dzień 31 marca 2004 r. wynika bowiem, że w dniu tym obrót spółki wynosił 139 904 230,95 EUR, czyli był ponad dziesięciokrotnie wyższy niż wskazana wyżej kwota 13 200 000 EUR. W tym względzie należy uściślić, że kwotą, którą należało uwzględnić, jest kwota figurująca w tej tabeli obok pozycji księgowej „Przychody ze sprzedaży i świadczenia usług", a nie – jak twierdzi Deltafina – kwota widniejąca obok pozycji zatytułowanej „Ogółem", obejmującej pozycje księgowe, które nie mogą zostać uwzględnione, a mianowicie pozycje zatytułowane „Zmiany zapasów produktów gotowych" oraz „Inne produkty i dochody".

369 Ze wszystkich powyższych względów zarzut ósmy należy oddalić jako bezskuteczny.

W przedmiocie zarzutu dziewiątego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, preambuły i pkt 4 wytycznych, pkt B lit. e) i pkt D komunikatu w sprawie współpracy oraz zasady równego traktowania, a także braku uzasadnienia

Streszczenie zaskarżonej decyzji

370 W motywach 448–456 zaskarżonej decyzji Komisja poruszyła kwestię zastosowania komunikatu w sprawie współpracy w odniesieniu do przetwórców i Deltafiny.

371 W pierwszej kolejności Komisja wskazała w szczególności, że podmioty te wniosły o zastosowanie tego komunikatu przed doręczeniem im pisma w sprawie przedstawienia zarzutów (motyw 449 zaskarżonej decyzji).

372 W drugiej kolejności instytucja ta twierdzi, że pkt D komunikatu w sprawie współpracy ma zastosowanie do przetwórców hiszpańskich. Zwraca ona uwagę, że chociaż była już w posiadaniu większości zasadniczych materiałów stanowiących dowód popełnienia naruszenia, to dostarczone przez przetwórców informacje pomogły w jego wyjaśnieniu i udowodnieniu (motywy 450, 451 zaskarżonej decyzji).

373 W trzeciej kolejności Komisja stwierdziła, że z uwagi na „szczególnie wartościową" współpracę w postępowaniu podjętą przez przedsiębiorstwo Taes, zwłaszcza w kwestii uczestnictwa Deltafiny w naruszeniu, oraz okoliczność, że nie zaprzeczało ono ustaleniom faktycznym zawartym w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, grzywnę wymierzoną wobec tego przedsiębiorstwa należy zmniejszyć o 40% na podstawie pkt D ust. 2 tiret pierwsze i drugie komunikatu w sprawie współpracy (motyw 452 zaskarżonej decyzji).

374 W czwartej kolejności Komisja wskazała, że informacje dostarczone przez Cetarsę i WWTE, choć były istotne, nie okazały się tak bardzo przydatne dla dochodzenia jak informacje dostarczone przez Taes (motyw 453 zaskarżonej decyzji). Komisja podniosła, że w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów Cetarsa i WWTE przedstawiły twierdzenie, które nie było zgodne z rzeczywistością. Postanowiła zatem obniżyć o 25% wymierzoną wobec tych dwóch przetwórców grzywnę, zgodnie z pkt D ust. 2 tiret pierwsze komunikatu w sprawie współpracy.

375 W piątej kolejności, w odniesieniu do Agroexpansión, Komisja stwierdziła, że spółka ta także dostarczyła użytecznych informacji, ale że w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów zaprzeczała faktom „tak samo jak Cetarsa i WWTE" (motyw 454 zaskarżonej decyzji). Komisja dodała, że Agroexpansión zaprzeczyła tajnemu charakterowi porozumień przetwórców w przedmiocie średnich (maksymalnych) cen dostaw. Wobec tego Komisja obniżyła o 20% grzywnę wymierzoną wobec tej spółki.

376 Wreszcie w szóstej kolejności Komisja obniżyła o 10% grzywnę nałożoną na Deltafinę (motyw 456 zaskarżonej decyzji). Komisja uznała, że chociaż ani Universal, ani Deltafina nie udzieliły dokładnych wskazówek co do kwestii udziału Deltafiny we współpracy Taes z Komisją, to nie można jednak ignorować okoliczności, że część dokumentów załączonych do pisma Taes z dnia 18 lutego 2002 r. pochodziła oczywiście od Deltafiny i została dostarczona Taes dla potrzeb rzeczonej współpracy. Komisja przypomniała, że informacje dostarczone przez Taes były szczególnie użyteczne dla dochodzenia i miały zasadnicze znaczenie w szczególności dla kwestii dowodzenia odpowiedzialności Deltafiny. Jednakże Deltafina nie wyjaśniła wyraźnie, w jaki sposób i w jakim zakresie miała zamiar współpracować, a w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów zakwestionowała prawidłowość dotyczących kwestii jej odpowiedzialności oskarżeń sformułowanych w tym piśmie. Komisja wskazała także, że Deltafina „nie spełnia kryterium określonego w pkt B [lit. e)] komunikatu [w sprawie współpracy]".

Argumenty stron

377 W ramach podniesionego posiłkowo zarzutu dziewiątego Deltafina podnosi, że Komisja popełniła szereg błędów w ocenie kwestii jej współpracy w postępowaniu administracyjnym. Argumentację skarżącej można podzielić na cztery części.

378 W części pierwszej Deltafina utrzymuje, że Komisja błędnie uznała, że spółka ta zakwestionowała prawidłowość dotyczących kwestii jej odpowiedzialności oskarżeń sformułowanych w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów. Otóż twierdząc, że pan M. działał w imieniu własnym, skarżąca ograniczyła się do zakwestionowania dokonanej przez Komisję wykładni i oceny prawnej pewnych faktów. Deltafina dodaje, że w piśmie z dnia 18 lutego 2002 r. przedsiębiorstwo Taes sformułowało taką samą tezę, i wyraża zdziwienie faktem, że mimo to kwota nałożonej na nie grzywny została obniżona w większym stopniu niż kwota grzywny nałożonej na skarżącą.

379 W części drugiej Deltafina podnosi, że Komisja naruszyła komunikat w sprawie współpracy, zarzucając jej w motywie 456 zaskarżonej decyzji, że nie spełniła kryterium określonego w pkt B lit. e) komunikatu. Skarżąca twierdzi bowiem, że kryterium to nie ma zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż w zaskarżonej decyzji Komisja zastosowała pkt D komunikatu, który odnosi się dokładnie do sytuacji, w której „przedsiębiorstwo współpracuje, a nie są spełnione wszystkie przesłanki określone w pkt B i C". Deltafina dodaje, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja nie zarzuciła jej działań, o których mowa w pkt B lit. e) komunikatu w sprawie współpracy, a w każdym razie nie wykazała w zaskarżonej decyzji, że spółka ta była autorem tego rodzaju praktyk.

380 W części trzeciej Deltafina twierdzi, że zaskarżona decyzja zawiera „poważne sprzeczności w uzasadnieniu", skoro zastosowana względem niej przez Komisję procentowa wielkość obniżki kwoty grzywny jest niższa niż wielkość obniżki przyznanej Taes. Na poparcie tego twierdzenia Deltafina podnosi, że ponieważ w motywie 360 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że skarżąca koordynowała i nadzorowała europejską działalność grupy Universal, w tym swej siostrzanej spółki Taes, „rozsądny jest wniosek, że oprócz związanych z tym obowiązków, w udziale przypadają jej też stosowne korzyści". Deltfina dodaje, że szczególnie użyteczny „wkład" Taes we współpracę, w szczególności zaś w odniesieniu do kwestii jej uczestnictwa w kartelu przetwórców, mógł pochodzić tylko od niej samej. Skarżąca zwraca uwagę na okoliczność, że współpracowała ona z Komisją od chwili, gdy spółka Taes została

zaangażowana w niniejszą sprawę. Materiały przekazane Komisji w postępowaniu administracyjnym przez doradców Taes zostały przekazane zarówno w imieniu tej spółki, jak i w imieniu skarżącej, zostały przygotowane wspólnie przez przedstawicieli i personel tych dwóch spółek pod nadzorem spółki Universal i w znacznej mierze pochodziły od samej skarżącej.

381 Wreszcie w części piątej Deltafina podnosi, że Komisja zastosowała komunikat w sprawie współpracy w sposób dyskryminujący. W tym względzie przede wszystkim kwestionuje ona fakt, że wobec Cetarsy, WWTE i Agroexpansión zastosowano większą niż wobec niej samej obniżkę kwoty grzywny, mimo iż spółki te także kwestionowały fakty „chociaż w innym zakresie". Skarżąca podnosi dalej, że WWTE i Agroexpansión po raz pierwszy wskazały, że odgrywała ona rolę przywódcy kartelu przetwórców dopiero w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Twierdzi ona, że należy zatem podać w wątpliwość kwestię „pełni i lojalności ich współpracy w ciągu dwóch poprzednich lat". Skarżąca zarzuca wreszcie Komisji, że jedynie w jej przypadku zastosowała kryterium, o którym mowa w pkt B lit. e) komunikatu w sprawie współpracy.

382 Ze wszystkich powyższych względów Deltafina wnosi do Sądu o obniżenie kwoty nałożonej na nią grzywny poprzez zastosowanie tego samego współczynnika procentowego obniżki jak ten, który zastosowano w przypadku grzywny wymierzonej wobec Taes, a mianowicie 40%.

383 Komisja twierdzi, że żadna z części tego zarzutu nie jest zasadna.

384 W pierwszej kolejności Komisja przypomina, że w swej odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów Deltafina stwierdziła, że wszystkie zarzucone jej praktyki należało w rzeczywistości przypisać panu M., który działał wyłącznie w imieniu własnym. Twierdzenie to stanowi jednak „oczywistą próbę przeinaczenia faktów".

385 W drugiej kolejności Komisja odpiera argument dotyczący błędnego zastosowania pkt B) lit. e) komunikatu w sprawie współpracy. W tym względzie z jednej strony podnosi ona, że fakt, iż zastosowała pkt D tego komunikatu, nie wyklucza wcale możliwości wzięcia pod uwagę – w celu ustalenia współczynnika procentowego obniżki grzywny, jaka zostanie wymierzona wobec przedsiębiorstwa, które podjęło współpracę – okoliczności, że przedsiębiorstwo to nie spełnia pewnych przesłanek określonych w pkt B i C komunikatu. Z drugiej strony instytucja ta wskazuje, iż nie można twierdzić, że nie zarzuciła ona Deltafinie praktyk opisanych w pkt B lit. e) komunikatu w sprawie współpracy.

386 W trzeciej kolejności Komisja podnosi, że nie była ona zobowiązana do zastosowania w przypadku grzywny nałożonej na Deltafinę takiego samego współczynnika procentowego obniżki jak ten, który zastosowała w przypadku grzywny nałożonej na Taes.

387 W tym względzie Komisja po pierwsze podkreśla, że Deltafinę obciążono odpowiedzialnością za naruszenie art. 81 WE nie ze względu na jej rolę polegającą na koordynowaniu i nadzorowaniu działalności Taes, lecz ze względu na to, że sama wdrożyła „szereg istotnych działań, często o decydującym znaczeniu, w ramach kartelu [przetwórców]". Z drugiej strony Komisja twierdzi, że współpraca Deltafiny ograniczyła się do sporządzenia wspólnie z Taes pisma z dnia 18 lutego 2002 r.

388 W czwartej kolejności Komisja podnosi, że nie dopuściła się żadnego naruszenia zasady równego traktowania, stosując wobec Deltafiny procentowy współczynnik obniżki grzywny niższy niż współczynnik zastosowany wobec innych przedsiębiorstw, będących adresatami zaskarżonej decyzji.

Ocena Sądu

389 Należy przypomnieć, że Komisja dysponuje szerokim zakresem uznania co do metody obliczania grzywien i ma prawo w tym względzie brać pod uwagę liczne czynniki, wśród których znajduje się współpraca zainteresowanych przedsiębiorstw w trakcie dochodzenia prowadzonego przez służby tej instytucji. Komisji przysługuje w tym względzie szeroki zakres uznania przy dokonywaniu oceny jakości i użyteczności współpracy danego przedsiębiorstwa, w szczególności w porównaniu ze współpracą innych przedsiębiorstw (wyrok Trybunału z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie C-328/05 P SGL Carbon przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3921, pkt 81, 88).

390 Dla uzasadnienia obniżenia kwoty grzywny ze względu na współpracę zachowanie przedsiębiorstwa musi ułatwiać zadanie Komisji polegające na stwierdzeniu i ukaraniu naruszeń wspólnotowych reguł konkurencji (zob. wyrok Sądu z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawach połączonych T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00 JFE Engineering i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2501, pkt 499 i przytoczone tam orzecznictwo) i świadczyć o prawdziwej woli współpracy (ww. w pkt 228 wyrok w sprawie Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji, pkt 395, 396).

391 W komunikacie w sprawie współpracy Komisja określiła warunki, na jakich przedsiębiorstwa współpracujące z nią w trakcie dochodzenia w sprawie kartelu będą mogły być zwolnione z grzywny lub skorzystać z obniżenia kwoty grzywny, którą w innym wypadku musiałyby zapłacić (zob. pkt A ust. 3 komunikatu w sprawie współpracy).

392 Z brzmienia pkt B komunikatu w sprawie współpracy wynika, że w odniesieniu do danego przedsiębiorstwa można zastosować bardzo istotne obniżenie grzywny, a mianowicie co najmniej o 75%, lub całkowicie zrezygnować z nałożenia grzywny, w przypadku gdy kumulatywnie spełni ono wszystkie przesłanki przewidziane w pkt B lit. a)–e) tego komunikatu. Zgodnie z pkt B lit. e) nie można zastosować tego

obniżenia lub zrezygnować z nałożenia grzywny w szczególności w odniesieniu do przedsiębiorstwa, które odgrywało rolę „inicjator[a] niedozwolonej działalności lub […] pełniło w niej decydującą rolę".

393 Zgodnie z pkt C komunikatu „[p]rzedsiębiorstwo, które spełnia przesłanki wymienione w pkt B lit. b)–e) i zawiadamia o tajnym porozumieniu po podjęciu przez Komisję, na podstawie decyzji, kontroli w przedsiębiorstwach uczestniczących w kartelu, która [to kontrola] nie dostarczyła wystarczających podstaw do wszczęcia postępowania [administracyjnego] w celu wydania decyzji, korzysta z obniżenia w wysokości 50–75% kwoty grzywny".

394 Punkt D komunikatu w sprawie współpracy, zatytułowany „Odczuwalne obniżenie kwoty grzywny" stanowi:

„1. Jeżeli przedsiębiorstwo współpracuje, a nie są spełnione wszystkie przesłanki określone w [pkt] B i C, korzysta ono z obniżki w wysokości 10–50% kwoty grzywny, która zostałaby na nie nałożona w braku współpracy.

2. Może to mieć miejsce w szczególności, jeżeli:

— przed wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo przedstawia Komisji informacje, dokumenty lub inne środki dowodowe, które przyczyniają się do stwierdzenia istnienia naruszenia,

— po otrzymaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo informuje Komisję, że nie podważa wystąpienia okoliczności faktycznych, na których opiera ona swe zarzuty".

395 Zasadność rozpatrywanego zarzutu należy ocenić w świetle tych właśnie rozważań. Druga część zarzutu zostanie zbadana w ostatniej kolejności.

396 Co się tyczy części pierwszej, należy stwierdzić, że w motywie 456 zaskarżonej decyzji Komisja słusznie uznała, iż w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów Deltafina podważyła „prawidłowość dotyczących kwestii jej odpowiedzialności oskarżeń". W odpowiedzi tej Deltafina stanowczo zaprzeczyła bowiem twierdzeniu, że ponosi ona odpowiedzialność za naruszenie, wielokrotnie wskazując, że odpowiedzialność tę należy przypisać panu M., który w ramach kartelu przetwórców działał wyłącznie w imieniu własnym, a nie jako przedstawiciel spółki. Deltafina kwestionuje w ten sposób prawidłowość ustaleń faktycznych przyjętych w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i nie ogranicza się do przedstawienia odmiennej wykładni bądź zakwestionowania oceny prawnej dokonanej przez Komisję.

397 W odniesieniu do argumentu Deltafiny dotyczącego okoliczności, że spółce Taes nie zarzucono podważenia wystąpienia okoliczności faktycznych, mimo że również ta spółka twierdziła w postępowaniu administracyjnym, że pan M. działał wyłącznie w imieniu własnym, wystarczy stwierdzić, że inaczej aniżeli w przypadku Deltafiny, podnosząc ten argument, Taes nie miała na celu podważenia faktu dotyczącego jej bezpośrednio i odnoszącego się do kwestii jej indywidualnej odpowiedzialności za naruszenie.

398 Co się tyczy części trzeciej, należy przede wszystkim stwierdzić, że u jej podstaw leży błędna przesłanka. Jak wynika bowiem jasno z motywów 359–366 zaskarżonej

decyzji oraz z pkt 107–112 niniejszego wyroku, Deltafinę obciążono odpowiedzialnością za naruszenie nie ze względu na jej funkcję polegającą na nadzorowaniu i kontroli działalności Taes, ale ze względu na jej bezpośrednie i aktywne uczestnictwo w działaniach kartelu przetwórców.

399 Należy również przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja, dokonując oceny współpracy podjętej prze członków kartelu, musi przestrzegać zasady równego traktowania, która zostaje naruszona w wypadku, gdy porównywalne sytuacje są traktowane w różny sposób lub gdy różne sytuacje są traktowane w ten sam sposób, chyba że takie traktowanie jest obiektywnie uzasadnione (zob. ww w pkt 364 wyrok w sprawie Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, pkt 394 i przytoczone tam orzecznictwo).

400 Komisja nie przekroczyła jednak przysługującego jej zakresu uznania, dochodząc do wniosku, że współpraca spółki Taes była bardziej użyteczna niż współpraca zaoferowana przez Deltafinę.

401 Jak wskazano zatem w pkt 396 i 397 powyżej, w odróżnieniu od Taes, Deltafina podważyła wystąpienie pewnych okoliczności faktycznych w rozumieniu pkt D ust. 2 tiret drugie komunikatu w sprawie współpracy.

402 Ponadto, w przeciwieństwie do Taes, Deltafina nigdy nie współpracowała bezpośrednio z Komisją. Ściślej rzecz ujmując, spółka Taes słusznie wskazała, że współpraca Deltafiny ograniczała się do udziału w sporządzaniu pisma Taes z dnia 18 lutego 2002 r. (zob. pkt 8, 9 powyżej). To właśnie w związku z przygotowaniem tego pisma Universal Leaf zasygnalizowała – w swym piśmie do Komisji z dnia 15 lutego 2002 r. – współpracę Deltafiny. W późniejszym czasie ani Universal Leaf, ani Taes, ani Deltafina nie wskazywały Komisji, że Deltafina kontynuowała współpracę w ramach

dochodzenia, za pośrednictwem Taes, ani nawet, że informacje przekazywane jej przez Taes zostały przygotowane we współpracy z Deltafiną.

403 Komisja postąpiła zatem prawidłowo, stosując wobec Deltafiny niższy procentowy współczynnik obniżki grzywny niż współczynnik zastosowany wobec Taes.

404 Co się tyczy części czwartej, należy stwierdzić, że Deltafina nie może twierdzić, że została potraktowana w sposób dyskryminujący w porównaniu z Cetarsą, WWTE i Agroexpansión, ponieważ zaoferowana przez nią współpraca była znacznie bardziej ograniczona niż współpraca tych trzech spółek.

405 W tym względzie, z jednej strony, Deltafina sama przyznała w skardze, że chociaż Cetarsa, WWTE i Agroexpansión także podważyły wystąpienie pewnych okoliczności faktycznych, to jednak „w innym zakresie" niż Deltafina. Tylko Deltafina – podnosząc wielokrotnie w odpowiedzi na pismo w sprawie zarzutów, że prezes jej zarządu działał wyłącznie w imieniu własnym – zaprzeczała bowiem, w trakcie całego postępowania administracyjnego, wszelkim twierdzeniom zarzucającym jej uczestnictwo w działaniach kartelu przetwórców.

406 Z drugiej strony, o ile Cetarsa, WWTE i Agroexpansión przekazały Komisji w postępowaniu administracyjnym bardzo użyteczne informacje (zob. motywy 453, 454 zaskarżonej decyzji), o tyle współpraca Deltafiny ograniczała się – jak wskazano już w pkt 402 powyżej – do uczestnictwa w przygotowywaniu pisma Taes z dnia 18 lutego 2002 r.

407 Czwartą część zarzutu należy zatem oddalić jako bezzasadną.

408 Wreszcie co się tyczy części drugiej, należy przede wszystkim stwierdzić, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby Komisja – w ramach przysługującego jej w tej dziedzinie szerokiego zakresu uznania – wzięła pod uwagę fakt, że dane przedsiębiorstwo nie spełnia jednej z przesłanek określonych w pkt B lit. a)–e) komunikatu w sprawie współpracy, gdy działając na podstawie pkt D tego komunikatu musi określić – w ramach przewidzianego w pkt D ust. 1 przedziału między 10 a 50% – współczynnik procentowy obniżki grzywny, jaki należy zastosować wobec tego przedsiębiorstwa.

409 Następnie należy stwierdzić, że z pism Komisji, a także z wyjaśnień udzielonych przez nią na rozprawie wynika, iż wskazując w motywie 456 zaskarżonej decyzji, że Deltafina nie spełnia przesłanki określonej w pkt B lit. e) komunikatu w sprawie współpracy, Komisja nawiązywała do faktu, że spółka ta była przywódcą kartelu przetwórców. W tym względzie należy zaznaczyć, iż z pkt B lit. e) komunikatu w sprawie współpracy wynika, że Komisja nie zamierza przyznać bardzo istotnego obniżenia grzywny ani całkowicie zrezygnować z jej nałożenia, jeżeli zainteresowana strona odgrywała w ramach kartelu szczególnie decydującą rolę, jak rolę przywódcy, prowokatora lub podżegacza.

410 Tymczasem, jak wskazano w pkt 331–335 powyżej, materiały zawarte w aktach Komisji nie są wystarczające, by wykazać, że Deltafina pełniła rolę przywódcy kartelu. Komisja popełniła więc błąd, uwzględniając tę rolę, pośród innych czynników, w celu ustalenia zaledwie na poziomie 10% współczynnika procentowego obniżki grzywny, zastosowanego wobec Deltafiny ze względu na jej współpracę.

411 Ze wszystkich powyższych względów zarzut dziewiąty należy w części uwzględnić, a w konsekwencji zaskarżoną decyzję należy zmienić poprzez ustalenie właściwej dla Deltafiny stopy obniżki grzywny. Korzystając ze swej nieograniczonej jurysdykcji Sąd stwierdza, że obniżka nałożonej na Deltafinę grzywny winna wynieść 15%, tak aby uwzględniała ona współpracę skarżącej. Konkretne konsekwencje tej zmiany zostaną wyjaśnione w pkt 437–439 poniżej.

W przedmiocie zarzutu dziesiątego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 5 lit. b) wytycznych oraz zasady proporcjonalności

Argumenty stron

412 W ramach podniesionego posiłkowo zarzutu dziesiątego Deltafina zarzuca Komisji, że nie uwzględniła ona, na podstawie pkt 5 lit. b) wytycznych, kontekstu „gospodarczego i społecznego rynku surowca tytoniowego w Hiszpanii", co doprowadziłoby do obniżenia ostatecznej kwoty nałożonej na nią grzywny.

413 W uzasadnieniu tego zarzutu Deltafina podnosi, że uprawa tytoniu w Unii Europejskiej ulegnie strukturalnemu załamaniu w wyniku zniesienia systemu premii przewidzianych w ramach wspólnej organizacji rynku w sektorze tytoniu. Wyjaśnia, że w 2010 r., po upływie czteroletniego okresu przejściowego, wprowadzony zostanie nowy system, w którym wysokość dopłat nie będzie już zależeć od wielkości produkcji tytoniu, lecz będzie ona powiązana z realizacją celów w zakresie rekonwersji i utrzymania dywersyfikacji upraw. Skarżąca wskazuje także, że według prognoz Komisji „skutkiem wprowadzenia nowego modelu będzie bardzo znaczne obniżenie poziomu produkcji tytoniu we Wspólnocie, a w konsekwencji brak możliwości utrzymania zatrudnienia przeważającej części pochodzących spoza kręgu rodziny pracowników rolnych w tym sektorze oraz w sektorze przemysłu pierwszego przetworzenia". Dodaje ona, że odmiany tytoniu uprawiane w Unii nie są uznawane za strategiczne w przemyśle produkcyjnym i mogą z łatwością być zastępowane tytoniem uprawianym w krajach trzecich, po niższych kosztach. Skarżąca podnosi wreszcie, że premie stanowią obecnie ponad 80% dochodu uprawiających.

414 Deltafina dodaje, że w decyzji 2003/600/WE z dnia 2 kwietnia 2003 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 traktatu WE (sprawa COMP/C.38.279/F3 –

Francuska wołowina i cielęcina) (Dz.U. L 209, s. 12) Komisja wyraźnie uwzględniła jako okoliczność łagodzącą „określony kontekst ekonomiczny" w rozumieniu pkt 5 lit. b) wytycznych. W sprawie tej Komisja obniżyła w konsekwencji grzywny nałożone na każdą ze stron o 60%.

415 Komisja twierdzi, że przy ustalaniu kwoty grzywny nie była zobowiązana do wzięcia pod uwagę załamania, o którym mówi Deltafina, wobec czego zarzut dziesiąty należy jej zdaniem oddalić jako bezzasadny.

Ocena Sądu

416 Punkt 5 lit. b) wytycznych stanowi:

„W zależności od okoliczności należy wziąć pod uwagę, gdy powyższe obliczenie zostanie już dokonane, pewne obiektywne czynniki, takie jak określony kontekst ekonomiczny, wszelkie korzyści finansowe i ekonomiczne uzyskane przez naruszających prawo [...], konkretną charakterystykę omawianego przedsiębiorstwa oraz realną możliwość zapłaty w określonym kontekście społecznym; grzywna powinna być dostosowana do tych wszystkich elementów".

417 Należy stwierdzić, że – wbrew twierdzeniom Deltafiny – Komisja nie była wcale zobowiązana do wzięcia pod uwagę rzekomego załamania strukturalnego w sektorze uprawy tytoniu w Unii, w celu obniżenia na podstawie pkt 5 lit. b) wytycznych ostatecznej kwoty nałożonej na skarżącą grzywny, gdyż w czasie, w którym wydano zaskarżoną decyzję, załamanie to było zdarzeniem przyszłym i niepewnym.

418 Ponadto Deltafina nie może powoływać się na decyzję 2003/600, ponieważ okoliczności tej sprawy nie są porównywalne z okolicznościami zachodzącymi w niniejszej sprawie. Ściślej rzecz biorąc, w niniejszej sprawie nie wystąpiła żadna z wyjątkowych okoliczności, które Komisja uwzględniła we wskazanej decyzji zgodnie z pkt5 lit. b) wytycznych. Co więcej, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Komisja dysponuje w każdym razie szerokim zakresem swobodnego uznania przy ustalaniu kwoty grzywien i nie jest ona związana ocenami, jakich dokonała wcześniej (wyrok Trybunału z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie C-510/06 P Archer Daniels Midland przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-1843, pkt 82).

419 Wobec powyższego zarzut dziesiąty należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu jedenastego dotyczącego naruszenia zasady równego traktowania, zasady zakazującej wstecznego oddziaływania kar oraz zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań

Argumenty stron

420 W ramach podniesionego czysto posiłkowo zarzutu jedenastego Deltafina twierdzi przede wszystkim, że Komisja naruszyła zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań, przez to, że nie poprzestała – zgodnie z wcześniejszą praktyką decyzyjną – na wymierzeniu skarżącej grzywny symbolicznej. W uzasadnieniu tego twierdzenia Deltafina podnosi, że w decyzji w sprawie nadtlenków organicznych Komisja nałożyła na spółkę AC-Treuhand jedynie grzywnę w kwocie 1 000 EUR ze względu na przyjęcie nowego podejścia w tej dziedzinie, zgodnie z którym sankcje należy wymierzać nie

tylko wobec przedsiębiorstw będących członkami kartelu, ale także wobec tych, które organizują bądź ułatwiają funkcjonowanie tego kartelu, mimo że nie są obecne na rozpatrywanym rynku. Skarżąca wskazuje, że z decyzji tej, z dotyczącego jej komunikatu prasowego, a także z pkt 33 sprawozdania dotyczącego polityki konkurencji z 2003 r. (XXXIII sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji – 2003) wynika, że Komisja dopiero w przyszłości zamierzała odstąpić od praktyki polegającej na nakładaniu w takich sytuacjach grzywien czysto symbolicznych. Tymczasem wszystkie zarzucane Deltafinie działania miały miejsce przed dniem 11 sierpnia 2001 r., czyli dwa lata i cztery miesiące przed wydaniem decyzji w sprawie nadtlenków organicznych.

421 Następnie Deltafina twierdzi, że dopuszczono się naruszenia zasady równego traktowania, zwracając uwagę, iż Sąd orzekł, że „[w] ramach zwalczania naruszeń reguł konkurencji poszanowanie tej zasady wymaga bez wątpienia, aby przedsiębiorstwa, które dopuściły się naruszenia tego samego rodzaju w równoważnych okresach, poniosły taką samą karę, bez względu na często przypadkową datę wydania decyzji w ich sprawie", i że „[w] tych granicach rzeczona zasada jest ściśle związana z zasadą niedziałania kar wstecz, co oznacza, że sankcja nałożona na przedsiębiorstwo za naruszenie reguł konkurencji musi odpowiadać tej, jaka była przewidziana w chwili popełnienia naruszenia" (wyrok Sądu z dnia 9 lipca 2003 r. w sprawie T-224/00 Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients przeciwko Komisji, Rec. s. II-2597, pkt 70).

422 Z powyższych względów Deltafina wnosi do Sądu o obniżenie grzywny do symbolicznej kwoty 1 000 EUR.

423 Komisja stoi na stanowisku, że zarzut jedenasty należy oddalić jako bezzasadny.

424 W tym względzie Komisja przede wszystkim podkreśla, że zgodnie z orzecznictwem wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi sama w sobie ram prawnych pozwalających nałożyć grzywnę w dziedzinie konkurencji. Następnie Komisja powtarza, że okoliczności leżące u podstaw decyzji w sprawie nadtlenków organicznych nie są porównywalne z okolicznościami zachodzącymi w niniejszej sprawie. Instytucja ta zwraca nadto uwagę, że ani wskazana decyzja, ani dotyczący jej komunikat prasowy, ani też sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji z 2003 r. (XXXIII sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji – 2003) nie zawierają szczegółowych, bezwarunkowych i spójnych zapewnień co do tego, że za zachowania takie jak te, które zarzucono Deltafinie, wymierzone zostaną „szczególnie łagodne" grzywny.

Ocena Sądu

425 W pierwszej kolejności, w odniesieniu do zarzucanego naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, należy stwierdzić, że żadna z przywołanych przez Deltafinę okoliczności nie mogła wzbudzić po stronie skarżącej tego rodzaju oczekiwań co do tego, że wymierzona jej zostanie sankcja w postaci czysto symbolicznej grzywny.

426 W tym względzie przede wszystkim należy przypomnieć, że wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi sama w sobie ram prawnych dla grzywien w dziedzinie konkurencji (zob. pkt 292 powyżej). Fakt, że Komisja wymierzała już w przeszłości grzywny w określonej wysokości za określone rodzaje naruszeń, nie może pozbawić jej możliwości podwyższenia tej wysokości w granicach wyznaczonych w rozporządzeniu nr 1/2003, jeśli jest to konieczne, aby zapewnić realizację wspólnotowej polityki konkurencji (zob. analogicznie ww. w pkt 120 wyrok w sprawie Musique diffusion française i in. przeciwko Komisji, pkt 109). Co więcej, podmioty gospodarcze nie mogą w sposób uzasadniony oczekiwać, że utrzymana zostanie istniejąca sytuacja, która może zostać zmieniona w ramach swobodnego uznania przyznanego instytucjom wspólnotowym (zob. wyrok Trybunału z dnia 14 lutego 1990 r. w sprawie C-350/88 Delacre i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-395, pkt 33 i przytoczone tam

orzecznictwo). W konsekwencji przedsiębiorstwa uczestniczące w postępowaniu administracyjnym, które może zakończyć się nałożeniem grzywny, nie mogą mieć uzasadnionych oczekiwań co do tego, że Komisja nie przekroczy wcześniej stosowanego poziomu grzywien (wyrok Sądu z dnia 12 lipca 2001 r. w sprawach T-202/98, T-204/98 i T-207/98 Tate & Lyle i in. przeciwko Komisji, Rec. str. II-2035, pkt 146; ww. w pkt 101 wyrok w sprawie LR AF 1998 przeciwko Komisji, pkt 243).

427 Następnie należy przypomnieć, że prawo do powoływania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań przysługuje każdej jednostce znajdującej się w sytuacji, z której wynika, że administracja wspólnotowa wzbudziła u niej uzasadnione nadzieje [wyrok Trybunału: z dnia 11 marca 1987 r. w sprawie 265/85 Van den Bergh en Jurgens i Van Dijk Food Products (Lopik) przeciwko Komisji, Rec. s. 1155, pkt 44], jednakże nikt nie może powoływać się na naruszenie tej zasady w przypadku braku szczegółowych, bezwarunkowych i spójnych zapewnień pochodzących z uprawnionych i wiarygodnych źródeł, udzielonych przez administrację (zob. ww. w pkt 364 wyrok w sprawie Tokai Carbon i in. przeciwko Komisji, pkt 152 i przytoczone tam orzecznictwo).

428 W niniejszej sprawie fakt, że w kilku decyzjach poprzedzających decyzję w sprawie nadtlenków organicznych Komisja nie obciążyła odpowiedzialnością za naruszenie art. 81 ust. 1 WE przedsiębiorstw, które uczestniczyły we wprowadzaniu w życie kartelu, nie prowadząc przy tym jednak działalności na rynku, którego dotyczyło naruszenie, nie mógł wzbudzić po stronie Deltafiny uzasadnionego oczekiwania, że w przyszłości instytucja ta powstrzyma się od ścigania takich przedsiębiorstw i nakładania na nie sankcji. W pkt 163–165 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji Sąd orzekł już bowiem, że podstawą reorientacji praktyki decyzyjnej, której Komisja dokonała w decyzji w sprawie nadtlenków organicznych, jest prawidłowa wykładnia zakresu zastosowania zakazu przewidzianego w art. 81 ust. 1 WE.

429 Wspomniana reorientacja praktyki decyzyjnej Komisji była tym bardziej przewidywalna dla Deltafiny, że istniał precedens, a mianowicie decyzja w sprawie włoskiego szkła lanego z 1980 r. Ponadto praktyka decyzyjna Komisji po 1980 r. nie mogła być w rozsądny sposób zrozumiana jako definitywne porzucenie początkowego podejścia

zastosowanego w decyzji w sprawie włoskiego szkła lanego. Ta praktyka decyzyjna ogranicza się do niepotępiania i niekarania przedsiębiorstw doradczych uczestniczących w kartelu, jednak bez odrzucenia z punktu widzenia prawa koncepcji początkowo przyjętej w decyzji w sprawie włoskiego szkła lanego (ww. w pkt 48 wyrok w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji, pkt 164).

430 W odniesieniu do twierdzenia Deltafiny, że z decyzji w sprawie nadtlenków organicznych, z dotyczącego jej komunikatu prasowego, a także z pkt 33 sprawozdania dotyczącego polityki konkurencji z 2003 r. (XXXIII sprawozdanie dotyczące polityki konkurencji – 2003) wynika, iż Komisja oświadczyła, że w przyszłości nie będzie już poprzestawać na wymierzaniu grzywien czysto symbolicznych, bez konieczności ustalania, czy teksty te zawierają szczegółowe, bezwarunkowe i spójne zapewnienia, wystarczy stwierdzić, iż zostały one opublikowane ponad sześć lat od rozpoczęcia zarzucanych Deltafinie praktyk i ponad dwa lata od ich zakończenia. W chwili popełnienia rozpatrywanego naruszenia Deltafina nie miała zatem żadnych podstaw, by wierzyć, że Komisja nałoży na nią jedynie symboliczną grzywnę.

431 Wreszcie, jak wskazano już w pkt 51 powyżej, w niniejszej sprawie sytuacja Deltafiny nie jest porównywalna z sytuacją AC-Treuhand w postępowaniu, w którym zapadła decyzja w sprawie nadtlenków organicznych. O ile bowiem AC-Treuhand była spółką doradczą i nie prowadziła żadnej działalności na badanym w tej sprawie rynku produktów, jako konkurent bądź po stronie popytu czy podaży, o tyle Deltafina, będąc głównym klientem przetwórców hiszpańskich, prowadziła w Hiszpanii działalność na rynku usytuowanym bezpośrednio o szczebel niżej niż rynek, na którym miały miejsce praktyki ograniczające konkurencję. Ponadto Deltafina była obecna na rynku pierwszego przetworzenia we Włoszech i utrzymywała bardzo bliskie stosunki handlowe z pewnymi przetwórcami hiszpańskimi.

432 W drugiej kolejności, odnosząc się do twierdzenia Deltafiny o naruszeniu zasady równego traktowania, należy przypomnieć, że wcześniejsza praktyka decyzyjna Komisji nie stanowi sama w sobie ram prawnych dla grzywien w dziedzinie konkurencji (zob. pkt 292 powyżej).

433 Należy jednak również przypomnieć, iż przy wymierzaniu takich grzywien Komisja ma obowiązek przestrzegania ogólnych zasad prawa, w tym także zasady równego traktowania.

434 Tak więc dokonane przez Deltafinę porównania z innymi decyzjami Komisji wydanymi w dziedzinie grzywien mogą mieć znaczenie dla przestrzegania zasady równego traktowania jedynie w przypadku wykazania, że okoliczności w sprawach związanych z tymi innymi decyzjami są porównywalne z okolicznościami niniejszego przypadku (zob. podobnie wyrok Sądu z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie T-67/01 JCB Service przeciwko Komisji, Rec. s. II-49, pkt 187). Tymczasem, jak stwierdzono już w pkt 51 i 431 powyżej, w niniejszej sprawie sytuacja Deltafiny nie jest porównywalna z sytuacją AC-Treuhand w postępowaniu, w którym zapadła decyzja w sprawie nadtlenków organicznych.

435 W trzeciej kolejności, w odniesieniu do zarzucanego naruszenia zasady zakazu wstecznego oddziaływania kar należy zaznaczyć, iż – jak wynika z pkt 137–150 ww. w pkt 48 wyroku w sprawie AC-Treuhand przeciwko Komisji – każde przedsiębiorstwo, które przyczyniło się do wprowadzenia kartelu w życie, nawet jeżeli przedsiębiorstwo to nie prowadzi działalności na właściwym rynku objętym naruszeniem ograniczającym konkurencję, mogło rozsądnie przewidywać, w czasie popełniania rozpatrywanego naruszenia, że zakaz ustanowiony w art. 81 ust. 1 WE co do zasady znajdował wobec niego zastosowanie. Ponadto w świetle rozważań przedstawionych w pkt 426 powyżej wszystkie przedsiębiorstwa uczestniczące w postępowaniu administracyjnym, które może zakończyć się nałożeniem grzywny, muszą brać pod uwagę możliwość, że w każdej chwili Komisja zdecyduje się podnieść wysokość grzywien

w stosunku do poziomu stosowanego w przeszłości. Nie poprzestając na nałożeniu na Deltafinę grzywny czysto symbolicznej, Komisja nie naruszyła zatem zasady zakazującej wstecznego oddziaływania kar.

436 Ze wszystkich powyższych względów zarzut jedenasty należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie ustalenia ostatecznej wysokości kwoty grzywny nałożonej na Deltafinę

437 Z pkt 331–336, a także 410 i 411 powyżej wynika, że zaskarżoną decyzję należy zmienić ze względu na to, iż Komisja nie wykazała w niej wystarczająco, że Deltafina pełniła rolę przywódcy kartelu przetwórców. Wobec tego Komisja nie miała podstaw do zwiększenia o 50% kwoty podstawowej wymierzonej Deltafinie grzywny z tytułu zaistnienia okoliczności obciążających, ani też uwzględnienia tej zarzucanej skarżącej roli, by zrezygnować z obniżenia kwoty grzywny o 10% ze względu na współpracę.

438 W pozostałym zakresie rozstrzygnięcia Komisji zawarte w zaskarżonej decyzji, a także zastosowana w niniejszej sprawie metoda obliczania grzywien pozostają niezmienione.

439 Ostateczna kwota grzywny zostaje zatem obliczona następująco: kwota podstawowa grzywny nałożonej na Deltafinę (12 000 000 EUR) zostaje obniżona o 40% ze względu na okoliczności łagodzące, co daje kwotę 7 200 000 EUR przed zastosowaniem komunikatu w sprawie współpracy. Kwota wskazana jako ostatnia ulega obniżeniu o 15% w związku z zastosowaniem tego komunikatu. W konsekwencji ostateczna kwota grzywny, jaką należy nałożyć na Deltafinę wynosi 6 120 000 EUR.

W przedmiocie kosztów

440 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Na podstawie art. 87 § 3 akapit pierwszy, w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron, Sąd może postanowić, że koszty zostaną rozdzielone.

441 W związku z tym, że w niniejszej sprawie skarga została częściowo uwzględniona, słuszna ocena okoliczności sprawy wymaga, aby Deltafina pokryła trzy czwarte własnych kosztów i trzy czwarte kosztów poniesionych przez Komisję, a Komisja – jedną czwartą własnych kosztów i jedną czwartą kosztów poniesionych przez Deltafinę.

Z powyższych względów

SĄD (czwarta izba)

orzeka, co następuje:

1) **Wysokość grzywny nałożonej na spółkę Deltafina SpA w art. 3 decyzji Komisji C (2004) 4030 wersja ostateczna z dnia 20 października 2004 r. w sprawie postępowania zgodnie z art. 81 ust. 1 [WE] (sprawa COMP/C.38.238/B.2 – Surowiec tytoniowy – Hiszpania) zostaje ustalona na kwotę 6 120 000 EUR.**

2) **W pozostałym zakresie skarga zostaje oddalona.**

3) Deltafina pokrywa trzy czwarte własnych kosztów i trzy czwarte kosztów poniesionych przez Komisję, a Komisja – jedną czwartą własnych kosztów i jedną czwartą kosztów poniesionych przez Deltafinę.

Czúcz Labucka O'Higgins

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 8 września 2010 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności powstania sporu ..... II - 4089

Przebieg postępowania i żądania stron ..... II - 4095

Co do prawa ..... II - 4097

1. W przedmiocie dopuszczalności zarzutów dotyczących nadużycia władzy ..... II - 4099

2. W przedmiocie zarzutów podniesionych w uzasadnieniu żądania stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji ..... II - 4100

W przedmiocie zarzutu pierwszego dotyczącego naruszenia art. 81 ust. 1 WE, art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 oraz zasad legalności i odpowiedzialności osobistej, a także braku uzasadnienia ..... II - 4100

W przedmiocie części pierwszej i drugiej zarzutu pierwszego dotyczących odpowiednio obciążenia Deltafiny przez Komisję odpowiedzialnością za naruszenie popełnione na rynku, na którym spółka ta nie jest obecna oraz okoliczności, że przypisywane Deltafinie zachowania nie są wymienione w art. 81 ust. 1 WE ani w art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1/2003 ..... II - 4101

— Argumenty stron ..... II - 4101

— Ocena Sądu ..... II - 4103

W przedmiocie części trzeciej zarzutu pierwszego, w ramach której podniesiono, że Komisja błędnie uznała Deltafinę za przywódcę kartelu przetwórców ..... II - 4109

— Argumenty stron ..... II - 4109

— Ocena Sądu ..... II - 4111

W przedmiocie części czwartej zarzutu pierwszego dotyczącej okoliczności, że w zaskarżonej decyzji Komisja nie zdefiniowała właściwego rynku ..... II - 4113

— Argumenty stron ..... II - 4113

— Ocena Sądu ..... II - 4115

W przedmiocie zarzutu drugiego dotyczącego naruszenia art. 27 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 1/2003, prawa do obrony i prawa do rzetelnego procesu, istotnych wymogów proceduralnych oraz zasad legalności, pewności prawa i proporcjonalności, a także braku uzasadnienia ..... II - 4117

W przedmiocie części pierwszej dotyczącej okoliczności, że w zaskarżonej decyzji Komisja przypisała Deltafinie rolę inną niż rola przypisywana jej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów ..... II - 4118

— Argumenty stron ..... II - 4118

— Ocena Sądu ..... II - 4121

W przedmiocie części drugiej zarzutu, w ramach której Deltafina twierdzi, że zarzucane jej działania należy w rzeczywistości przypisać prezesowi jej zarządu ..... II - 4133

— Argumenty stron ..... II - 4133

— Ocena Sądu ..... II - 4134

W przedmiocie części trzeciej zarzutu, w ramach której Deltafina twierdzi, że Komisja odmówiła udzielenia jej dostępu do pewnych dokumentów obciążających ..... II - 4135

— Argumenty stron ..... II - 4135

— Ocena Sądu ..... II - 4136

W przedmiocie części czwartej zarzutu, w ramach której skarżąca twierdzi, że Komisja nie zdefiniowała wystarczająco jasno rynku produktów i rynku geograficznego, których dotyczy pismo w sprawie przedstawienia zarzutów II - 4137

— Argumenty stron ..... II - 4137

— Ocena Sądu ..... II - 4137

W przedmiocie zarzutu trzeciego dotyczącego naruszenia art. 81 ust. 1 WE, art. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 43 wytycznych w sprawie pojęcia wpływu na handel zawartego w art. 81 [WE] i 82 [WE], a także braku uzasadnienia ..... II - 4139

Argumenty stron ..... II - 4139

Ocena Sądu ..... II - 4142

3. W przedmiocie żądań dotyczących obniżenia kwoty grzywny ..... II - 4146

W przedmiocie zarzutu czwartego dotyczącego naruszenia art. 2 i art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 1 A i pkt 5 lit. d) wytycznych oraz zasad proporcjonalności, „równego traktowania i równych sankcji", a także braku uzasadnienia .. II - 4146

Streszczenie zaskarżonej decyzji ..... II - 4146

Argumenty stron ..... II - 4152

Ocena Sądu ..... II - 4158

— Uwagi ogólne ..... II - 4159

— W przedmiocie części pierwszej zarzutu dotyczącej niewzięcia pod uwagę względnie ograniczonych rozmiarów rynku produktu . II - 4161

— W przedmiocie części drugiej zarzutu dotyczącej oceny rzeczywistego wpływu naruszenia na rynek ..... II - 4164

— W przedmiocie części trzeciej zarzutu dotyczącej sprzeczności między motywem 413 zaskarżonej decyzji a innymi motywami tego aktu ..... II - 4168

— W przedmiocie części czwartej zarzutu dotyczącej błędnego uznania Deltafiny za głównego nabywcę tytoniu przetworzonego w Hiszpanii ..... II - 4170

— W przedmiocie części piątej zarzutu dotyczącej braku uzasadnienia w odniesieniu do konsekwencji, jakie przy ustalaniu kwoty grzywien należy wyciągnąć z niepewności, której źródłem były hiszpańskie uregulowania prawne i stanowisko hiszpańskich władz ..... II - 4172

— W przedmiocie części szóstej zarzutu dotyczącej niewzięcia pod uwagę braku uczestnictwa Deltafiny w rozmowach i negocjacjach prowadzonych między przetwórcami hiszpańskimi a przedstawicielami producentów ..... II - 4177

— W przedmiocie części siódmej zarzutu, dotyczącej naruszenia zasady równego traktowania przez to, że Komisja odstąpiła od swej wcześniejszej praktyki ..... II - 4177

— Wnioski w przedmiocie zarzutu czwartego ..... II - 4178

W przedmiocie zarzutu piątego, dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 1 B wytycznych oraz zasady równego traktowania ..... II - 4178

Streszczenie zaskarżonej decyzji ..... II - 4178

Argumenty stron ..... II - 4179

Ocena Sądu ..... II - 4180

W przedmiocie zarzutu szóstego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 2 wytycznych, a także braku uzasadnienia ..... II - 4181

Streszczenie zaskarżonej decyzji ..... II - 4181

Argumenty stron ..... II - 4182

Ocena Sądu ..... II - 4184

W przedmiocie zarzutu siódmego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 3 wytycznych ..... II - 4190

Argumenty stron ..... II - 4190

Ocena Sądu ..... II - 4192

W przedmiocie zarzutu ósmego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz pkt 5 lit. a) wytycznych ..... II - 4196

Argumenty stron ..... II - 4196

Ocena Sądu ..... II - 4197

W przedmiocie zarzutu dziewiątego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, preambuły i pkt 4 wytycznych, pkt B lit. e) i pkt D komunikatu w sprawie współpracy oraz zasady równego traktowania, a także braku uzasadnienia. ..... II - 4198

Streszczenie zaskarżonej decyzji ..... II - 4198

Argumenty stron ..... II - 4200

Ocena Sądu ..... II - 4204

W przedmiocie zarzutu dziesiątego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2003, pkt 5 lit. b) wytycznych oraz zasady proporcjonalności ..... II - 4210

Argumenty stron ..... II - 4210

Ocena Sądu ..... II - 4211

W przedmiocie zarzutu jedenastego, dotyczącego naruszenia zasady równego traktowania, zasady zakazującej wstecznego oddziaływania kar oraz zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań ..... II - 4212

Argumenty stron ..... II - 4212

Ocena Sądu ..... II - 4214

W przedmiocie ustalenia ostatecznej wysokości kwoty grzywny nałożonej na Deltafinę ..... II - 4218

W przedmiocie kosztów ..... II - 4219